

Suomen Lähetyssseura

KEHITYSYHTEISTYÖOHJELMAN VUOSIRAPORTTI

2017

Kuva: Ari Vitikainen

Felm¹⁸⁵⁹

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Toimintaympäristö 2017	4
3. Katsaus vuoden 2017 toimintaan	7
3.1. Kehitysyhteistyö pähkinäkuoressa	7
3.2. Vammaistyön alaohjelma	9
3.3. Katastrofityö – Hädässä ystävä tunnetaan	9
3.4. Vaikuttamistyö – Yhteistyöllä muutokseen	11
3.5. Kehitysviestintä ja kansainvälisyyskasvatus – Viesti kulkee	13
4. Ohjelman resurssit.....	14
4.1. Henkilöstö.....	14
4.2. Osaamisen kehittäminen ja luottamustoimet.....	15
4.3. Talous.....	15
5. Tavoitteiden saavuttaminen ja tulokset	18
5.1. Globaalitavoitteet.....	19
5.2. Kumppanin kapasiteetin vahvistaminen	45
5.3. Vuoden 2017 vuosisuunnitelman toteutuminen	47
6. Seuranta ja arviointi	51
6.1. Ohjelman seurannan ja arvioinnin toteutuminen	51
6.2. Ohjelman seurannan ja arvioinnin kehittäminen	53
6.3. Kumppanin kapasiteetin seuranta ja arviointi.....	54
7. Ohjelman riskit	55
7.1. Toimintaympäristön muutosten aiheuttamat ulkoiset riskit	55
7.2. Kumppaneihin ja toimintaan liittyvät sisäiset riskit	56
8. Toteutus ohjelmavuosina 2017-2018.....	57

Liitteet

LIITE 1: TALOUSRAPORTTI
LIITE 2: TILINTARKASTUKSEN
TARKASTUSRAPORTTI
LIITE 3: TILINTARKASTUKSEN
TARKASTUSKERTOMUS
LIITE 4: SELVITYS OMAVASTUUSTA

LIITE 5: HENKILÖAPU
LIITE 6: VIESTINNÄLLINEN TULOSLIITE
LIITE 7: TULOSREKISTERI
LIITE 8: SEURANTATAULUKKO
LIITE 9: EVALUAATIOT JA TIIVISTELMÄ
LIITE 10: RISKIMATRIISI

1. Johdanto

Vuosi 2017 oli lisävuosi alkuperäiselle kehitysyhteistyöohjelmallemme 2011-2016. Rahoittajan toteuttaman ohjelmasykliä yhtenäistämisen vuoksi ohjelman toteutusta jatkettiin vielä yhdellä vuodella. Koko ohjelmakauden loppuraportointi tuloksineen, kestävyysineen ja vaikutuksineen oli jo mukana vuosiraportissa 2016.

Alkuperäinen ohjelma 2011-2016 pohjautuu Suomen Lähetysseuran strategiaan 2010-2016. Tässä strategiassa kehitysyhteistyö on nostettu näkyvämmiin esiin. Myös erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien haasteet painottuvat selkeämmin. Erityisesti omaksi kokonaisuudeksi muodostettu vammaistyön alaohjelma tavoitteineen on Lähetysseuran strategian ydintä. Lähetysseuran oma uusi kuusivuotinen strategia astui voimaan 2017 vuoden alusta.

Lähetysseuran toteuttama kehitysyhteistyö paikallisten yhteistyökumppaneidemme kanssa pyrkii pohjimmitaan vaikuttamaan äärimmäisen köyhyyden juurisyihin. Ne löytyvät usein ihmisoikeuksien laiminlyönnistä ja toteutumattomasta oikeudenmukaisuudesta. Erityistä huomiota kiinnitetään naisten ja vammaisten asemaan, ihmiskaupan uhrien auttamiseen, alkuperäiskansojen ja etnisten vähemmistöjen parissa tehtävään työhön sekä hiv/aidsin vastaiseen työhön. Kaiken keskipisteenä on ihminen, jonka elämän laatua eivät köyhyys tai muut ihmisoikeusloukkaukset saisi uhata. Arvokas elämä on jokaisen syntymäoikeus.

Lähetysseuran kehitysyhteistyö on paikkaan ja kontekstiin sidottua. Tarve nousee aina aidosti paikallisyhteisöistä, joka välittyy meille yhteistyökumppanimme tunnistamana. Lähetysseuran työssä ketään ei syrjitä uskonnon, poliittisen tai aatteellisen kannan, etnisen taustan, sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja iän perusteella.

Vuosi 2017 oli Lähetysseuran kehitysyhteistyölle poikkeuksellinen toimintavuosi varsinaisen ohjelmakauden lisävuotena. Lisäksi luonnollisesti vuotta 2017 leimasi ulkoministeriön ohjelmaturkirahoituksen hakuprosessin muutos. Kaikki 22 ohjelmaturkea saavaa järjestöä hakivat uutta nelivuotista ohjelmaturahoitusta samaan aikaan kesäkuun lopussa. Uuden ohjelman suunnittelu ja ohjelmaturdokumentin kirjoittaminen määrittivät työn fokusta alkuvuonna 2017. Loppuvuosi oli edellisen ohjelmakauden loppuun saattamista ja uuden ohjelmakauden rahoituspäätöksen odottelua. Suuret epävarmuustekijät tulevaisuudesta leimasivat kaikkea tekemistä. Lopulta ennakkotiedon saaminen uuden nelivuotisen ohjelmakauden rahoituspäätöksen tasosta 5.12.17 hälvensi pahimpia epävarmuustekijöitä. Tämän jälkeen toimeenpanimme strategisia sopeutustoimia mukauttaaksemme ohjelmaturtoiminnan myönnettyyn rahoitustasoon.

Vuonna 2017 yhteistyömaita oli 12 (16; 2016), kumppaneita 37 (45; 2016) ja kumppaneiden toteuttamia hankkeita 52 (68; 2016). Vuoden aikana edettiin pääasiallisesti alkuperäisen vuosisuunnitelman mukaisesti, vaikka samanaikaisesti kirjoitettiin uutta ohjelmatur ja raamitettiin tulevia suunnitelmia.

Toimintatur ohjaavat edelleen ulkoasiainministeriön ja Lähetysseuran eettiset ohjeet sekä hyvän hallinnon periaatteet.

2. Toimintaympäristö 2017

Lähetysseuran ja sen yhteistyökumppaneiden toimintaan vaikuttavat globaalit kehitysyhteistyön suuntaukset ja niistä aiheutuvat muutokset. Vahvemmin kehitysyhteistyön tuloksiin vaikuttavat kuitenkin useimmiten sektorin ulkopuoliset poliittiset ja ympäristölliset muutokset, päätökset, lainsäädäntö ja kriisit työalueilla, joko tuloksia ja niiden saavuttamisen edellytyksiä parantaen tai hidastaen. Tämä luku kertoo yhteistyömaiden tapahtumia raportointijakson aikana ja arvioi niiden vaikutuksia Lähetysseuran toimintaan ja tuloksiin.

Globaalit trendit kehityspolitiikassa, pakolaistilanne Suomessa ja maailmalla sekä yhteistyömaiden sisäiset muutokset vaikuttivat suoraan Lähetysseuran toteuttamaan kehitysyhteistyöhön. YK:n uudet kehitystavoitteet ja niiden toimeenpano Suomen kehityspolitiikassa suuntasivat kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötä kohti universaalia toimintatapaa. Tarve yhteiskuntia vakauttavien toimenpiteiden kehittämiseksi ja niiden tunnistamiseksi korostui. Epävakautta aiheuttavien tekijöiden kuten eriarvoisuuden vähentäminen ja elintasokuilujen kaventaminen oli erityisen tärkeää, sillä toteutumattomista toiveista kumpuava pettymys voi aiheuttaa merkittäviä konflikteja. Tämä oli nähtävillä esimerkiksi eteläisessä Afrikassa, jossa talouskasvu ei ole poistanut maaseudun äärimmäistä köyhyyttä. Maiden sisäinen siirtolaisuus kasvoi, sillä väestö siirtyi maa-alueiden polkemisen tai parempien toimeentulotoiveiden vuoksi kaupunkeihin.

Poliittinen tilanne

Nepalissa vuosi 2017 oli vaalivuosi. Paikallisvaalit pidettiin touko-kesäkuussa, parlamentti- ja osavaltiovaalit marras-joulukuussa. Vaalit sujuivat suhteellisen rauhallisesti. Vaalit vahvistivat maan jakautumisen osavaltioihin uuden, vuoden 2015 perustuslain muutoksen mukaisesti. Tämä oli alun perin maolaisten vaatimus. Valtaa haluttiin riisua Katmandun keskushallinnolta ja siirtää sitä lähemmäs kansaa, periferiaan. Uudet osavaltioiden rajat ovat olleet maata jakavana kiistakysymyksenä. Myös **Zimbabwessa** loppuvuodesta tapahtui merkittävä muutos, sillä varapresidentti Emmerson Mnangagwasta tuli marraskuussa 2017 maan uusi presidentti. Tämä oli seurausta dramaattisesta viikosta, jolloin armeija otti vallan ja 37 vuotta vallassa ollut presidentti Robert Mugabe luopui vallastaan. Uusi presidentti Mnangagwa palvelee maan johdossa aina Mugaben kauden loppuun eli elokuussa 2018 pidettäviin vaaleihin saakka.

Vuosi 2017 oli **Tansanian** nykyisen presidentin John Pombe Magufulin toinen kokonainen hallintovuosi Tansanian presidenttinä. Nyt nähtiin muutoksia, joita hänen hallintonsa sai aikaan. Magufuli on tarttunut lujalla kädellä hallinnon epäkohtiin, erityisesti korruptioon ja tehottomuuteen. Esimerkiksi huhtikuussa 9932 valtion virkamiestä joutui jättämään tehtävänsä, koska heidän akateemista pätevyyttään ei voitu varmentaa, eli useimmissa tapauksissa heidän tutkintotodistuksensa olivat väärennetyjä. Loppuvuodesta 2017 ison kanadalaisen kaivosyhtiön kanssa neuvoteltiin sopimusta korvauksista, jotka heidän pitäisi maksaa siitä, että ovat vieneet 20 vuotta maasta rikastetta, jonka mineraalipitoisuudet on ilmoitettu huomattavasti todellista alemmiksi. Maksettavat korvaukset vastaavat Tansanian valtion usean vuoden budjettia.

Etiopiassa Tigre-johtoinen valtapuolue EPRDF (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front) on hallinnut maata yli 25 vuotta. Hallituksen kasvava arvostelu ja sitä vastaan suunnatut mielenilmaukset ja mellakat johtivat hätätilaan, joka kesti lokakuusta 2016 elokuuhun 2017. Hallituksen politiikan vastustajia on eniten oromo- ja amhara-alueilla. Vuoden 2017 aikana olot

normalisoituivat, ja pääsy mm. sosiaaliseen mediaan avautui muutaman kuukauden tauon jälkeen. Vangittuna on kuitenkin edelleen toisinajattelijoita, toimittajia ja poliittista oppositiota edustavia, joita on Amnesty Internationalin tietojen mukaan 11 000 henkilöä. Monilla heistä on ollut yhteyksiä ulkomailla toimiviin oppositiorhymiin, joita hallitus pitää terroristijärjestöinä. Loppusyksystä 2017 alkoivat taas levottomuudet yliopistokaupungeissa. Monia yliopistoja suljettiin ja mellakoissa kuoli kymmeniä ihmisiä syksyn aikana. Somali- ja oromoalueen rajoja idässä koeteltiin. Vuoden vaihtuessa hallitus ilmoitti vapauttavansa osan poliittisista vangeista ja sulkevansa pahamaineisen Maekalawi-vankilan Addis Abebassa. Uutta modernia vankilaa rakennetaan kaupungin laitamille. Tämän ilmoituksen jälkeen vapautettiin mm. yli vuoden vangittuna ollut oromojohtaja Merera Gudina.

Erityisesti kansalaisyhteiskunnan tila jatkoi kaventumistaan etenkin **Etiopiassa, Kambodzhassa ja Tansaniassa**, joissa valtio kiristi valvontaansa kansalaisjärjestöjä kohtaan ja ulkomainen yhteistyö oli tarkkailun alla. Poliittisen opposition toimintaa rajoitettiin monin tavoin. Kambodzhassa väkivaltaiset mielenosoitukset lisääntyivät kansalaisjärjestöjen vaikutusmahdollisuuksien pientyessä ja sananvapauden kaventuessa. Poliittinen tilanne kiristyi entisestään, ja on johtanut kriittisten sanomalehtien sulkemiseen ja opposition edustajien pidätyksiin. Kambodza on myös hyvin korruptoitunut maa (156/176 Transparency international), mikä vaikutti eniten kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Kiinan vaikutuksen vahvistuminen Kambodzhassa ja koko Kaakkois-Aasiassa on aiheuttanut globaalin muutoksen.

Taloudellisia trendejä

Etelä Afrikan talous kasvoi n. 2.0 % vauhtia. Kasvua vauhditti maatalous, kaivosteollisuus ja teollisuustuotanto. Talouden kasvua vei alas julkiset palvelut, joiden työllisyysluvut pysyivät alhaisina. Jatkuva talouden heikko kasvu lisää painetta jo ennestään korkeaan työttömyyteen. Työttömyys vuonna 2017 oli 36,4%. **Kambodzhassa** Kiinan taloudellinen vaikutus syrjäytti länsimaiden kanssa tehtävää kauppaa. Tämä taas johti välillisesti ihmisoikeustilanteen heikentymiseen, koska Kiinan hallitus ei ole kiinnostunut ihmisoikeuksien toteutumista samassa määrin kuin länsimaiset kauppakumppanit. **Nepalissa** työttömyys koetteli maata. Maaseudulta kaupunkeihin suuntautunut voimakas muuttoliike jatkui ja yli 500 000 nepalia matkusti vuonna 2017 töihin arabimaihin ja Malesiaan. Luvussa eivät ole mukana Intiaan menneet, koska nepaleilla on vapaa pääsy Intiaan.

Monien lähteiden mukaan **Tansanian** liiketoimintailmapiiri heikentyi radikaalisti vuoden 2017 aikana. Tämä voi johtua siitä, että valtio kiristi valvontaansa, jolloin ”pikavoittoja” on vaikeampi tehdä. Toisaalta byrokratia on lisääntynyt seurannan myötä. Myös työlupien saaminen kaupalliseen toimintaan vaikeutui. Valtio kiinnitti huomiota erityisesti rikkaiden sekä isojen yhtiöiden verottamiseen. Suuri osa valtion maksuliikenteestä on siirretty rahalaitoksiin ja valtio suosittelee käteismaksujen vähentämistä myös kaupassa. Näin yhä isommasta osasta liiketoimintaa jäisi jälki kirjanpitoon. Myös pienyritykset on tuotu arvonlisäveron piiriin. Jopa taksit joutuvat nyt maksamaan kiinteän vuosittaisen veron. Myös Tansanian infrastruktuuriin satsataan vuosittain paljon. Tämän myötä sähkönjakelu parantui ja uusia alueita liitettiin sähköverkon piiriin. Tieverkostoa rakennettiin voimakkaasti ja uusi tieyhteys Babatin ja Dodoman välillä lyhensi Pohjois- ja Etelä-Tansanian välistä matka-aikaa noin kolmella tunnilla.

Etiopian hallitus on viime vuosina panostanut erityisesti maatalouden kehittämiseen ja on siinä saavuttanut hyviä tuloksia. Etiopian talouskasvu jatkui vuonna 2017 voimakkaana, ja yhteistyö erityisesti Kiinan kanssa laajeni. Valtavat rakennus- ja infrastruktuurihankkeet lisääntyivät entisestään. Uusi rautatie Djiboutista Addis Abeban Sebatiaan avautui ja sen toinen haara Adamasta pohjoiseen kohti Mekeleä on tekeillä. Suurten jokien patohankkeet edistyivät ja alkoivat tuottaa energiaa ja tuloja valtiolle. Läntisille suurvalloille, Yhdysvalloille ja Euroopan unionille Etiopia on tärkeä yhteistyökumppani maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Afrikan sarven vakauden takaajana. Siksi niiden kannanotot mahdollisiin ihmisoikeusrikkomuksiin Etiopiassa ovat olleet varovaisia.

Sosiaalisia kehityssuuntia

Konfliktien seurauksena maailmassa oli pakolaisia enemmän kuin koskaan aiemmin ja tulevaisuudessa pakolaisten määrä tulee kasvamaan. Väkivallasta ja konfliktien seurauksista kärsivät erityisesti naiset, lapset, etniset ja uskonnolliset vähemmistöt. Konfliktianalyysin, -sensitiivisyyden ja kontekstin ymmärryksen merkitys kasvaa yhä tulevaisuudessa niin rauhan- kuin kehitysyhteistyössä ja humanitäärisen avun kanavoinnissa. Näistä pakolaisista suurin osa on naapurimaissa, joita ovat esimerkiksi Lähetyseuran toimintamaista **Tansania, Etelä-Afrikka ja Etiopia**.

Kolumbian hallituksen ja Farc-sissijärjestön välinen rauhansopimus allekirjoitettiin vuoden 2016 lopulla, ja sillä päätettiin yli 50 vuotta kestänyt sisällissota. Sissien aseistariisunta saatiin päätökseen kesäkuussa ja heidät sijoitettiin erityisille alueille, joista käsin yhteiskuntaan sopeuttamisen oli tarkoitus alkaa. Hallitus ei ole kuitenkaan pystynyt toteuttamaan sopimuksen ehtoja, ja entiset taistelijat ovat monin paikoin lähteneet pois heille määrätyiltä alueilta. Samaan aikaan Farcin entisille toiminta-alueille syntyneeseen voimatyhjiöön on levittäytynyt puolisoitilaallisia joukkoja ja ELN-sissijärjestön osastoja, ja väkivalta jatkuu kyläyhteisöissä: esimerkiksi vuoden 2017 tammikuun ja marraskuun välisenä aikana sisäiseen pakolaisuuteen joutui edelleen noin 48 000 ihmistä, joista suurin osa alkuperäiskansojen ja afrokolumbiaalaisten asuinalueilta. Vuoden 2017 aikana - eli ensimmäisen rauhansopimuksen jälkeinen vuosi – Kolumbiassa murhattiin YK:n lukujen mukaan 105 ihmisoikeuspuolustajaa ja yhteisöjohtajaa, mikä on vain hieman vähemmän kuin viime vuonna (2016: 127, 2015:59) ja osoittaa rauhan haurauden.

Nepalissa 11 vuotta sitten päättyneen sisällissodan rauhansopimuksen kaikki kohdat on pantu täytäntöön lukuun ottamatta Totuus- ja sovintokomitean työtä. Totuuskomissiolle on tullut yli 70 000 tutkintapyyntöä ja kadonneita tutkivalla komissiolla on edelleen selvitettävänä yli 2000 tapausta. **Laosissa** Lähetyseuran hankealueilla tapahtuneet muutokset liittyivät kehityksen eteenpäin menemiseen teiden infrastruktuurin muodossa. Infrastruktuurista on apua kehityksessä, mutta se tuo mukanaan lieveilmiöitä, kuten ihmiskaupan lisääntymistä.

Mauritanian itäosiin suuntautuva pakolaisvirta jatkui alueen muun turvallisuustilanteen pysyessä epävakana. Mauritania pysyi edelleen kauttakulkumaana pakolaisille Eurooppaan. **Senegalissa** maan poliittisen johdon edistämien kehitystavoitteiden vuoksi maassa tapahtui merkittävää kehitystä esimerkiksi infrastruktuurin muodossa. Tästä kehityksestä on hyötyä juuri maan kansalaisten tasolla. Kuitenkin köyhyys, työttömyys ja ilmaston aiheuttamat ongelmat jatkuivat. Muun läntisen Afrikan turvallisuudessa tapahtuneilta ongelmilta Senegal onneksi säästy vielä vuonna 2017.

Ympäristö ja ilmastonmuutos

Niin **Botswanassa** kuin koko eteläisessä Afrikassa oli nähtävissä ilmastonmuutoksen vaikutukset. Sateet olivat epäsäännölliset ja olivat jo useana vuonna jääneet vähäisiksi. Toisaalta sateet olivat rajuja ja lyhytkestoisia aiheuttaen tulvia. Maatalouden kannalta sään ennustettavuus on heikentynyt, mikä tarkoittaa usein väärään aikaan tapahtuvaa kylvöä ja siitä seuraavia sadon menetyksiä. **Zimbabwessa** ankarat kuivuudet ja maanomistusohjelman vaikutukset johtivat rajuun maataloustuotannon laskuun. **Latinalaisessa Amerikassa** ilmastonmuutoksesta aiheutuvat kriisit tulevat vaikeuttamaan ruokaturvatilannetta. Esimerkiksi **Boliviassa** ilmastonmuutoksista johtuvat seuraukset, kuten kuivuus ja tulvat jatkuivat ja tulevat tulevaisuudessa pahenemaan. Bolivia sijaitsee kuivuusherkällä alueella ja maa toimii tuontielintarvikkeiden varassa, joten jos mineraalien, maakaasun ja öljyn hintakehitys ei muutu positiivisemmaksi, maan talous heikkenee entisestään ja ruokaturva vaarantuu uhkaavasti. Myös **Kolumbiassa** ilmastonmuutoksen aiheuttamat vaikutukset etenivät ja sääilmiöt vaihtelivat kuivuudesta rankkasateisiin: esimerkiksi Mocoassa tapahtui huhtikuussa 2017 raju mutavyöry, jossa kuoli lähes 300 ihmistä.

Nepalissa loppukesän vaikeat tulvat koettelivat erityisesti Etelä-Nepalin maaseutua. Nepal tulee säilymään ekologisesti hauraana maana. Luonnonkatastrofien uhka on aina olemassa ja niihin on varauduttava. **Etiopiassa** ympäristön saastuminen ja jäteongelmat kasvoivat. Pääkaupungin liepeille rakennettua modernia jätteidenkäsittelylaitosta ei voitu ottaa käyttöön alueen asukkaiden vastustuksen vuoksi. Vanhan kaatopaikan jätevuoret ovat kasvaneet hallitsemattomasti. Tästä seurasi keväällä jätevuoren tuhoisa sortuminen, joka hautasi alleen kymmeniä taloja ja ihmisiä. Kuolleita oli yli 100. Kuivuus ja siitä johtuva nälänhätä sai vähän kansainvälistä huomiota osakseen. Tilanne koheni vuoden kuluessa hallituksen ja sen kanssa yhteistyössä olevien avustusjärjestöjen toimenpiteiden, sekä suotuisampien sääolosuhteiden ansiosta.

3. Katsaus vuoden 2017 toimintaan

3.1. Kehitysyhteistyö pähkinäkuoressa

Tässä osassa kuvataan vuoden 2017 kehitysyhteistyön toteutuksen pääpiirteet. Ohjelmatasolla pitäydettiin alkuperäisissä ohjelmatavoitteissa, vaikka toimintoja jatkettiin lisävuodella. Myös ohjelman tuloksellisuusmittarit säilyivät ennallaan. Pääteemoja olivat ihmisoikeuksien toteutuminen, sukupuolten välinen tasa-arvo läpileikkaavasti, vammaisten oikeudet ja koulutus. Kehitysyhteistyötä toteutettiin aikaisempaan tapaan noudattaen ulkoasiainministeriön ja Lähetyseuran eettisiä ohjeistuksia sekä hyvän hallinnon periaatteita. Lähetyseuran ja sen kumppaneiden toimintaa ohjaavat myös korruption vastaiset ohjeet sekä lastensuojelun ohjeet.

Vuonna 2017 yhteistyömaita oli 12 (16; 2016): Bolivia, Botswana, Etelä-Afrikka, Etiopia, Kambodža, Kolumbia, Mauritania, Nepal, Senegal, Tansania, Laos ja Zimbabwe. Vähiten kehittyneiden (LDC) maiden osuus toteutuneiden hankkeiden raportoiduista hankekuluista¹ oli noin 78 %. (2016; 71 %).

Hankkeita toteuttavia kumppaneita oli 37 (45; 2016) ja hankkeita 52 (68; 2016). Kumppaneiden joukkoon sisältyy pieniä paikallisia kansalaisjärjestöjä, suuria kansainvälisiä

¹ Ei sisällä nk. globaalihankkeita (useita maita), vaikuttamistyön hankkeita eikä alueellista KYT-koordinaatiota.

kehitysyhteistyöjärjestöjä ja verkostoja sekä kirkkoja. Maantieteellisesti ja temaattisesti yhteistyö toteutui Lähetyseuran strategian mukaisesti. Hankkeiden lisäksi rahoitettiin kehitysviestintää ja globaalikasvatusta, vaikuttamistyötä, henkilöapua sekä ohjelman suunnittelua, seuranta ja arviointia ja vielä uusien kumppanuuksien kehittämishanketta. Tarkka erittely kuluista on esitetty Talousraportti –liitteessä (1).

Vuonna 2017 Lähetyseuran kehitysyhteistyö hyödytti suoraan noin 165 660 ihmistä. Näistä suorista hyödynsaajista noin 152 200 oli oikeudenhaltijoita ja noin 13 460 vastuunkantajia ja muita vastuullisia toimijoita. Oikeudenhaltijoihin sisältyi noin 8 700 vammaista henkilöä² ja noin 73 600 etnisiin vähemmistöihin, alkuperäiskansoihin ja kastijärjestelmään kuuluvia vähemmistöjä. Suoraan hankkeilla tavoitetuista vastuunkantajista ja muista vastuullisista toimijoista jakauma oli noin 60 % poliittisia päättäjiä ja viranomaisia ja noin 40 % muita vastuullisia toimijoita, kuten kansalaisyhteiskunnan johtajia, perinteisiä johtajia tai muita vaikutusvaltaisia tahoja.

Sukupuolijakauman mukaan naisia ja tyttöjä oikeudenhaltijoista oli noin 58 % (91 470/152 200). Vastaavasti naisia vastuunkantajista ja muista vastuullisista tahoista oli noin 42 % (5 624/13 460).

Epäsuorien hyödynsaajien määrä oli arviolta noin 765 300, mutta todellinen luku saattaa olla tätäkin suurempi.

Hankekokonaisuudesta (tuenkäyttösuunnitelman A-osio) palveluntuotantoon keskittyviä hankkeita on 84%. Näihin hankkeisiin kuitenkin sisältyy usein myös kapasiteetinvahvistamista ja/tai vaikuttamistyötä. Kapasiteetin vahvistamiseen keskittyviä hankkeita on yhteensä 8, mutta kun huomioidaan myös muissa hankkeissa tehtävä kapasiteetin vahvistaminen, sitä tehdään yhteensä 44% hankkeista. Vaikuttamistyonhankkeita on 1, mutta vastaavasti huomioiden muissa hankkeissa tehtävä vaikuttamistyö, sitä tehdään yhteensä 28% kaikista hankkeista. Ohjelmakaudelle 2018-2021 laskentatapa muutettiin budjetoitikoodeihin perustuvaksi, tilannetta tarkemmin arvioivaksi, ja esimerkiksi vuoden 2018 arvioidut osuudet ovat kapasiteetin vahvistaminen n. 76 %, palvelujen kehittäminen³ n. 16 % ja vaikuttamistyö n. 8 % ohjelman toteutuksesta Suomessa ja kohdemaissa.⁴ Kapasiteetin vahvistamiseen on myös laskettu mukaan tietoisuuden lisääminen ihmisoikeuksista ja syrjittyjen oikeuksista.

Rahoitettavat hankkeet jatkoivat toimintaansa supistetulla budjetilla ja henkilökunnalla. Myös Tansanian kokonaisuudessa vähennetään selvästi toimintaa terveydenhuoltohankkeen ja kumppanin kapasiteetin kehittämishankkeiden poistuessa rahoituksen piiristä. Verkostoyhteistyössä (vaikuttamistyössä) jatketaan yhteistyötä itäafrikkalaisen Ecumenical Disability Advocates Networkin (EDAN) kanssa, mutta toiminta supistui.

Vuonna 2017 pilotoitiin yksi uusi kumppanuus; Nepalilaisesta Koshish ja tuettiin kertaluonteisesti yhteistä hanketta. Suomen toiminnoissa jatkui uusien kumppanuuksien ja kansainvälisen rahoituksen positio ja siinä täysipäiväisen työntekijän työskentely. Vuoden aikana haettiin kahta EU-rahoitushakua

² Vammaisten todellinen lukumäärä on kuitenkin hankeyhteisöissä tätä suurempi, ja kaikki hankekumppanit eivät vielä onnistuneesti raportoi tätä erittelytietoa, sillä uuden raportointijärjestelmän jalkauttaminen on vielä kesken.

³ Lähetyseuran työssä ohjelmakaudella 2018-2021 palveluiden kehittämiseen kuuluvat opetus- ja terveyssektorin työ sekä vesi- ja sanitaation kehittäminen. Laskelma perustuu käytössä oleviin budjettikoodeihin.

(Botswana ja Nepal). Lisäksi rahoitusta haettiin Koneen Säätiöltä, NORADilta, Nordic Development Fundilta ja Suomen Akatemialta. Monista yrityksistä huolimatta uudet rahoituskanavat eivät auenneet. EU-rahoituksen osalta on tultu siihen lopputulokseen, että lobbaus paikallisdelegaatioiden suuntaan on ensiarvoisen tärkeää ja siihen tullaan jatkossa panostamaan. Vaikka hakemuksemme olisivat hyviä, niin se ei ole riittävää, jos rahoittaja ei tunne meitä järjestönä. Yritysyhteistyönä teimme strategisen tason yhteistyöaloituksen kuukautiskuppeja valmistavan Lunetten kanssa vuoden 2017 aikana. Lunette on mukana osana hanketoteutustamme Botswanassa uudella ohjelmakaudella.

Poikkeamat suunniteltuun toimintaan esitellään luvussa 5.3.

3.2. Vammaistyön alaohjelma

Vammaistyön alaohjelman tavoitteena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen toteutuminen yhteistyömaissa. Käytännössä se tarkoittaa vammaisten henkilöiden oikeutta syrjimättömään elämään, jossa heillä on mahdollisuus koulutukseen, työhön ja elinkeinoon. Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman mukaisesti vammaisten oikeuksia edistettiin kohdennetuilla hankkeilla, oikeuksia valtavirtaistuen sekä vaikuttamistyöllä.

Vammaistyön alaohjelmassa toteutettiin vuonna 2017 yhteensä 11 hanketta (16; 2016). Vammaistyön hankkeiden osuus hankkeista oli 21 % (19 %; 2016). Vammaistyön alaohjelman toimintamaat vuonna 2017 olivat Botswana, Etelä-Afrikka, Etiopia, Kambodža, Kolumbia, Nepal, Tansania sekä Itä-Afrikka alueellisesti. Kohdennettujen hankkeiden lisäksi lähes jokaisessa yhteistyömaassa toteutettiin vammaisten henkilöiden oikeuksien parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä valtavirtaistettuna osaksi muita hankkeita. Myös hankkeisiin sisältyvässä vaikuttamistyössä nostettiin esille vammaisten oikeuksia.

Vammaistyön hankkeissa keskityttiin: viittomakielisen opetuksen kehittämiseen, kuntoutukseen, vammaisstatuksen mukaisten oikeuksien saamiseen, inklusiiviseen opetukseen, yhteisöpohjaiseen tukeen, työllistymiseen, koulutukseen sekä mielenterveyskuntoutujien aseman parantamiseen.

Työllä tavoiteltiin muutoksia hanketyöntekijöiden, viranomaisten, yhteisöjen, vammaisten lasten perheiden ja vammaisten henkilöiden asenteisiin ja toimintatapoihin. Yleisimmin hyödynnettiin yhteisöpohjaista menetelmää, jossa vammaisia henkilöitä ja heidän yhteisöjä aktivoitiin eri tavoin. Lisäksi koulutuksella ja tiedon jakamisella vammaisten henkilöiden oikeuksista tuotettiin muutosta. Vuoden aikana myös vahvistettiin vaikuttamistaitoja ja järjestäytymistä, joiden avulla vammaiset henkilöt itse voivat oikeuksiensa toteutumiseksi tehdä pitkäjänteistä vaikuttamistyötä viranomaisiin ja muihin vastuunkantajiin päin.

Vammaisohjelman tuloksia käsitellään luvussa 5.1.

3.3. Katastrofityö – Häädässä ystävä tunnetaan

Katastrofityö on olennainen osa Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelmaa, koska lisääntyneet katastrofit ovat kasvava riski kestäväen kehityksen investoinneille. Sendain sopimusten sekä

humanitaaristen toimijoiden yhteislinjauksen mukaisesti Lähetyseura panostaa paikalliskumppaneidensa katastrofivalmiuteen sekä paikalliseen yhteistyöhön vaikuttavan hätäavun toimittamiseen. Katastrofityön kehittäminen Lähetyseurassa pohjautuu globaalien linjausten ja yhteistyöverkostojen kanssa laadittuihin periaatteisiin ja suunnitelmiin sekä Lähetyseuran omiin strategiaan valintoihin. Lähetyseuran katastrofiapu vuonna 2017 oli kaikkiaan noin 370 000 euroa. Katastrofiavulla tavoitettiin arviolta suoria hyödynsaajia hieman yli 35 000. Operaatioiden vaikutuspiirissä oli lisäksi epäsuoria hyödynsaajia noin 110 000.

Merkittävin askel Lähetyseuran katastrofityölle oli kirkkojen kansainvälisen katastrofi- ja kehitysyhteistyöjärjestö ACT allianssin (Action by Churches Together) jäsenyyden hakeminen vuoden 2017 aikana ja lopulta sen saaminen. Tämä muutti Lähetyseuran statusta tarkkailijajäsenestä täysjäseneksi.

Lähetyseura toteuttaa katastrofiapua pääosin omalla katastrofirahastolla ja osittain kehitysyhteistyövarojen uudelleenallokoinneilla. Vuonna 2017 katastrofiapua ei toteutettu lainkaan ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyötuen käyttötarkoituksen muutoksilla, vaan kaikki kustannettiin katastrofirahastosta.

Vuonna 2017 työssä keskeisiä painopisteitä olivat paikallisten kumppaneiden katastrofivalmiuden kohottaminen sekä verkostoyhteistyön tiivistäminen entisestään. Katastrofityön ensisijaisina verkostokumppaneina jatkoivat ACT-allianssi ja Luterilainen maailmanliitto (Lutheran World Federation, LWF). Heidän humanitaarista työtään tuettiin globaalien vetoomuksien kautta. Tämän rinnalla Lähetyseuran omaan kehitysyhteistyöstrategiaan nojaten avustettiin kahdenvälisesti pienempiä ja kaikkein syrjäisempien yhteisöjen kohtaamia mittavia katastrofeja Lähetyseuran toimintamaissa.

Vuonna 2017 merkittävimmät avustuskohteet olivat vahvan kehitysyhteistyö – katastrofiapu - jatkumon mukaisesti Afrikan kuivuuskriisit ja Nepalín tulvat. Näihin myönnettiin yhteensä noin 226 000 €. Nepalissa Terain aluetta syksyllä 2017 kohdanneet tulvat vaikuttivat hanketoimintoihin. Joitakin toimintoja ei voitu toteuttaa (esim. koulutusta dalit-naisten maanomistustilanteesta), kun hankealueille tarvittiin nopeasti katastrofiapua. Hankkeen sisältöä muutettiin heijastamaan tarpeitten muutosta. Tulvasta kärsineet perheet menettivät senkin vähäisen mitä omistivat: savimajansa, keittökalunsa, pienet ruokavarostansa, vatteensa, työkalunsa. Ilman ruoka-apua perheet olisivat luultavasti nähneet nälkää ja saippua auttoi ehkäisemään epähygisissä oloissa leviäviä tauteja. Keski-Zimbabwessa avustusta sai usean vuoden kuivuusjaksosta kärsinyt yhteistyökumppani Gwai Grandmothers' Group, jonka kestävän vesi-infrastruktuurin rakentamista rahoitetaan vuosien 2016 - 2018 aikana. 15 kilometriä pitkän vesiputken rakentaminen padolta yhteisön alueelle oli vielä kesken vuoden 2017 lopussa.

Lisäksi katastrofityön koordinaattori valmisti materiaalipaketin ja piti katastrofiriskien vähentämisen koulutuksen kumppanijärjestön oman kapasiteetin vahvistamiseen. Tällä sapluunalla koulutus pidettiin Tansaniassa yhteistyökumppanimme TCRS:n organisaation jäseniä kouluttaen.

Vuonna 2017 uuden tyyppisenä sisältöavauksena kapasiteetin vahvistamisessa tarjottiin koulutusta psykososiaalisesta tuesta (PSS) niin yhteistyökumppaneillemme kuin omille työntekijöille. PSS on valittu Lähetysseuran yhteiseksi painopisteeksi. Seitsemän työntekijää suoritti kaksipäiväisen kouluttajakoulutuksen psykososiaalisesta tuesta. Koulutuksen pohjalta alettiin luoda viitekehystä koko Lähetysseuran psykososiaalisen tuen työlle. Lisäksi vuoden 2017 aikana katastrofitukea kanavoitiin uskonnollisten johtajien PSS -koulutukseen, jossa tuettiin erityisesti heidän ja kansainvälisen humanitaarisen yhteisön keskinäistä oppimista. Tämä edesauttaa myös konfliktialueilla toimivien uskonnollisten yhteisöjen linkittymistä osaksi laajempaa kansainvälistä apustruktuuria.

3.4. Vaikuttamistyö – Yhteistyöllä muutokseen

Lähetysseuran vaikuttamistyö jakaantuu kolmeen tasoon: vaikuttaminen Suomessa, kansainvälisillä areenoilla ja paikallistasolla toimintamaissa. Kaikilla tasoilla korostuvat vammaisten, etnisten vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen ihmisoikeudet Lähetysseuran strategian mukaisesti. Lähetysseuran vaikuttamistyön tavoitteena ovat muutokset niissä asenteissa, käytännöissä ja päätöksenteossa, jotka parantavat syrjittyjen ihmisten asemaa kehitysmaissa.

Vaikuttamistyötä tehdään toimintamaissa joko vaikuttamistyön kohdennetuilla hankkeilla tai osana muita hankkeita riippuen toimintaympäristöstä ja yhteistyökumppaneiden osaamisesta ja kokemuksesta; osissa kumppaneiden hankkeita on vahvat vaikuttamistyön elementit ja suorat kanavat viranomaisiin. Erillisenä vaikuttamistoimintaan keskittyvänä hankkeen Lähetysseura tuki EDAN -verkostoa (Ecumenical Disabilities Advocacy Networks). EDAN on Kirkkojen maailmanneuvoston alainen ohjelma, jolla edistetään vammaisten oikeuksia ja tasa-arvoa. EDAN:illa on alueella laajat verkostoyhteydet alueellisiin ja kansainvälisiin vammaistyön toimijoihin. Lisäksi ACT allianssi –verkoston kautta olemme mukana heidän vammaisinkluusion työryhmässä (Community of Practice on Disability and Development) sekä vuonna 2017 katastrofityön koordinaattori oli jäsenenä maahanmuuttoon ja siirtolaisuuteen keskittyvässä työryhmässä (CoP on Migration and Displacement). Näissä työryhmissä pyritään verkoston jäsenenä vaikuttamaan yhdessä globaalisti merkittäviin teemoihin.

Vuoden 2017 osalta kansainvälisesti ja toimintamaissamme tapahtuvan vaikuttamisen osalta on kumppaniemme toteuttamasta vaikuttamistyöstä hyvänä esimerkkinä tukemme Nepalilaisen Maailmanliiton (LML) maatoimiston toteuttaman ESC Rights Yearbook -pilottihanke. Vuosikirjassa kansalaisyhteiskunnan toimijat tuovat esiin todisteita ihmisoikeustilanteesta ja siten puolustavat syrjittyjen oikeuksia. Nepalilainen valtio toimittaa vuosittain raportin kansalais- ja poliittisista oikeuksista, mutta kukaan tahon ei ole aiemmin tehnyt ESC-oikeuksista vuosiraporttia.

Laosissa kehitysyhteistyöverkostojemme kautta huomattiin, että Laosin viranomaisten keskuudessa oli levinnyt käytäntö, jossa aloittavia opettajia työllistettiin ilman palkkaa yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen. Tämä tieto saatettiin ensin Suomen ulkoministeriön virkamiesten tietoon. Ulkoministeriön kautta saimme yhteyden suoraan Laosin EU-delegaatioon, jonka kanssa yhdessä yritettiin vaikuttaa saamalla aiheeseen muutosta ja opettajille palkka tehdystä työstä.

Vuonna 2017 Suomesta käsin vaikutettiin osana Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelmaa vaikuttamistoiminnan tapahtumilla ja seminaareilla, joiden pääviesti käsitteli maakysymyksiä ja

maaoikeuksia, rauhan rakentamista ja kielellisten oikeuksien toteutumista Suomen kehitysyhteistyön tukemissa opetussektorin hankkeissa.

Lähetysseura tuotti Maattomat -valokuvanäyttelyn, joka kertoi maaoikeuksista Kolumbiassa ja rauhanprosessista. Maakysymystä voidaan pitää yhtenä Kolumbian konfliktin juurisyynä. Maanomistukseen liittyy myös naisten aseman parantaminen. Näyttely oli ensin esillä Kolumbian suurlähetystössä Helsingissä ja kiersi sen jälkeen Suomessa, mm. Kuopiossa. Lisäksi Maailma kylässä -festivaalien yhteen asiantuntijapaneeliin osallistui kolumbialaisen yhteistyökumppanimme asiantuntija Andrés Alba kertoen maaoikeuksien roolista Kolumbian konfliktissa. Hän sai myös näkyvyyttä Helsingin Sanomien ja Kyrkopressen haastatteluissa.

Kielioikeuksien osalta Lähetysseura teetätti 2016-2017 selvityksen Suomen valtion tukemasta työstä kielivähemmistöjen oikeuksien toteutumisesta ja niistä poliittisista prosesseista, joissa Suomi tätä aihealuetta edistää. Vuonna 2017 selvityksen valmistuttua järjestettiin julkaisutilaisuus/-seminaari, joka tavoitti eri järjestöjen asiantuntijoita ja käynnisti syvemmän keskustelun opetuksen kielikysymyksistä osana oikeutta oppia. Selvitystä jaettiin painotuotteena kansalaisyhteiskunnan toimijoilla ja ulkoministeriön virkamiehille sekä lisäksi selvitys on ladattavissa Lähetysseuran verkkosivuilta.

Lisäksi osana vaikuttamistyötä SuomiAreenalle Lähetysseura tuotti yhteistyössä asiaohjelman, jossa nostettiin esille meidän roolia rauhanrakentamisessa Syyriassa. Vaikuttamistoiminnan seminaareihin, tapahtumiin, koordinaatioon ja matkoihin käytettiin vuonna 2017 varoja yhteensä 15 516 €. Lisäksi eri tilaisuudet ja niissä esiintyneet vierailijat saivat palstatilaa valtakunnan printtimedioissa (Helsingin Sanomat, Kyrkpressen), sosiaalisessa mediassa ja maailma.net – sivustolla.

Lisäksi yksittäisenä vaikuttamisen paikkana nostettiin esille Suomen suurlähetystöjen viisumien myöntämiskäytäntöjen epäkohtia ja viisumipolitiikan oikeudenmukaisuus erityisesti Suomen Nepalin suurlähetystössä. Aiheen tiimoilta Suomen Lähetysseuran delegaatio tapasi UM:n alivaltiosihteeri Elina Kalkkua sekä viisumiyksikön virkamiehiä ja keskusteltiin Lähetysseuran sekä Eetti ry:n Suomeen kutsuttujen vieraiden viisumien eväämisestä ja epäysperusteista. Tuotiin esille, että suurlähetystö rinnastaa yksityishenkilön ja ministeriön rahoituksella kehitysyhteistyötä toimeenpanevan järjestön tavalla, joka ei ole oikeudenmukainen eikä kestävä. Keskustelussa sovittiin, että Lähetysseura toimii jatkossa myös seurakuntiin tulevien vieraiden kutsujana silloin, kun kutsuttava henkilö tulee esittelemään Lähetysseuran työtä ja sen tuloksia. Sovittiin, että Lähetysseura laatii ohjeistuksen viisumihaastatteluun menijöitä varten. Sovittiin, että ministeriö tarkastaa käytäntöjään. Vuoden 2017 aikana ei testattu, ovatko viisumikäytännöt muuttuneet. Haastatteluohjeistuksen laatiminen on vielä kesken ja sen valmistuttua ministeriön kanssa on syytä sopia seurantakeskustelu.

Vuoden aikana yritettiin erityisesti vaikuttaa erityisesti Suomen, mutta välillisesti myös EU:n kehityspolitiikkaan, jotta Lähetysseuralle keskeiset teemat ja painopisteet näkyisivät näissä. Suomen kehityspoliittisiin linjauksiin ei ole tehty muutoksia vuoden 2017 aikana ja kehityspoliittinen vaikuttaminen on luonut pohjaa vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeiselle kehityspolitiikalle. EU

julkaisi kesäkuussa 2017 uuden kehityspoliittisen ohjelman (EU Consensus on Development), jossa vammaisten henkilöiden oikeudet ovat esillä heikosti. Lähetysseura osallistui osaltaan aiheesta käytyyn keskusteluun kansalaisjärjestötoimijoiden kesken, mutta asiaan havahduttiin niin myöhään ja dokumenttiluonnoksia oli julkisesti nähtävissä niin vähän, ettei dokumentin sisältöön enää pystytty vaikuttamaan.

Kepan kanssa yhteistyössä tehty budjettivaikuttaminen eduskunnan suuntaan sai aikaan sen, että etenkin YK-järjestöille kohdentuneista kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksista keskusteltiin eduskunnassa.

3.5. Kehitysviestintä ja kansainvälisyyskasvatus – Viesti kulkee

Lähetysseuran kehitysviestinnässä painotetaan erityisesti kehityskysymysten ja globaalin vastuun omakohtaista ymmärtämistä, käytännön toimia, kansalaisyhteiskunnan vahvistamista ja uusien toimijoiden houkuttelemista kehityskysymysten pariin. Vuoden 2017 yhtenä päätoimintona oli Toivo.fi –kampanja, joka nosti syksyn 2017 aikana esiin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria (orpolapset Kambodzhassa) sekä vammaisten asemaa. Osana kampanjaa Lähetysseuran tiedottaja teki matkan Kambodzhaan yhdessä Toivo.fi -kampanjan lähettilään ja tanssin opettajan Marco Bjurströmin sekä freelance toimittajan ja kuvaajan kanssa. Matkalta saatiin erityisesti materiaalia videoihin, kaksi artikkelia Lähetysseuran kehitysyhteistyöliitteeseen ja verkkosivuja Toivo.fi -sivuille. Marco Bjurströmin läsnäolo videoissa lisäsi videoiden kiinnostavuutta uusissa kohderyhmissä. Videot julkaistiin loppuvuodesta 2017 ja alkuvuodesta 2018 Lähetysseuran fb-sivuilla sekä YouTubeella. Videot ovat hyvä kehitysviestinnän muoto, joka välittää Etelän todellisuutta suoremmin kuin pelkät kuvat ja tekstit. Sanoma Median kanssa tehtiin lisäksi ohjelmayhteistyötä, jossa mm. Helmiradio haastatteli Bjurströmiä Kambodzhasta. Haastatteluista tehtiin 4 lyhyttä miniohjelmia, joita soitettiin mainoskatkoilla Helmiradiossa ja Radio Aallossa. Toimittaja teki matkalta jutut Ilta-Sanomiin, Oma aika -lehteen, Kehitysvammaliiton Ketju-lehteen sekä Maailman Kuvalehteen.

Osana kehitysviestintää toteutettiin lisäksi kampanjaviestintää kehitysyhteistyöstä ja tuotettua materiaalia Tasaus –kampanjaan ”Ääni ilman oikeutta” liittyen. Kampanjalla oli oma verkkosivu tasaus.fi, jossa oli infoa aiheesta, esimerkkitarinoita ja blogitekstejä. Kampanjasta tehtiin myös video, jossa esiintyi apulaispormestari Nasima Razmyar. Lisäksi tutkija ja feministi Saara Särnä teki itse pienen videon kampanjaan. Kampanjassa nostettiin esiin naisten äänen kuulumista rauhantyössä ja yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Kampanjassa nostettiin esiin sitä, että naiset ja lapset ovat usein konfliktien suurimpia kärsijöitä. Silti naiset pääsevät vain harvoin osallistumaan rauhanrakennukseen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kampanjan tarinat ja kuvat olivat Nepalista ja Etelä-Afrikasta Lähetysseuran kehitysyhteistyöhankkeista, joilla vahvistetaan naisten roolia rauhantekijöinä ja yhteiskunnallisina vaikuttajina paikallistasolla. Naisilla on paljon annettavaa rauhan ja sovinnon työhön naapurustossa, kyläyhteisöissä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Kun myös naiset osallistuvat rauhan prosesseihin, on tutkitusti 35 prosenttia todennäköisempää, että saavutettu rauhansopimus on kestävä.

Lisäksi vuoden 2017 aikana Lähetysseuran kehitysyhteistyön teemoja – ruokaturva, ilmastonmuutos, dalitit, naisten asema, toimeentulo, äidinkielen opetus, vammaisten ihmisten

oikeudet ja psykososiaalinen tuki - esiteltiin videoissa, joissa Lähetysseuran kehitysyhteistyön asiantuntijat kertoivat aiheesta. Osaa videoista mainostettiin Facebookissa. Videot ovat myös nähtävillä YouTubessa ja videolinkkejä jaettiin myös Twitterissä.

Vuoden aikana julkaistiin lisäksi ruotsinkielisen Mission –lehden erikoisnumero (3/2017) kehitysyhteistyöstä (painos 5 200 kpl). Lehti ilmestyi syyskuussa ennen syyspäiväntasausta ja Tasaus-kampanjan huipennusta. Erikoisnumeron ensisijainen viesti oli, että kehitysyhteistyötä tarvitaan edelleen ja sillä saadaan aikaan vaikuttavia tuloksia. Ajatus oli haastaa lukijoita miettimään omaa globaalia vastuutaan ja tekemään työtä maailman resurssien oikeudenmukaisemman jakamisen puolesta. Mission-lehti on yksi harvoista suomenruotsalaisista lehdistä, jotka käsittelevät sekä globaalia vastuuta että kehitysyhteistyötä. Erikoisnumeron pääteema oli rauhantyö ja naisten rooli rauhanrakentajina. keskeisenä aiheena oli myös maattomuus ja maa-oikeudet. Vakituisten tilaajakunnan lisäksi otettiin 500 kappaleen lisäpainos, jota jaettiin eri tilaisuuksissa ja etenkin kouluvierailujen yhteydessä.

Näihin kehitysviestinnän toimiin käytettiin yhteensä noin 57 025 euroa vuoden 2017 aikana. Suomen Lähetysseuran kehitysyhteistyön ohjelmaan sisältyvä vaikuttamistoiminta, kehitysviestintä ja globaalikasvatus koostuivat yllä mainituista elementeistä ja toimenpiteistä. Vuoden 2017 aikana yhteensä näihin toimiin käytetty tuki oli noin 72 951 euroa. Ns. VGK-rahoituksen osuus ohjelman kokonaiskuluista oli 1,3 %. Budjetoitua alempi toteuma, johtuu monesta syystä. Suurimpana selittäjänä kilpailutuksen myötä saadut halvemmat hankinnat (esim. kuvaaja, videoiden käsittely) sekä Lähetysseuran omien resurssien tehokkaampi hyödyntäminen (esim. aluetiedottajat), jolloin Helsingin toimiston tiedottajan toiselle matkalle ei ollut tarvetta.

4. Ohjelman resurssit

4.1. Henkilöstö

Lähetetyt asiantuntijat

Lähetysseuran kansainvälisissä tehtävissä toimi myös vuonna 2017 kehitysyhteistyön ammattilaisia hallinnollisissa tehtävissä sekä erityisalojen asiantuntijoita neuvonantajina. Työntekijät vahvistivat kumppaneidemme osaamista hankesyklin eri vaiheissa, jotta valtioavustuslain edellyttämät hallinnolliset vaatimukset täyttyivät. Temaattista erityisasiantuntemusta vaativia tehtäviä olivat mm. erityisopetuksen kehittäminen ja kielityö, vammaisinkluusio, ruokaturvan kehittäminen, mielenterveystyön ja vaikuttamistyön tukeminen. Kaikilla ulkomaan työn asiantuntijoilla on määritellyt toimenkuvat. Kansainvälisiin tehtäviin valitut työntekijät rekrytoitiin normaalin käytännön mukaisesti julkisilla hauilla. Työhönottoon sisältyi haastatteluiden lisäksi soveltuvuusarviointi.

Hallinnollisiin tehtäviin ja kumppanin tukemiseen erikoistuneita alueellisia kehitysyhteistyökoordinaattoreita oli vuoden 2017 päättyessä yhteensä 7 (8; 2016), joista kaksi osa-aikaista. Koordinaattorit vastasivat seuraavista alueista: eteläinen Afrikka, Etiopia, Latinalainen Amerikka, Läntinen Afrikka, Mekong-alue, Nepal, Tansania. Alueelliset kehitysyhteistyökoordinaattorit työskentelivät Lähetysseuran hallinnon alaisina. Muiden alojen

asiantuntijoita oli yhteensä 8 (13; 2016), joista 4 työskenteli vammaistyön ohjelmassa. Tarkat tiedot henkilöstöstä esitetään henkilöstöraportissa, joka on osa talousraporttia.

Kotimaan henkilöstö

Kehitysyhteistyöhön varatut henkilöstöresurssit laskivat edellisvuodesta leikkauksista aiheutuneiden toiminnan sopeuttamisen vuoksi. Vuoden 2017 päättyessä kehitysyhteistyöyksikössä työskenteli 7 kehitysyhteistyökoordinaattoria, katastrofityön koordinaattori, talouskoordinaattori, kansainvälisen rahoituksen koordinaattori ja kehitysyhteistyöpäällikkö. Yksi toimenhaltija oli osa-aikaeläkkeellä. Yhteensä kotimaan henkilöstöä oli 11 henkilöä. Katastrofityön koordinaattorin palkkakulut eivät sisälly UM:n kehitysyhteistyövaroilla katettaviin henkilöstöresursseihin, vaikka toimi on osa kehitysyhteistyöyksikköä.

Lähetysseura noudattaa kristillisten järjestöjen työehtosopimusta. Työntekijöitä sitovat Lähetysseuran sisäiset ohjeet, mukaan lukien eettiset ohjeet ja korruption vastaiset toimintasäännöt.

Kehitysyhteistyön toteuttamista tukivat aikaisempien vuosien tapaan organisaation muiden osastojen toiminta. Viestintä-, talous- ja henkilöstöhallinnon henkilöstökulut laskutettiin tukitoimintojen fokuksen ja osuuksien perusteella.

4.2. Osaamisen kehittäminen ja luottamustoimet

Vuonna 2017 Lähetysseuran henkilöstön kouluttautumisessa korostui yhteiset koulutukset. Psykososiaalisen tuen -koulutuspaketti ja kouluttajien koulutus -paketti oli avoin kaikille ulkomaanosaston työntekijöille niin Suomen päässä kuin toiminta-alueillamme.

Yhdellä alueellisella kehitysyhteistyökoordinaattorilla oli työn alla JET-näyttötutkinto (Johtamisen erikoistutkintoa). Lisäksi kehitysyhteistyöyksikön työntekijät osallistuivat vuoden aikana useisiin koulutuksiin; mm. ulkomaantyön perehdyttäviin koulutuksiin, sähköisten arkistointijärjestelmien käyttöön (M-files), EU-rahoituskoulutuksiin sekä toimintamaissamme kielikursseille. Työntekijät ottivat soveltuvien osien osaa Kepan ja Kehys ry:n järjestämiin kursseihin.

Lähetysseuran edustajilla oli vuonna 2017 useita luottamustoimia kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa. Keskeisimpiä luottamustoimia olivat ohjelmatuen uudistuksen työryhmässä toimiminen, Kehyksen hallituksen puheenjohtajuus sekä Reilu kauppa ry:n hallituksen jäsenyys. Kehitysyhteistyöpäällikkö valittiin Kepan 2017 syyskokouksessa Kepan ylimenokauden ja Kehys-Kepa yhdistymisprosessin aikaiseen hallitukseen.

4.3. Talous

Lähetysseuran kehitysyhteistyön toteuma oli vuonna 2017 yhteensä 5 498 539 euroa. Kokonaisluku sisältää vuodelta 2016 siirtyneet määrärahat, normaalin omavastuuosuuden 15 prosenttia sekä vammaisohjelman omavastuuosuuden 7,5 prosenttia. Varat kohdennettiin alkuperäisen vuosisuunnitelman mukaisesti lukuun ottamatta pieniä budjettilyityksiä ja -alituksia, joista tarkemmin talousraportissa. Raportointivuonna käytetty valtioavustuksen osuus oli yhteensä

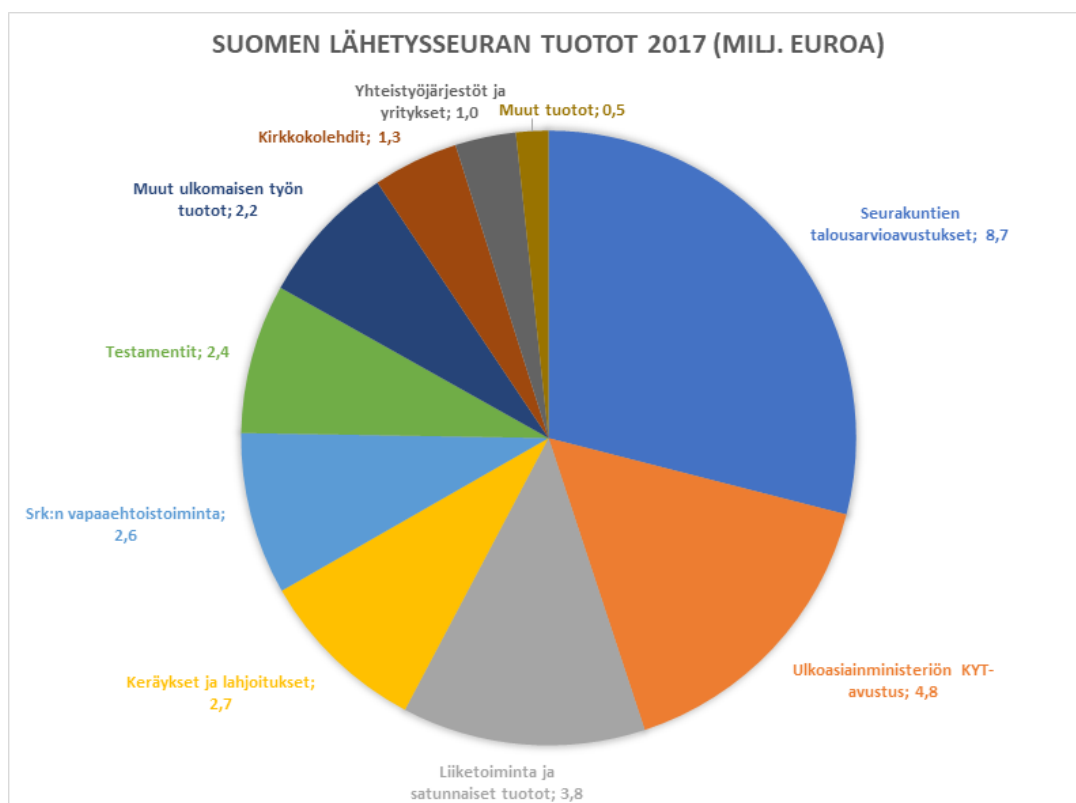
4 732 872 euroa. Jokaisesta hankkeesta on voimassa olevat yhteistyökumppaneiden allekirjoittamat sopimukset.

Hallintokulut olivat 10 prosenttia kehitysyhteistyöohjelman kokonaistoteumasta. Hallinto-osuus kattoi Lähetyseuran kehitysyhteistyövarojen hallinnoinnista suoraan aiheutuvat kulut järjestön eri osastoilla. Ulkomaanosaston lisäksi osuutensa saivat Lähetyseuran kotimaan-, hallinto- ja viestintäosasto.

Kehitysviestinnän ja kansainvälisyyskasvatuksen osuus kehitysyhteistyöohjelman kokonaistoteumasta oli 72 951 euroa (n. 1,3 %).

Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuus 2017

Lähetyseuran toimintaa rahoittavat seurakunnat ja kristilliset järjestöt, ulkoasiainministeriö ja yksityiset ihmiset. Lähetyseuran tilikauden kokonaistulot olivat 30,3 miljoonaa euroa (sama kuin vuonna 2016). Kannatustuottoja saatiin 18,6 miljoonaa euroa. Kannatustuotot muodostuvat seurakuntien talousarvioavustuksista, kolehdeista ja seurakuntien keräyksistä, testamenttilahjoituksista, muista suorista lahjoituksista ja keräyksistä sekä muista tuotoista. Seurakuntien budjettiavustuksia ei käytetä omavastuuosuuden kattamiseksi, koska niissä on mukana myös kirkollisveroilla kerättyjä varoja. Myöskään kotimaan toimintaan osoitettuja avustuksia ja muita tuottoja sekä ulkoasiainministeriöltä saatuja muita avustuksia ei huomioida kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuuteen. Lisätietoa saa Lähetyseuran toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä.

Kehitysyhteistyön tukemiseksi varoja kerättiin kohdennetusti Tasaus-keräyksellä ja Ylen hyvä -keräyksellä.

Tasaus-keräys	209 776 €
Ylen hyvä (Nenäpäivä)	203 185 €

Näiden lisäksi tuloja saatiin nimikkosopimuksista, kolehdeista ja seurakuntien keräyksistä sekä yksityishenkilöiden lahjoituksista ja testamenteista mm. seuraavasti:

Kuukausilahjoitus-sopimukset	95 016 €
Ystävärengassopimukset	8 004 €
Kolehti ihmiskaupanvastaiseen työhön	25 799 €
Kollekt för miljöarbete i Colombia och Tanzania	8 127 €
Kollekt for arbete mot människohandel	11 036 €

Tulolähteistä voidaan todeta seuraavaa:

- Tasaus-keräys on tärkein kohdennettu keräys omavastuurahoituksen hankkimiseen. Keräys-, vaikuttamis- ja kehityskasvatuskampanjoinnin välityksellä vetoamme kannattajiimme ja suureen yleisöön tasauksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi maailmassa. Keräys toteutetaan suorakirjekeräyksenä sekä erilaisin tempauksin. Monet niistä järjestetään yhdessä seurakuntien ja yhteistyöjärjestöjemme kanssa.
- Tasaus-sopimukset mahdollistavat yksityisten ihmisten ja ryhmien säännöllisen lahjoittamisen kehitysyhteistyölle.
- Myös muiden valtakunnallisten keräysten tuottoa kohdennetaan kehitysyhteistyölle.
- Seurakunnat tukevat kehitysyhteistyötä myös palvelusopimuksilla, jotka solmimme seurakuntien ja yhteisöjen kanssa. Sitoudumme yhdessä pitkäaikaiseen tukeen. Seurakunnat voivat tukea yksittäisiä hankkeita tai niissä työskenteleviä asiantuntijoita tai yleisemmin tiettyä teemaa, esimerkiksi hiv ja aids-työtä Afrikassa. Kaikilla kehitysyhteistyöohjelman asiantuntijoilla on kannatussopimuksia. Tämä kannatus kootaan seurakunnissa muun muassa myyjäisten, vapaaehtoistoiminnan, tempausten, kolehtien ja lähetyspiiritoiminnan kautta.
- Internet-palvelumme ja Onnenlahja-tuotteemme tarjoavat ajanmukaisen tavan lahjoittaa kehitysyhteistyölle.

Suomen Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman omavastuuosuus 15%, vammaishankkeissa 7,5%, oli vuonna 2017 yhteensä 765 667 euroa.

Ulkopuolinen tilintarkastaja suoritti tilintarkastuksen Suomen valtion rahoituksella toteutetusta kehitysyhteistyötoiminnasta. Tilintarkastuksen pohjalta laaditut tarkastuskertomus ja -raportit ovat osa talousraporttia.

Vuodelta 2016 siirtyneitä määrärahoja oli ennätyksellisen vähän, vain 45 198 €. Luku kuvastaa miten vuoden 2016 radikaalit leikkaukset ja niitä seuranneet sopeutustoimet saatiin hyvin toteutettua ja hankkeiden toimintoja ajettua alas suunnitellusti. Kokonaisselvitys varojen käytöstä on kuvattu tämän raportin osana olevassa talousraportissa.

Vuoden 2017 tilintarkastuskertomus (KPMG) toteaa kirjanpidon ja vuosiraportin sisällön olevan laadittu ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöille myöntämän valtion kehitysyhteistyötuen kumppanuus- ja rahoitus sopimusten sekä valtioavustuksia koskevien säännösten (Valtioavustuslaki 688/2001) mukaisia.

5. Tavoitteiden saavuttaminen ja tulokset

Tämä osa tiivistää Lähetyseuran kehitysyhteistyöohjelman keskeiset tulokset raportoitavasta vuodesta 2017. Vuosi 2017 oli muista ohjelmavuosista poikkeava, sillä se oli ohjelmakauden 2011-2016 jatkovuosi, jolla yhdenmukaistettiin ulkoministeriön rahoituskaudet uuden ohjelmahaun mukaiseksi. Vuoden 2017 sisällöissä painottuivat lähinnä päättyvien hankkeiden exit-toimenpiteet, ennakoimattomasta ylimenovaiheesta johtuvat hankkeiden mukautukset uudelle ohjelmakaudelle sekä hankesuunnittelutyö. Koko kehitysyhteistyöohjelman loppuraportointi tuloksineen ja vaikutuksineen esiteltiin edellisessä, vuoden 2016 vuosiraportissa, joka oli ohjelmakauden viimeinen vuosi ja ulkoista arviointitietoa oli myös saatavilla. Tästä syystä tässä vuosiraportissa emme myöskään enää esittele aluetavoitteiden saavuttamista mittareineen erikseen. Liitteen 8 seurantataulukko sisältää ohjelmakauden 2011-2016 seurantatiedot globaali- ja aluemitareiden osalta, kuten ne esitettiin vuoden 2016 raportoinnin yhteydessä. Vuosi 2017 on myös ohjelmamittariston osalta ylimenovuosi, koska hankkeita kohdennettiin uuden ohjelmakauden mittaristolle ja vuodelle 2016 asetetut tavoitearvot oli pääpiirteittäin saavutettu.

Vuonna 2017 ohjelmatavoitteiden ja hankkeiden edistymistä seurattiin normaaliin tapaan talous- ja toimintaraporteilla sekä muilla säännöllisen seurannan menetelmillä. Kukin hanke edistää yhtä tai useampaa ohjelman globaalitavoitetta, joita Lähetyseuran sähköinen hankehallinta- ja taloushallintojärjestelmä myös seuraavat.

Luvussa 5.1 esitetään vuoden 2017 tuloksia ohjelman globaalitavoitteiden mukaisesti jaoteltuna. Kunkin globaalitavoitteen alle on myös valittu yksi esimerkkitapaus, ”case”, joissa tuloksia esitetään havainnollisemmin. Vuoden 2017 tuloksia on koottu myös liitteen 7 tulosrekisteriin. Yksityiskohtaisemmat tulokset löytyvät kunkin hankkeen kumppanin tuottamasta omasta vuosiraportista. Luvussa 5.2 esitellään kumppanin kapasiteetin vahvistamisen tuloksia arviointeihin ja vuosiraportteihin pohjautuen. Lopuksi luvussa 5.3 tarkastellaan vuosisuunnitelman 2017 toteutumista.

5.1. Globaalitavoitteet

Tavoite 1: Tytöt ja naiset osallistuvat tasavertaisesti oman elämänsä ja yhteisönsä valintoihin

Tyttöjen ja naisten koulutuksella saavutetaan vuosittain merkittäviä tuloksia. **Etiopiassa** (ET772) opinto-ohjauksen ansiosta tyttöjen koulumenestys parani ja luokalle jääminen väheni 6 koulussa. Köyhien perheiden tyttöjen koulunkäynnin keskeytyminen väheni koulunkäyntimateriaalien jaon myötä. Tytöt ovat hyvin motivoituneita koulunkäyntiin ja tyttöjen koulutuksen arvostus yhteisöissä on kasvanut. **Nepalissa** (NP715) naisryhmät, lasten kerhot ja lasten vanhemmat saivat hyviä tuloksia myös huonoimmassa olevien lasten vanhempien vakuuttumisessa siitä, kuinka tärkeää koulunkäynti on heidän lastensa kehitykselle ja tulevaisuudelle. Nyt lähes 97 % kouluikäisistä lapsista käy koulua

Koulunkäynti on lisääntynyt 24%:sta 86 %:iin ja tyttöjen osuus on kasvanut (Tansania)

hankealueilla. Neljä koulua sai hankkeelta kipeästi tarvitsemiaan kouluhuonekaluja mikä paransi n. 120 esikoululaisen kouluviihtyvyyttä ja halukkuutta koulunkäyntiin. 15 kaikkein köyhimmän dalit-perheen lasta saivat koulutarvikkeita ja koulupuvun. Hankkeen tukemat 22 lasten kerhoa osoittautuivat hyväksi keinoksi tukea lasten psyykkistä ja fyysistä terveyttä. Kaikkiaan lasten kerhoissa oli n. 500 lasta. Rukumissa, Nawalparasissa ja Mugussa toimi 8 lastensuojelukomiteaa.

Koulutuksen tukeminen onkin kantanut hedelmää: hankealueen kouluissa koulunsa keskeyttävien määrä on pudonnut 12 prosentilla, sekä koulunkäyntikampanjoinnin että korjattujen koulutilojen vuoksi. Myös **Tansaniassa** (TZ730) on saavutettu positiivisia muutoksia, kun koulunkäynti on hankealueilla lisääntynyt 24 %:sta 86 %:iin, ja tyttöjen osuus on kasvanut (suhdeluku 8 tyttöä: 10 poikaa).

Myös naisten lukutaidolla on suoria vaikutuksia hyvinvointiin, sillä se avaa portin tietoon. **Nepalissa** (NP715) 287 naista hankkeessa saivat käytännön luku- ja kirjoitustaidon lisäksi myös tietoa heille tärkeistä terveys-, ravinto, toimeentulo ja naisten oikeusasioissa. Heistä 45 ovat ryhtyneet käyttämään uusia tietojaan toimeentulonsa lisäämiseksi. **Etiopiassa** (ET772) naisten aikuisopetuksen asema ja arvostus on noussut yhteisöissä ja naiset osallistuvat toiminnalliseen aikuisopetukseen kylissään. Naiset ovat oppineet lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan, mikä on tehnyt heistä riippumattomampia muista ja heidän ongelmanratkaisukykynsä ovat parantuneet. **Senegalissa** (SN720) puolestaan perustettiin 8 lukutaitoluokkaa (255 oppilasta, naisia 205). Oppilaat ovat oppineet lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan, ja hyödyntävät näitä taitoja elinkeinon harjoituksessa. Elinkeinojen vahvistumisella on myös maaltamuuttoa hillitsevä vaikutus. Lukemaan oppineet naiset osallistuvat yhteisöissään yhteiseen päätöksentekoon ja heitä on jäsenenä kyläkomiteoissa.

Paikallisvaaleissa nainen valittiin kunnallisvaltuustoon, mikä oli alueella ennenkuulumatonta (Nepal)

Tietoisuus ja osallisuus vahvistuvat koulutuksen, organisoitumisen ja kampanjoiden seurauksena. **Boliviassa** (BO700) muun muassa hanketyöntekijöiden kylävierailujen yhteydessä naiset saivat koulutusta mm. sukupuolten tasa-arvosta. **Etiopiassa** (ET772) koulujen kerhojen avulla tytöt saivat järjestäytyä,

heidän sosiaaliset taitonsa ja suhteensa kehittyivät ja he saivat kanavia keskustella kotiväkivallasta ja haitallisista perinteistä. Tytöt myös itse lisäsivät kerhotoiminnan kautta koulun ja muun yhteisön tietoisuutta hiv ja aidsista sekä haitallisista perinteistä kuten varhaisten avioliittojen riskeistä. **Nepalissa (NP656)** naisten rooli ulottui hankkeen ansiosta myös yhteisön toiminta-alueille, jotka ovat aiemmin olleet vain miesten hallussa, naisten itsetunto ja luottamus kykyihinsä toimia omien ja yhteisöjensä edun puolesta vahvistui. Naisten osallistuminen paikallispolitiikkaan lisääntyi. Vuonna 2017 käydyissä paikallisvaaleissa yksi nainen valittiin kunnallisvaltuustoon, mikä on ennenkuulumatonta hankeyhteisöissä. Hankkeessa (NP656) 72% on naisia ja heidän osuutensa yhteisryhmien johtopaikoista on vastaavasti korkea. 137 yhteisöryhmää muodosti hankkeen kuluessa 14 yhteiskomiteaa, joilla on yksittäisiä toimintaryhmiä parempi kyky vaikuttaa paikalliseen päätöksentekoon ja saada julkisia palveluita, kuten maatalousneuvontaa ja rahoitusta. **Senegalissa (SN720)** lukutaitotyön myötä asenteet ovat muuttuneet niin, että naisia kutsutaankin mukaan päätöksentekoon. Naisia on myös mukana kylien kehityskomiteoissa. Lukutaidon myötä naiset ovat myös tulleet tietoisiksi omista oikeuksistaan sekä ympäristön suojelun tärkeydestä, he järjestivät ympäristön suojelusta ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä teemapäivän kylissään.

Kapasitointi ja verkostoituminen on tärkeä osa naisten ja tyttöjen parissa tehtävää työtämme ja se nivoutuu moneen eri työmuotoon. **Nepalissa (NP706)** Shanti Nepal -hanke auttaa yhteisöryhmien muodostumisessa ja niiden toimintakyvyn kehittämisessä mm. kirjanpidossa, kokouskäytänteissä, yleishallinnossa ja hanke-ehdotusten laatimisessa. Tällaisia yhteisöjen toimintaryhmiä olivat mm. naistenryhmät (100 naistenryhmästä muodostui 6 naisverkostoa), osuuskunnat (5) ja yhteisön kehittämisryhmät (12 ryhmää joissa oli 342 jäsentä) esim. toimeentulon tai vedensaannin ja sanitaation parantamisessa. Ryhmien muodostuminen verkostoiksi eteni. Verkostot pystyivät saamansa organisaatiokoulutuksen ansiosta neuvottelemaan yksittäisiä yhdistyksiä paremmin viranomaisten ja tukkuliikkeitten kanssa. Näin hankealueen kyliin saatiin vireä kansalaisaktivistien verkosto, joka pystyy ajamaan yhteisöjensä asioita viranomaisiin, ja potentiaaliin investoijiin ja lahjoittajiin nähden. Hankkeessa (NP656) 17 nuorta eri hankekylistä osallistuivat nuoriso- ja sukupuolten tasa-arvoasioita edistäviin kokouksiin. Heidän tehtävänä oli viedä hankkeen pääviestejä yhtäläisistä ihmisoikeuksista eteenpäin omissa yhteisöissään.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden saralla kehitys on tarkoittanut, että yhä useammat synnyttävät turvallisemmin. **Kambodzhassa (KH657)** raskaana olevat naiset saivat tietoa synnytyksestä, raskauden aikaisesta ja synnytyksen jälkeisestä hoidosta sekä äitiys- ja lapsiterveydestä. Naisia kannustettiin hakeutumaan synnyttämään sairaalaan tai terveyskeskukseen. Kaikki koulutetut naiset kävivät terveyskeskuksessa tarkastuksessa vähintään kahdesti raskauden aikana. 1278 naista (86,4% kohderyhmästä) synnytti sairaalassa tai terveyskeskuksessa (2015; 77,7%). **Nepalissa (NP706)** 26 Archalen ja Jyamiren naisryhmien sekä aiemman hanke-alueen Darmandadan terveyspisteen (245 potilasta v.2017) avulla n. 1000 naista lapsineen sai uutta tietoa terveydestä, ravinnosta, säästö-lainaryhmien toiminnasta ja päätöksentekoon osallistumisesta. Kotisynnytykset vaihtuivat sairaalasyynnytyksiin (33% hankkeen alussa ja 93% sen lopussa). Perhesuunnittelua harjoittavien naisten määrä kasvoi 50 prosentista 60 prosenttiin. Hankkeessa NP700 lähetettiin 52 radio-ohjelmaa paikalliselta, suuren alueen kattavalta

**86,4 % koulutetuista
naisista synnytti
sairaalassa tai
terveyskeskuksessa
(Kambodza)**

radioasemalta sisältäen viestejä seksuaali- ja naisten terveydestä. Nais- ja lapsiterveyttä parantava koulutus (mm. 60 naisen kohdun laskeumaongelmat ja 600 naisen saama koulutus monipuolisesta ravinnosta ja hygieniasta) sekä naisten koulutus oikeuksistaan tukivat naisten voimaantumista (NP656). Seksuaali- ja lisääntymisterveyden alalla vahvistettiin myös vastuunkantajien kapasiteettia (ks. Case 2).

**Naisten tulot
säästö- ja
lainaryhmissä
kasvoivat
keskimäärin 55 %
(Etiopia)**

Toimeentuloa kehitettiin muun muassa Boliviassa, Nepalissa, Nepalissa ja Tansaniassa. Neljän maaseutuyhteisön naiset saivat käsityökoulutusta ja ohjausta **Boliviassa** (BO700). Naiset valmistsivat alpakan villasta tuotteita, myivät niitä markkinoilla ja toimittivat niitä myyntiin myös La Pazissa sijaitsevaan käsityöyhdistyksen kauppaan. **Etiopiassa** (ET772) toimeentulokoulutuksen ja alkupääoman tuella naiset ovat alkaneet harjoittaa elinkeinoja, kuten karjankasvatusta, ja

elinkeinot ovat yhteisöissä monipuolistuneet (Case 1). Myös naisten säästö- ja lainaryhmiä perustettiin 33 (jäseniä yht. 578). Ryhmien toiminta on vahvistanut naisten taloudellista ja sosiaalista asemaa. Naisten tulot kasvoivat keskimäärin 55% ja heille avautui mahdollisuus saada lainaa. Ryhmien 79 johtajan osaaminen taloushallinnossa ja johtamisessa vahvistui koulutuksissa. 20 ryhmälle jaettiin pientä start-up -rahaa.

Case 1. (ET772) Toimeentulo vahvistanut naisten asemaa (Etiopia)

Toimeentulokoulutuksen ja alkupääoman tuella naiset ovat alkaneet harjoittaa elinkeinoja, kuten karjankasvatusta, ja elinkeinot ovat yhteisöissä monipuolistuneet. Työstään saamalla tuloilla naiset ovat parantaneet omia ja perheensä elinolosuhteita. Säästö- ja lainaryhmät (40 ryhmää, 600 jäsentä) ovat tukeneet sukupuolten välisen tasa-arvon parantumista perheissä, naisilla on nykyään sekä taloudellista että sananvaltaa perheissään. Säästöryhmät ovat edistäneet naisten taloudellista itsenäisyyttä ja säästöryhmät tunnustetaan tärkeinä välineinä maaseudun naisten aseman parantamisessa. Ryhmien toiminta on lyhentänyt ryhmien jäsenten kokemia ravinnon saatavuuskatkoja. Naisten keskinäinen vuorovaikutus on parantunut ja he ovat saaneet kerättyä säästöjä. Yhteiset säästöt toimivat myös turvana yllättävissä tilanteissa esimerkiksi perheenjäsenten sairastuessa, akuutissa tilanteessa nainen voi saada korotonta tai hyvin pienikorkoista lainaa ryhmän säästöistä kattaakseen esimerkiksi sairaalakuluja, joihin perheellä ei muuten olisi varaa tai he joutuisivat ottamaan lainaa paikallisilta rahanlainaaajilta korkealla korolla.

Nepalissa (NP656) 319 musliminaista Banken hankealueilla järjestäytyi 19 naisryhmäksi. Sen myötä heidän keskinäinen solidaarisuutensa ja johtamistaitonsa, joita aiemmin ei käytännöllisesti katsoen ollut olemassa yhteisöjen tiukkojen perinteitten vuoksi, ovat kasvaneet. He ovat muodostaneet osuuskuntia ja säästivät rahastoon. Naiset saivat nyt pieniä lainoja osuuskunniltaan ja käyttivät niitä tulonsaantiaan parantaakseen. Naiset saivat näin lisätuloja n. 300 euroa vuodessa. Monille tämä oli ensimmäinen kerta, jolloin heillä oli omia tuloja. Se on voimaannuttanut heitä ja saanut yhteisön miehet arvostamaan tai ainakin sallimaan naisryhmien toiminta.

Erityisesti ne dalit-naiset, jotka eivät ennen hanketta pystyneet toteuttamaan toimeentulomahdollisuuksiaan ovat nyt perustaneet

**2418 naisella on
nyt uusia
tulohankkimis-
taitoja
(Tansania)**

pienyriityksiä esimerkiksi kotieläinten kasvatukseen tai kioskinpitoon. 685 naista on näin ansainnut kipeästi tarvittavaa rahaa lasten koulunkäyntiin, terveystuloihin ja lainojen maksuun. Jotkut naisista ovat jopa pystyneet hankkimaan pienen maa-alueen mausteitten tai vihannestenviljelyyn. Naisten rooli perheen rahankäytössä vahvistui, vaikka edelleen miehet tekevät usein päätökset suuremmista hankinnoista. Mutta 62% perheistä naisilla oli hankkeen päättyessä oma pankkitili, mikä on huomattavaa kasvua alkutilanteeseen verrattuna. **Tansaniassa (TZ740)** yhteensä 2418 naista 2847 naisesta on saanut uusia taitoja tulonhankkimisryhmissä pienyrittäjyydestä, käsityöstä, puutarhan- ja eläinten hoidosta. Naisryhmillä on nyt myös hyvät yhteydet pienyrittäjien kehitysorganisaatioon ja paikallishallinnon virastoihin. Hankkeessa (TZ730) pienyrittäjyystaidot paranivat yrittäjyys- ja lukutaitokoulutusten sekä aktiivisen kyläpankkitoiminnan kautta, jonka avulla 1135 naista sai kasvatettua tulojaan.

Sukupuoleen perustuvan väkivallan ja haitallisten käytäntöjen torjunnassa toimitaan erilaisten paikallisten ongelmien kentällä. **Botswana** (BW660) kumppaniorganisaatio on pystynyt vahvistamaan panostaan mahdollistaen neuvonta- ja tukipalvelut sukupuolittuneen väkivallan

**Naiset raportoivat
kokemastaan
väkivallasta
herkemmin
(Botswana)**

uhreille. Raportoivien uhrien määrä on noussut hyödynsaajien keskuudessa 30 prosentista 45 prosenttiin. Naisten on havaittu raportoivan väkivallasta helpommin. Miesten ja tyttöjen osallistuminen on kasvanut merkittävästi: noin 60 ja 70 prosenttia vastaavasti. Tämä osoittaa että hyödynsaajat ymmärtävät palvelut, joita heille tarjotaan ja ovat alkaneet hyödyntää niitä. **Etelä-Afrikassa (ZA620)** tulokset on pystytty näkemään selkeimmin tapauksissa, joissa naiset ja tytöt, jotka ovat olleet kriisissä, ovat ohjelman kautta

parantaneet elämäänsä. Tulokset suhteisiin liittyvissä neuvottelutaidoissa ovat huomattavia, mikä on vahvistanut tyttöjen mahdollisuutta pysyä uskollisina itselleen ja suojella itseään. **Etiopiassa (ET772)** Tyttöjen varhaiset avioliitot ja päätyminen prostituutioon on vähentynyt perheiden vahvistuneen taloudellisen aseman myötä, kun koulunkäynti ei keskeydy taloudellisista syistä. Perheiden omaisuus on karjankasvatuksen myötä lisääntynyt. Karjaa pidetään kulttuurissa varallisuuden mittarina, karjanomistuksen myötä erityisesti naiset ovat voimaantuneet ja heidän arvostuksensa myös yhteisön silmissä on kasvanut. **Tansaniassa (TZ653)** parisuhdeseminaarien tuloksena osallistujien käyttäytymisessä on havaittu muutoksia, ja osassa parisuhteista vahingollisista traditioista on luovuttu. Jotkut seminaareihin osallistujista ovat osoittaneet kiinnostusta lisäkoulutukseen. Uutena, hieman yllättävänäkin tuloksena voidaan pitää sitä, että miehet ovat pyytäneet omaa seminaariryhmää ja sellainen pidettiin uudella alueella yht. 105 miehelle.

Vastuunkantajien ja muiden vastuullisten toimijoiden kapasiteettia ja heihin vaikuttamista vahvistettiin monilla eri aloilla. **Nepalissa (NP656)** muslimiyhteisöjen perinteisiä kouluja (*madarsat*) autettiin kehittymään. 25 opettajaa ja koulujen johtajaa oppi kolmipäiväisessä koulutuksessa lapsiystävällisiä opetus- ja kasvatustekniikoita ja hyvää hallintoa. Neljän madarsan henkilöstö oppi johtamista, vanhempien osallistamista ja koulunsa kehityssuunnittelua kurssilla. Kouluviranomaisten tuella järjestetyt koulutuskampanjat saivat 25 lasta jatkamaan koulunkäyntiään yhteisönsä ulkopuolisessa yläkoulussa. Varsinkin tyttöjen osalta tämä oli tärkeää, koska madarsat (luokat 1-4) ovat perinteisesti olleet ainoita kouluja, joissa tyttöjen on sallittu käydä. Julkisissa kouluissa mm. 45 esi- ja alakouluopettajaa sai koulutusta lapsiystävällisissä opetusmenetelmissä ja opetusmateriaalien tekemisestä paikallisista materiaaleista edullisesti. Hankekoulujen yhteydessä toimi 23 naisryhmää, joiden jäsenet toimivat aktiivisesti opettajien kanssa lastensa koulunkäynnin tukemiseksi. Vanhempainneuvostojen ja koulujen johtokuntien aktivoimiseksi tehtiin työtä. Kaikkiaan koulutettiin yli sata näiden jäsentä (66% naisia). Jokainen 20 hankekoulusta laati kehittämissuunnitelmansa ja palautteen saamiseksi jokaisella koululla järjestettiin palautekeskustelu (*social audit*).

**Kasvatushenkilöstön
osaaminen vahvistui
lapsiystävällisten
opetus- ja
kasvatustekniikoiden
käytössä
(Nepal)**

Kambodzhassa 24 koulutettua kyläterveysryhmää saavutti valmiuden kouluttaa turvallisesta synnytyksestä ja äitiys- ja lapsiterveydestä. **Laosissa (LA695)** hanketyöllä saavutettiin viranomaistasolla merkittävän asennemuutos. Hankkeen alkuvaiheessa keskeiset viranomaistahot eivät suostuneet hyväksymään ajatusta, että sosiaalisia ongelmia kuten seksuaalista hyväksikäyttöä

**137 perhettä on
päässyt
terveydenhuollon
piiriin
(Nepal)**

ja prostituutiota tapahtuu Laosissa. Hankkeen vaikutuksesta vähitellen tietoisuus sosiaalisista ongelmista ja uskallus puhua niistä on kasvanut. Tämä on ollut positiivinen askel kohti mahdollisuutta puuttua varsinaisiin ongelmiin. Kylän ja valtion eri tasojen viranomaisilla on enemmän ymmärrystä rooleista ja vastuista. He ovat pystyneet parantamaan omaa hallintoa ja viestintäjärjestelmäänsä ja ovat tätä kautta paremmin valmiita

tarttumaan paikallisiin haasteisiin. **Nepalissa (NP640)** puolestaan 137 perhettä on päässyt Kushumkholan alueella Chitwanissa terveydenhoidon piiriin, kun yhdessä paikallisviranomaisten kanssa sinne on perustettu terveysasema. Tästä hyötyvät erityisesti äidit ja lapset. Vastuunkantajien kapasiteettia tarjota naisille terveyspalveluita vahvistettiin (Case 2).

Case 2. (NP706) Vastuunkantajien kapasiteetti tarjota naisille terveyspalveluita vahvistui (Nepal)

Ennen marraskuussa 2017 kunnallisvaaleja paikallistasolla päätöksiä tekivät virkamiehet. Terveysviranomaisten kykyä tuottaa terveyspalveluita erityisesti naisille ja lapsille myös kaikkein syrjäisimmissä osissa Dhadingia tuettiin. Terveyskeskusten ja asemien sekä naisterveysvapaaehtoisten taidot neuvoa ja hoitaa potilaitaan paranivat. 4 terveysasemaa sai tarpeellisia välineitä kuten vauvavaakoja, säilytysarkkuja, vastaanottohuonekaluja jne. pystyäkseen toimimaan tarvittavalla tavalla. Seitsemän annettua koulutusta paransivat terveysasemien ja naisterveysvapaaehtoisten taitoja. Vuoden loppuun mennessä terveysasemista 88 % pystyi täyttämään lain niille asettamat palveluvaatimukset. Kaikki hankealueen kunnat pystyivät julistamaan 100-prosenttisen lasten rokotuskattavuuden vuoden 2017 lopussa. Viranomaisten ja kylien naisten toimintaryhmien välistä yhteistyötä tiivistettiin. Naisryhmät olivat moottoreina äitiysterveystyön edistämiseksi ja tukivat vastasyntyneiden perheitä (mm. anopit, kälyt ja aviomiehet) hoitamaan äitiä ja vastasyntyntä oikein (ruokavalio, hygienia, rokotukset). Naisryhmien ja niiden välisten verkostojen kehittyminen oli tärkeää, koska hankkeen päättyessä ne pystyvät varmistamaan tulosten pysyvyyden.

Lisäksi **gender-teemaa on valtavirtaistettu** eri tavoin. Eniten hankkeissa korostui vuoden 2018-21 projektien suunnittelu ja sen yhteydessä gender-teeman valtavirtaistaminen osana suunnittelua ja sen prosesseja sekä hankkeiden asiakirjoja. Useita positiivisia tuloksia valtavirtaistamisesta on saavutettu esimerkiksi **Nepalissa (NP657)**, jossa kumppaniorganisaatio on kiinnittänyt entistä enemmän huomiota siihen, että sillä on riittävästi naisia päättävissä asemissa senior management -tiimissä ja järjestön hallituksessa. Kumppani järjestää myös Family Day -tapahtumia, joihin työntekijöiden puoliset tai perheenjäsenet voivat osallistua ja joissa he voivat tutustua järjestön työhön. Tämä on lisännyt naisten mahdollisuuksia tehdä töitä ja matkustaa töissä. Lähetysseuran tukeman järjestön (NP640) tekemän gender-työn merkitys puolestaan tuli näkyviin vuoden 2017 kunnallisvaaleissa, joissa usealla kumppaniorganisation hankealueella naispuolisia yhteisön jäseniä valittiin kunnallisvaltuustoon tai sen alla olevaan komiteaan. Suurin osa näistä naisista on alun perin kouluttamattomia ja syrjittyjä dalit- ja mushar-naisia. Yksi kumppani (NP706) on puolestaan kiinnittänyt huomiota naisten palkkaamiseen ja naispuolisten työntekijöiden työssä pysymiseen entistä enemmän. **Senegalissa (SN770)** oikeusperustaisuuden tuominen osaksi gender-keskustelua sekä naisten ja tyttöjen haavoittuvuuden huomiointi näkyy uusissa hankkeissa mm. aktiviteettien kohdentamisessa, rajauksessa ja edunsaajien kartoituksissa.

Tavoite 2: Vammaiset toimivat näkyvinä yhteisön jäseninä

Vammaisten henkilöiden **oikeus opetukseen (inklusiivinen perusopetus ja erityisopetus)** vahvistui niin vammaisen henkilöiden koulunpääsyn kuin vastuunkantajien kapasiteettina tuloksena. **Etiopiassa (ET715)** uusi joukko vammaisia lapsia on päässyt kouluun ja heidän koulunkäyntinsä keskeytymistä on kyetty ehkäisemään lapsille tarjottujen opetusmateriaalien (taloudellisten esteiden poisto), opettajille tarjotun erityisopetuksen täydennyskoulutuksen sekä koululuokkien varustelun ansiosta. Kuurojen lasten ja heidän vanhempiansa väliset suhteet ovat parantuneet, kun perheet ovat viittomakielen opetuksen kautta saaneet kielen parempaan kommunikaatioon. Myös 23 lukiolaista on saanut viittomakielen koulutusta. Opittuaan viittomakielen taidon nämä oppilaat toimivat tulkkeina kuuroille oppilaille luokassa ja kommunikoivat heidän kanssaan vapaa-aikanakin. (ET600).

Tansaniassa (TZ750) vammaisten lasten oikeus käydä koulua toteutui aiempaa paremmin. Vuoden 2017 aikana 10 uutta vammaista lasta hyväksyttiin kouluun. Merkittävää oli se, että vammaiset lapset pääsivät lähikouluihin muiden lasten joukkoon. Osa vammaisista osaa nyt lukea, kirjoittaa ja laskea sekä osa ymmärtää rahan arvon. Kaikkiaan 15 vapaaehtoista oppi tunnistamaan vammaisuuden eri tyyppejä ja identifioimaan oppilaita, joilla on oppimisvaikeuksia. Vapaaehtoiset oppivat myös toimimaan niiden perheiden kanssa, joilla on vammaisia lapsia tai nuoria. Toisessa hankkeessa (TZ720) yhteensä 20 vammaisen henkilön perhettä sai tukea hankkeen kautta. Näiden vammaisten asema parani kouluun pääsyn ja paremman sosiaalisen aseman myötä. **Kambodzhassa (KH695)** tavallisten peruskoulujen yhteyteen perustetut erityisluokat ovat edistäneet vammaisten lasten inklusiota luontevalla tavalla, kun vammaiset ja vammattomat lapset ovat voineet kommunikoida ja leikkiä yhdessä. Tavallisten luokkien opettajat ovat myös tottuneet vammaisiin lapsiin. Jotkut erityisluokkien lapset ovat voineet siirtyä opiskelemaan tavallisiin luokkiin. Opetusministeriö virallisesti hyväksyi osan hankkeen opettajista ja alkoi maksaa näiden palkan.

Toimeentulon kehittäminen edistyi monin eri keinoin. **Etelä-Afrikassa (ZA720)** säästöryhmät ovat mahdollistaneet vammaisten henkilöiden sekä heidän vanhempiansa pääsyn taloustiedon koulutuksen piiriin. He ovat myös päässeet aloittamaan säästämisen sekä saaneet mahdollisuuden nostaa kohtuuhintaista lainaa. Ryhmien jäsenet ovat kunnostaneet talojaan, korjanneet ajoneuvoja, maksaneet koulumaksuja ja aloittaneet pientä liiketoimintaa saamallaan lainoilla. Myös **Etiopiassa (ET715)** säästöryhmiin osallistuvien vammaisten henkilöt saavat tuloa aloittamastaan yritystoiminnasta. Vammaisten henkilöiden itsetunto on yrittäjyyden myötä kasvanut ja myös yhteisöjen käsitys vammaisista henkilöistä on tämän myötä muuttunut, heidät on alettu nähdä tuottavina jäseninä yhteisöissään. Vaikeasti vammaisten lasten perheiden mahdollisuudet hoitaa lasta ovat vahvistuneet toimeentulon myötä parantuneet. Kolme nuorta kuuroa naista on perustanut pienen ravintolan Debre Zeitin/Bishoftun kaupunkiin (ET600). Kaupunki tarjosi heille tilat ja kuurojen opetuksen tukihankkeen rahoituksella kunnostettiin keittiö- ja käymälätilat. Yritystoiminta on lähtenyt hyvin alkuun. Kolmen nuorta kuulovammaista miestä on puolestaan perustanut yrityksen, jossa valmistetaan sähkölevyjä ja sähkökäyttöisiä paistopannuja kotikäyttöön. Hanke antoi starttirahan yritykselle. Yrityksellä on kaikki lakisääteiset luvat toimintaan. Kauppa käy hyvin, kun huhu kiertää, että nuorilta saa korkealaatuisia laitteita. Näissä yrityksissä mukana olevat nuoret eivät jatkossa enää tukea tarvitse, vaan pärjäävät omillaan.

**350 vammaista
henkilöä sai
ammattillista
koulutusta, 22
integroitui heti
työelämään
(Nepal)**

Nepalissa (NP705) 350 vammaista henkilöä saivat ammatillista koulutusta aiheista tietotekniikka, ompelu, radiojuontaja, kauneudenhoito, kotieläinkasvatus ja mehiläisten hoito. Yhtenä vaihtoehtona oli myös oppisopimuksen järjestäminen vammaisille nuorille, tähtäimenä pysyvä työllistyminen hankkeen kustantaman harjoittelujakson jälkeen. Itsensä työllistävien ryhmät kehittyivät edelleen päämääränään rekisteröityä osuuskunniksi. Hankkeessa saadun koulutuksen jälkeen 22 ihmistä ryhtyivät yksityisyrittäjiksi esim. perustamalla ompelimon tai pääsivät hankkeen järjestämiin palkallisiin 6 kuukauden työharjoitteluihin paikallisyrittäjiin, järjestöihin ja kouluihin. Kaksi vammaisten henkilöiden omaa yhteisön kehittämisryhmää keräsivät jäseniltään rahaa pienlainarahastoihin 200 000 NPR (n. 1800 EUR) (NP706). 27 vammaiselle ihmiselle onnistuttiin

hankkimaan viranomaisten myöntämä vammaiskortti, joka antaa pienen kuukausirahan ja muita etuisuuksia vammaisille ihmisille (NP700).

**Vammaisten
henkilöiden
keskimääräiset
kuukausitulot
kasvoivat
nollatilanteesta
361 000:een Tansanian
shillinkiin
(Tansania)**

Tansaniassa (TZ720) yhteensä 89 (59 naista, 30 miestä) vammaista henkilöä oppi erilaisia tulonhankkimistaitoja, mikä paransi heidän omanarvontuntoaan ja asemaansa perheessä ja yhteisössä. Vammaiset oppivat tekemään ovimattoja tekstiiliteollisuuden ylijäämäpaloista ja koreja. Kotitaloudet, joissa on vammaisia henkilöitä, ovat aiempaa paremmin mukana ainakin yhdessä tulonhankkimisaktiviteetissa (TZ730). Tällaisten kotitalouksien määrä nousi vuoden 2017 aikana 44 kotitaloudesta 56 kotitalouteen ja näiden kotitalouksien keskimääräiset kuukausitulot kasvoivat nollatilanteesta 361 000:een Tansanian shillinkiin.

Vammaiset nuoret (TZ750) kävivät ammatillisia kursseja ja yrittäjyystaitojen koulutuksia ja oppivat tekemään esim. kynttilöitä, taskulamppuja, batiikkeja, korvakoruja, saippuaa, pikkupurtavaa, kenkiä ja vaatteita. Yksi vammaisen henkilö pääsi työjaksolle hankkeen yliopistolle, jonka jälkeen hän työllistyi samalla alueella toisiin tehtäviin. Tällä oli vaikuttava merkitys ihmisten asenteisiin, sillä ei-vammaiset näkivät, että vammaisen henkilö kykenee samoihin tehtäviin kuin muutkin.

Vammaisten yhteisöpohjainen voimaantuminen ja tietoisuuden lisääminen on laaja-alaista. **Etelä-Afrikassa** (ZA645) yhteisöjen johtajat ottivat kumppaniorganisaation yhteyttä nostaakseen esiin yhteisössä tapahtuneen osavaltion viranomaisten toteuttaman vammaisten oikeuksien loukkauksen, jossa he olivat ottaneet huostaan vammaisia lapsia yhteisöstä teknisiin seikkoihin vedoten ja heidät oli erotettu vanhemmistaan. Yhdessä kumppaniorganisaation kanssa yhteisö ajoi näiden vammaisten lasten oikeuksia läänin oikeusjärjestelmän puitteissa, heidän oikeuksiensa toteutumiseksi. **Etiopiassa** (ET715) Vammaisuudesta kertovat radio-ohjelmat lisäsivät tietoisuutta aiheesta yhteisöissä, radioyhtiön mukaan 20 lähetettyä 30 minuutin ohjelmaa tavoittivat 350 000 kuulijaa. Vammaisille nuorille tarjottu elämäntaitovalmennus antoi heille välineitä vastustaa yhteisöissä esiintyviä ennakkoluuloja ja syrjintää sekä antaa tukea muille sitä tarvitseville. Pääkaupunkiseudun peruskoulun päättäneitä kuuroja puolestaan avustettiin monissa käytännön asioissa, ja autettiin esimerkiksi jatko-opiskelupaikan tai työpaikan haussa ja tulkkipalveluissa (ET600). Nuorille kuuroille on järjestetty erilaisia seminaareja ja kursseja; seurustelusta, avioliitosta, hiv ja aidsista ja muista heitä kiinnostavista aiheista. Kuuroille järjestettyyn perhe- ja avioliittokoulutukseen osallistui 23 paria. He ovat laittaneet koulutuksissa saamansa opit käytäntöön: jatko-opiskelupaikan ja työpaikan saanti on parantunut, esimerkiksi kuurojen opettajien määrä on lisääntynyt. **Nepalissa** (NP705) hankkeessa tehdyn kyselyn mukaan suurin osa hankkeen tukemien pienten paikallisten vammaisjärjestöjen ja itseohjausryhmien jäsenistä tunsivat kapasiteettinsa kasvaessa voivansa puhua oikeuksiensa puolesta ja hakea heille kuuluvia etuuksia viranomaistahoilta. He ajoivat jäsentensä oikeuksia myös säännöllisesti paikallisviranomaisten kanssa järjestetyissä tapaamisissa.

**Yhdenkin vammaisen
henkilön
työllistymisellä on
merkittävä vaikutus
yleisiin asenteisiin
(Tansania)**

Nepalissa (NP705) valtaosa hankkeessa mukana olleista 853 hyödynsaajasta (424 naista ja tyttöä, ja 429 miestä ja poikaa) osallistuivat erilaisiin valistustapahtumiin tai tempauksiin, joissa esillä olivat muun muassa vammaisten oikeudet. Yli 400 vammaista henkilöä sai vuoden aikana erilaisia apuvälineitä hankkeen avulla, muun muassa liikkumisen helpottamiseksi ja opiskeluittensa tueksi. Paikallisjärjestöjen ja itsensä työllistävien ryhmien jäsenet järjestivät tapahtumia vammaisuudesta mm. kansallisena ja kansainvälisenä vammaisten päivänä paikallisissa kouluissa.

Kolumbiassa (CO621) miinaonnettomuuksien vuoksi vammautuminen on yhteisöissä riski. Seitsemässä yhteisössä pidettiin miinaonnettomuuksien ehkäisemisen koulutus, myöhemmin

**20 vammaisuudesta
kertontutta radio-
ohjelmaa tavoitti
350 000 kuulijaa
(Etiopia)**

näiden yhteisöjen johtajat osallistuivat aseiden saastuttamisongelmaa käsittelevään työpajaan. Tuloksena kaikkiin seitsemään kylään saatiin riskivarautumissuunnitelmat. Yhteisöt raportoivat myös, että miinaonnettomuuksien ehkäisemiskoulutuksen jälkeen onnettomuudet on vältetty, ja ymmärrys teeman tärkeydestä riskisuunnitelmissa on edelleen lisääntynyt. **Kambodzhassa** (KH695) puolestaan

kumppaniorganisaatio on jakanut erityisosaamistaan viranomaisille ja muille järjestöille, ja jotkut järjestökumppanit rohkaistuivat siitä kehittämään vammaisten ihmisten osallistamista omissa kehityshankkeissaan. Kansainvälisenä vammaisten päivänä järjestettiin tiedotustapahtuma autismista ja Downin syndroomasta, johon osallistui runsaasti ihmisiä, joukossa myös viranomaisia ja muuta vastuunkantajia. Tietoisuus vammaisten henkilöiden oikeuksista vahvistui myös muiden kumppaneiden keskuudessa, kun XX645-verkostohankkeessa mukana olleet kirkon kehitysyhteistyötoimijat päättivät mallintaa hankkeen toimintatapoja omissa hankkeissaan. Erityisesti tämä toteutui Kenian Metodistikirkon keskuudessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon saralla vammaiset nuoret ja aikuiset, sekä heidän vanhempansa ovat voimaantuneet ottamaan huomioon hiv ja aidsin sekä seksuaalioikeudet **Etelä-Afrikassa** (ZA645). Myös pääsy hiv-testaukseen on pystytty varmistamaan. **Nepalissa** (NP750) hankkeen neljällä alueella tietoisuus mielenterveydestä kasvoi. Yhteisöissä jo olevat instituutiot, kuten joka yhteisössä oleva naisterveysvapaaehtoiset (147), naisosuuskunnat ja -toimintaryhmät (651 naista), perinneparantajat (31) ja koulujen opettajat (1800 oppilasta), levittivät saamaansa tietoa mielenterveysongelmien tunnistamisesta, hoidosta ja ehkäisystä. Mielenterveysongelmien tunnistaminen on maaseudun yhteisöissä tärkeää, jotta niistä kärsiviin ihmisiin ei liitettäisi stigmaa. Myös mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset aktivoituivat itse ajamaan asioitaan hankkeessa saamansa koulutuksen ansiosta. Heidän muodostamansa 18 yhteistyöryhmää (400 jäsentä) oppivat oikeuksistaan ja miten toimia niiden toteuttamiseksi perheissään, yhteisöissään, ja viranomaisten kanssa. 25% ryhmän jäsenistä ryhtyi levittämään aktiivisesti mielenterveystietoa kotikäynnein sekä hoidosta että ennaltaehkäisystä myös muille yhteisöissään.

**400
mielenterveysongel-
-mista kärsivää
aktivoitui
levittämään
aiheesta tietoa
(Nepal)**

Kolumbiassa (CO620) psykososiaalinen tuen ansiosta sekä vammaiset henkilöt että perheenjäsenet ja huoltajat pystyivät ilmaisemaan tunteitaan niistä asioista ja vaikeuksista, joita he ovat

kohdanneet. Kotikäynnit ja perheiden kanssa tehtävä työ edistyi, ja niissä saavutettiin positiivisia tuloksia liittyen perheiden päätöksentekoon ja yleensäkin vammaisten henkilöiden ja perheiden tai huoltajien yhteisymmärrykseen ja itsetuntoon. Vertaisryhmissä annetun psykososiaalisen tuen suurin merkitys on ollut siinä, että ihmiset oppivat tuntemaan toisensa ja näkemään, että on muitakin samassa tilanteessa olevia, joiden kanssa yhdessä voidaan vaatia ja saada aikaan enemmän.

Tansaniassa (TZ750) etsivän sosiaalityön kuntoutustiimi teki v. 2017 aikana kolme vierailua kaikkiin 29 kylään. Vierailujen tuloksena vammaisten lasten vanhemmat ja huoltajat saivat koulutusta, neuvontaa ja tukea vammaisten lasten ja nuorten hoitoon, sekä apua siihen, kuinka lapsia voisi tukea kohti itsenäistä elämää. Kylävierailujen aikana tiimi löysi myös lisää vammaisia, jotka saatiin tuen piiriin. Vierailujen aikana kaikkiaan sata lasta sai koulutusta, joiden kautta he saivat vahvistettua kykyjään toimia omassa elämässä ja yhteisössä. He saivat myös terapiahoitoja. Tiimi auttoi myös vanhempia saamaan lapsensa peruspalveluihin kuten kouluun ja terveyshuoltoon (Case 3). **Kambodzhassa (KH695)** etsivän sosiaalityön kautta vammaisten lasten vanhempien kapasiteetti tukea lapsiaan on kehittynyt vanhempaintapaamisten, koulutusten ja opintovierailujen avulla. Vanhemmat ovat saaneet tukea ja kehittymismahdollisuuksia oma-apuryhmistä, joissa he ovat saaneet koulutusta mm. mikroyrittäjyydestä ja terveydenhuollosta.

Case 3. (TZ750) Etsivä sosiaalityö saattaa vammaisia henkilöitä palveluiden piiriin (Tansania)

Hankkeessa vammaisten lasten terveydentila koheni, sillä 20 lasta pääsi sairaalaan silmäongelmien, kuumeen ja epilepsian vuoksi. Hankkeen avulla 13 lasta sai lähetteen erikoishoitoon, johon heillä ei muuten olisi ollut mahdollisuutta. Vammaisille annettiin apuvälineitä, joiden avulla he pystyivät liikkumaan ja toimimaan arjessa aiempaa paremmin ja itsenäisemmin. Vammaiset lapset saivat intensiivistä psykososiaalista neuvontaa ja tukea, intensiivistä terapiaa, ryhmäterapiaa, ravitsemusterapiaa ja lääkinnällistä apua. Näille ns. intensiivijaksoille osallistui myös vammaisten vanhempia. Tuloksena vammaiset lapset pystyivät selviytymään jokapäiväisistä askareista aiempaa paremmin, ja vanhemmat oppivat, kuinka tukea lastaan oppimisprosessissa.

Senegalissa (SN770) 112 vammaista henkilöä ja 430 perheenjäsentä pääsi sairaskassatuksen piiriin. 45 vammaisen henkilön itsetunto vahvistui koulutuksissa ja he ovat rohkeampia vaatimaan itselleen palveluita. Yksi vammaisen henkilö virheasentoja oikaisevan tukilaitteen lääkärin määräyksestä.

Vastuunkantajien ja muiden vastuullisten toimijoiden kapasitointia ja heihin vaikuttamista toteutettiin laajasti eri sektoreilla vammaisten oikeuksien toteutumiseksi. **Kolumbiassa (CO620)** järjestettiin tapaamisia yhteistyösäätiön sekä kahden kansalaisjärjestön johtajien kanssa. Yhteistyö koski vammaisten henkilöiden oikeuksien loukkauksia terveydenhuollossa sekä eläkeasioissa. Toisessa hankkeessa (CO621) valistettiin päättäjiä ja virkamiehiä YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen pohjalta ihmisarvosta ja tasa-arvosta sekä yksilöitiin esteitä ja tekijöitä, jotka edistävät syrjimättömyyttä, osallisuutta ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia. Työministeriön kanssa pidettiin kokous liittyen pääesteisiin väliaikaisen humanitaarisen avun tukimuodossa: miinojen vammauttamilla ei ole varaa maksaa summaa, joka tarvitaan vammaisstatuksen saamiseksi eikä avustajan kuluihin, kun prosessia ei voi hoitaa kaupungin ulkopuolelta. Yhteistyötahot allekirjoittivat myös vetoomuksia, joista yhteen saatiin jo vastaus terveysministeriöltä.

Etiopiassa (ET715) viittomakielen opettaminen kuurojen lasten opettajille on syventänyt heidän kielitaitoaan ja opettajat kykenevät avustamaan oppilaita koulutöissä ja koetilanteissa. Erityisluokkien opettajilla oli ennen vaikeuksia opettaa kehitysvammaisia lapsia. Opettajille tarjottu koulutus opetusmetodeista rohkaisi opettajia tehtävässään ja valoi uskoa, että myös kehitysvammaiset lapset oppivat oikeanlaisessa opetuksessa. Kuurojen opetuksessa puolestaan opettajien, koulun rehtori ja kunnan kouluviraston edustajien kanssa on keskusteltu siitä, kuinka he voisivat entistä paremmin opettaa kuuroja oppilaita (ET600).

Kuurojenopetuksen tukiohjelma on inklusiivisen opetuksen työryhmän jäsen. Työryhmän tarkoituksena on edistää ja vahvistaa inklusiivisen opetuksen ohjelmia Etiopiassa lisääntyneen koordinoinnin ja yhteistyön avulla. Työryhmä toimii kehitysyhteistyön rahoittajamaiden opetusalan teknisen työryhmän alaisuudessa. Inklusiivisen opetuksen työryhmässä on edustajia Etiopian opetusministeriöstä, rahoittajamaiden opetusalan teknisestä ryhmästä ja inklusiivisen opetuksen parissa työskentelevistä kansainvälisistä järjestöistä. Ryhmä kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Opettajien koulutuskursseilla 99 (38 naista) opettajaa oppi viittomakielen taitoja ja kuulovammaisten opettamisen menetelmiä (ET600). Opetusmateriaaleja valmistettiin ja opettajilla oli mahdollisuus seurata kuurojen opetusta luokkahuoneessa. Kurssin lopuksi opettajat saivat mukaansa opetusmateriaaleja sekä viittomakielen kuvasanakirjan neljännen uudistetun painoksen. Kirjaa käytetään ahkerasti koulujen oppimateriaalina. Kurssin käyneet opettajat pystyvät entistä paremmin antamaan laadukasta opetusta myös kuuroille oppilaille. Sosiaalisektorin työntekijöiden kouluttamisen ansiosta kuulovammaiset lapset saavat helpommin sosiaalisia palveluita (ET715).

Nepalissa yli 3 000 terveysvaikuttajaa (joista n. 15% oli etnisiin vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä) oppivat mielenterveyden hoidosta ja avun hakemisesta piirikuntiensa mielenterveyspalveluista. (NP750) (Case 4). Kumppaniorganisaation ja sen paikallisten yhteistyötahojen lobbauksen ansiosta paikalliset terveysviranomaiset lisäsivät mielenterveyslääkkeitten saatavuutta neljän hankepiirikunnan alueella. Kumppani tekee läheistä yhteistyötä terveysministeriön kanssa Nepalin uuden mielenterveyslain laatimiseksi noudattamaan Maailman Terveysjärjestön suosituksia sekä työstää myös käypä hoito suosituksia ja terveysalan työntekijöitten käyttöön uutta mielenterveyden käsikirjaa. Toisessa hankkeessa (NP760) 55:stä hankekoulusta 40:ssä vanhemmuuskasvatus otettiin osaksi koulujen toimintaa. Tämän ansiosta vanhempien osallistuminen koulujen toimintaan on lisääntynyt 40%.

Case 4. (NP750) Terveystenhoito henkilökunta osaa paremmin hoitaa mielenterveyttä (Nepal)

Vuonna 2017, 12 lääkärää ja 53 ensihoitajaa julkisilla terveysasemilla saivat koulutusta mielenterveyden hoidossa ja 23 aiemmin koulutettua ensihoitajaa saa työnohjausta potilasvastaanotolla hankkeen psykiatrialta ja mielenterveysasiantuntijalta. 19 ensihoitajaa Banken ja Kailalin alueilla syvensi tietämystään mielenterveysasioista kertauskurssilla. Peruskurssin, työnohjauskäyntien ja kertauskurssin jälkeen 8 lääkärää ja 28 ensihoitajaa pystyivät hoitamaan mielenterveysongelmista kärsiviä entistä paremmin. Useimmat hankkeessa koulutetuista ensihoitajista on ylennetty ja siirretty muihin terveysasemiin toisiin maakuntiin. Tämä merkitsee, että kumppanin on koulutettava uusi joukko heidän seuraajiaan. Toisaalta mielenterveysasioiden tietämys leviää vähitellen ympäri Nepalia terveyshenkilöstön siirtymisen vuoksi. 21 terveydenhoitajaa ja äitiystyöntekijää saivat perustaidot, 10 kertauskoulutusta ja 20 työnohjausta. Hankkeessa koulutukseen osallistuneista 25 terveysasemasta 19 pystyi tekemään työnsä jopa 80% paremmin kuin ennen koulutusta ja 4 terveysasemaa jonkin verran (60%) paremmin kuin aiemmin. Nämä terveysasemat hoitivat 53 potilaista useamman kuin yhden kerran, mikä on osoitus hoidon toimivuudesta. Koulutetut työntekijät pitivät asianmukaisesti potilaskertomukset ajan tasalla, mikä on tärkeää hoidon kannalta mutta harvinaista Nepalissa.

Tansaniassa (TZ751) yhteensä 40 ala- ja yläkoulun opettajaa pystyy tunnistamaan luokiltaan oppilaita, joilla on vammaisuuden eri tyyppejä. Opettajilla on aiempaa parempi tietämys vammaisuudesta ja sen eri tyypeistä ja he pystyvät valmistamaan vammaisille lapsille soveltuvia oppitunteja sekä apuvälineitä opetuksen tueksi. Opettajat osallistuivat koulutuksiin, joita järjestettiin vuoden 2017 aikana viisi. Myös 21 opetusalan paikallisvirkamieistä koulutettiin tunnistamaan näköön, kognitiivisiin taitoihin, puheeseen, kieleen, ihoon ja kuuloon liittyviä häiriöitä sekä ymmärtämään vammaisten oikeuksiin liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja toimintaperiaatteita. Useimmat opetusalan virkamiehistä kokivat koulutukset hyödyllisiksi ja ajankohtaisiksi, sillä ennen koulutusta heillä ei ollut tietoa vammaisten virallisista oikeuksista eikä siitä, kuinka tunnistaa tai kohdella vammaisia henkilöitä. Viisipäiväisen koulutuksen seurauksena nyt myös 14 paikallishallinnon johtajaa tunnistaa vammaisten oikeudet ja osaa tulkita lakeja ja toimintaperiaatteita omalla toimialueellaan. He saivat käyttöönsä suahilinkieliset viralliset toimintaohjeet. Toisessa hankkeessa (TZ750) uskonnollisten johtajien tietoisuus inklusiivisesta opetuksesta ja vammaisten oikeudesta käydä koulua lisääntyi tietoisuuskampanjoihin ja seminaareihin osallistumisen myötä. Uskonnolliset johtajat osallistuivat perheiden ja koko yhteisön opettamiseen vammaisten henkilöiden kunnioittavasta kohtelusta sekä heidän oikeudestaan koulunkäyntiin.

Vammaisinklusiivisuuden valtavirtaistaminen jatkui, kun kaikissa uusissa hankesuunnitelmissa käytettiin tarkastuslistaa osana suunnitteluprosessia sekä huomioitiin edelleen hyödynsaajaerittelyssä. Lisäksi esimerkiksi **Kambodzhassa (KH692)** yhteensä 86 ammattilaista 20 järjestöstä osallistui neljään valtavirtaistamisstrategiaa sekä lastensuojelun ja vammaisasioiden työpajoihin. **Nepalissa** kaksi kumppaniorganisaatiota on palkannut vammaisen naishenkilön toimistolleen (NP657, NP656). Hanke hankealueilla vammaiset henkilöt ovat osa naistenryhmiä ja tämän lisäksi yhteisöjen vammaisilla henkilöillä on omia säästöryhmiä (NP640). **Senegalissa** oikeusperustaisuus vammaistyön suunnittelun lähtökohtana näkyy uusissa hankkeissa aktiviteettien kohdentamisessa, rajauksessa ja edunsaajien kartoituksissa, kohdennettuina toimenpiteinä sekä laajempaan vammaisarviointina osana hankesuunnittelua (SN770). **Etelä-**

Afrikassa pidettiin yllä valtavirtaistamisen tarpeellisuutta ja konkretisoitiin seurakuntien avainhenkilöiden osallistumisella vammaistyöpajoihin. Kumppaniorganisaatio on myös julkaisemassa sarjan vammaisuuden teologiasta KwaZulu Natalin kirkoissa ja yhteisöissä (ZA610). **Tansaniassa** (TZ730) yhteensä 73 paikallisjohtajaa (25 naista, 48 miestä) on nyt tietoisia johtamiseen liittyvistä haasteista, rooleista, vastuista ja ihmisoikeuksista, mukaan lukien vammaisten oikeuksista. **Zimbabwessa** hankkeen keskeiset toimijat osallistuivat tilannekartoituksen tekemiseen ja oppivat perusasioita vammaisuuden kohtaamisesta yhteisöissä (ZW670). Globaalihankkeessa XX645 valmistui ja painettiin inklusiivisen kehityksen periaatteita käsittelevä opas, joka auttaa kehitysyhteistyön eri toimijoita sekä vammaisia henkilöitä ja heidän järjestöjään siinä, miten varmistetaan vammaisinklusiivinen konseptointi, suunnittelu, toteutus, seuranta ja arviointi.

Tavoite 3: Hivin vaikutuspiirissä elävien oikeus täyteen elämään toteutuu

Hiv ja aids on strategisesti vähenevä teema Lähetysseuran kehitysyhteistyössä, mikä näkyy myös vuositulosten raportoinnin määrän asteittaisena vähenemisenä. Seuraavalla ohjelmakaudella hiv ja aidsin kanssa elävät eivät ole enää varsinainen suora kohderyhmä, vaikkakin teemaa edistetään vielä jonkin verran muiden kohderyhmien parissa. Vuonna 2017 työ vaikutti erityisesti hiv ja aids -tietoisuuden lisääntymisen ja asenteiden parantumisen puolesta, mukaan lukien vastuunkantajien keskuudessa. Hiv ja aidsin kanssa elävien aktiivista toimijuutta vahvistettiin muun muassa toimeentulon ja osallistumisen suhteen.

Tietoisuus hiv ja aidsista ja sen riskeistä lisääntyi monella hankealueella. **Botswanassa** (BW670) kahdessa läänissä järjestettiin myös dokumentti elokuvailta ja sen jälkeen paneelikeskustelu stigmasta ja syrjinnästä. Neljä radiolähetystä, jotka tavoittivat noin 40 000 henkilöä, toteutettiin vaikuttamistyön tukemiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi stigmatisaatioon ja ihmisoikeuksiin liittyen. 42 nuorta, seksityöntekijää sekä hiv ja aidsin kanssa elävää sai oikeusturvapalveluja raportointikaudella. Toisessa hankkeessa tyttöihin ja poikiin kohdistui elämäntaito- ja gender-koulutusta hankkeessa mukana olevien koulujen kautta (BW660). **Etiopiassa** 400 henkilön ymmärrys lisääntymisestä, hiv ja aidsista ja vahingollisista perinteistä on lisääntynyt heidän saamansa koulutuksen ansiosta (ET773). Myös nuorten käyttäytyminen on tiedon lisääntymisen myötä muuttunut (Case 5). **Tansaniassa** hiv-positiivisten naisten ja tyttöjen oikeus osallistua sosiaaliin ja taloudellisiin toimintoihin yhteisössä parani vuoden aikana. Kaikkiaan 1251 henkilöä (745 naista, 506 miestä) tunnistaa nyt hiv:n leviämistavat ja suhtautuu aiempaa vastuullisemmin tautiin. Tämä kaikki on seurausta koko yhteisöä koskevasta tietoisuuden lisäämiskampanjasta, jossa käsiteltiin hiv-tartunnan ehkäisemistä, aids-potilaiden syrjimättömyyttä ja oikeanlaista hoitoa sekä siitä, että hiv ja aidsista on puhuttu julkisesti avoimuuden lisäämiseksi. Myös seksuaalisen käyttäytymisen muutoksesta on puhuttu ja yhteisön aloitteita aids-orpojen hyväksi tuettiin. (TZ730). Myös parisuhdeseminaarien tuloksena osallistujien käyttäytymisessä on havaittu muutoksia, ja osassa parisuhteista vahingollisista traditioista on luovuttu (TZ653). Hiv ja aids -tietoisuuskampanjalla puolestaan saavutettiin 3826 henkilöä (2037 naista, 1789 miestä). 762 (360 naista, 402 miestä) henkilöä testasi statuksensa vapaaehtoisesti (TZ720).

Case 5: (ET705) Tietoisuuden lisääminen muuttaa nuorten käyttäytymistä (Etiopia)

Hankealueen nuorten mahdollisuudet saada tietoa ja palveluja lisääntymisterveyteen ja hiv ja aidsiin sekä vahingollisten perinteiden ennaltaehkäisyyn liittyen ovat parantuneet huomattavasti vuoden aikana. Nuoret ovat myös alkaneet käyttää näitä palveluja entistä enemmän. Terveyskeskusten ja kyläyhteisöjen nuorten välinen yhteys on vahvistunut, kun kyläterveystyöntekijät ovat saaneet yhteisöpohjaisen terveystyön lisäkoulutusta. Lisääntymisterveyteen, hiv ja aidsin ja vahingollisten perinteiden ennaltaehkäisyyn liittyvissä asioissa koulutusta saaneet nuoret ovat kertoneet asioista ikätovereilleen, jotka ovat laittaneet oppimiaan asioita käytäntöön elämässään.

Nepalissa (NP761) hiv ja aidstieto välittyi kylien asukkaille hankkeen tuottamien katuteatteri- ja musiikkitapahtumien avulla. Kailalissa ja Achhamissa hiv ja aids-tiedotuskeskus saivat tukea kuljetusten- ja materiaalitarmeiksiinsa. 383 maastamuuttajaa saivat ennen matkansa alkua koulutusta turvallisesta matkustamisesta ja mitä tehdä jos kohtaa ongelmia matkallaan. Kummankin hankeläänin hiv ja aidsin piirissä elävien ihmisten toimintaryhmien verkostot saivat koulutusta oikeuksissaan ja kuinka saada ne toteutumaan viranomaisten taholta. Sekä Kailalin että Achhamin hiv- ja aidsverkostot kokoontuivat neljännesvuosittain keskustelemaan jäsenryhmiensä tilanteesta ja suunnitelmista. Myös 1 400 nuorta (57 luokassa, 12 koulussa) saivat seksuaalivalistusta. Siirtotyöläisinä olleitten yhteistyöryhmät järjestivät kolme keskustelutapahtumaa n. 290 nuorelle kertoakseen heille turvallisen työperäisen muuton tavoista.

Toisessa hankkeessa Hiv-positiiviset ihmiset ovat saaneet tietoa oikeuksistaan ja säännöllisen lääkityksen ja ravinnon merkityksestä terveydelleen. 22 ihmiselle saatiin järjestettyä henkilökortit, jotka ovat välttämättömiä julkisten palveluiden piiriin pääsemiseksi ja äänioikeuden saamiseksi (NP640).

**1 400 nuorta sai
seksuaalivalistusta
57 luokassa, 12
koulussa.
(Nepal)**

Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden saralla **Botswanassa (BW660)** yhteensä 1527 naista osallistui aktiivisesti joko ennaltaehkäisevään työhön, hoitoon tai tukipalveluihin. Miehet osallistuivat myös kaikkiin toimintamuotoihin, ja 60 vapaaehtoista miestä nimettiin mentoreiksi ja vertaiskouluttajiksi sukupuolittuneeseen väkivaltaan ja hiv ja aids liittyen. Miesten osallistuminen ennaltaehkäisevään työhön sekä hoitopalveluihin on lisääntynyt vuonna 2017. **Etiopiassa (ET773)** kyläyhteisössä toimivilla *health extension* -työntekijöillä on tärkeä rooli terveydenhoitotyössä. Kahden vuoden koulutuksen saaneet nuoret tuntevat alueen ja ovat tottuneet kulkemaan jalan maastossa. He tekevät sekä ennaltaehkäisevää työtä että hoitotyötä. Helpottaakseen heidän työtaakkaansa ja parantaakseen palvelujen saatavuutta hankittiin projektin varoilla aurinkokennolla toimiva jääkappi Daabina Gemin toimipisteeseen. Siellä voidaan säilyttää lääkkeitä ja rokotteita niin, ettei päivittäistä kierrosta tarvitse aloittaa hakemalla tarvikkeita kahden tunnin kävelymatkan päässä olevalta klinikalta. Toisessa hankkeessa ympäristöhygieniaan, henkilökohtaiseen hygieniaan, vahingollisiin perinteisiin, hiv ja aidsiin sekä lisääntymisterveyteen liittyvää koulutusta sai 53 miestä ja 51 naista. Kun osanottajat ovat laittaneet koulutuksessa saamansa opit käytäntöön, perheiden terveydentila on parantunut, vahingolliset perinteet ja hiv ja aids ovat vähentyneet alueella. Lisäksi ehkäisymenetelmien käyttö on yleistynyt (ET771).

Nepalissa 242 hiv ja aidsin piirissä elävää perhettä saivat terveysneuvontaa ja tarvittaessa lähetteen kuntonsa määrittelemiseksi ja lääkityksen saamiseksi. Kaikki kolme yhteisöryhmää linkitettiin paikalliseen maataloushallintoon ruokatuotantonsa monipuolistamiseksi. Hiv ja aidspotilaitten läheishoitajat saivat lisää tietoa ja tukea heille järjestettyjen kuuden yhteistapaamisen ansiosta. Lisäksi 285 ihmistä sai tukea kuljetuskustannuksiin käydäkseen sukupuolitauti- tai hiv-testissä. Kaikkiaan 425 ihmistä sai terveyspalveluita paikallisten terveys viranomaisten kanssa yhteistyössä tehtyjen kenttäkampanjoiden kuluessa (NP761). **Tansaniassa** (TZ653) yhteensä 57 naista ja 26 miestä sai hiv ja aids -neuvontaa sekä psykososiaalista tukea. Neuvonta vaikutti muutokseen käyttäytymisessä ja siten hiv:n leviämiseen.

**Hiv-positiivisten
leskien
mikroluottoryhmät
paransivat heidän
taloudellista
tilannettaan
(Tansania)**

Toimeentulon kehittäminen hiv ja aidsin kanssa elävien parissa edistyi osana hankkeita. **Nepalissa** (NP761) kolme hiv ja aidsin piirissä elävän ihmisen toimeentuloryhmää saivat hankkeelta käynnistysrahoitusta, jonka paikallisviranomaiset tuplasivat julkisista varoista. Kahdella hankealueella järjestettiin hiv ja aids-potilaille ja heidän läheisilleen keskustelutilaisuuksia, joissa käsiteltiin ansaitsemismahdollisuuksien lisäksi terveys- hygieniä ja ravintoasioista. **Tansaniassa** (TZ653) hiv-positiivisista leskistä

koostuvat mikroluottoryhmät raportoivat hyvistä tuloksista ja siitä, miten lainat ovat auttaneet ryhmän jäseniä taloudellisesti. Jotkut ovat onnistuneet maksamaan lastensa koulumaksuja, osa on parantanut yrittäjyysoimintaa ja kasvattanut pääomaa. Leskille tarjottiin neuvontaa ja heille opetettiin lastenhoitoon ja yrittäjyyteen liittyviä asioita.

Vastuunkantajien ja muiden vastuullisten toimijoiden kapasitointia ja heihin vaikuttamista toteutettiin eri tavoin hankkeissa. **Botswanassa** (BW670) hankkeen kolmessa läänissä osallistuttiin monisektorisen aids-komitean kokouksiin ja tehtiin vaikuttamistyötä. Myös yhteisöiden johtajien vahvistaminen on saanut positiivista muutosta aikaan (Case 6).

Case 6: (BW660) Yhteisöiden johtajat avainasemassa muutoksen aikaan saannissa (Botswana)

Yhteisöjen johtajat osallistuivat ennaltaehkäisevään työhön ja saivat hoitoa sekä tukipalveluita sukupuolittuneeseen väkivaltaan ja hiv:hen liittyen. He auttoivat sukupuolittuneen väkivallan uhreja saavuttamaan palveluja lähettämällä heitä palvelukeskuksiin. Yhteisöjen johtajat näyttelivät suurempaa roolia myös uhrien asioiden sovitteluissa. Yhteisöjen johtajien aktiivisuuden lisääntyminen on kasvattanut palvelujen piiriin lähetettyjen määrää, mutta myös kutsuja kumppaniorganisaatiollemme tulla osallistumaan yhteisöjen tilaisuuksiin kertomalla sukupuolittuneen väkivallan ja hiv ja aidsin riskeistä.

Nepalissa (NP761) puolestaan 171 paikallistason vaikuttajaa, kuten naisterveysvapaaehtoista, opettajaa, kyläneuvoston jäsentä, saivat hiv ja aidstietoutta ja turvallisen työperäisen maastamuuton tavoista pystyäkseen entistä paremmin tukemaan yhteisöjään.

Hiv ja aidsin valtavirtaistaminen näkyi hankkeissa esimerkiksi **Etelä-Afrikassa** (ZA645), kun vammaisia tukevassa hankkeessa vammaisia nuoria ja heidän vanhempiaan voimaannutettiin ottamaan huomioon hiv ja aids sekä seksuaalioikeudet. Myös pääsy hiv-testaukseen on pystytty varmistamaan. **Botswanassa** (BW660) vastaavasti hiv ja aids sekä sukupuolittuneen väkivallan

ennaltaehkäisevä työ, hoito ja tukipalvelut linkitettiin vammaisille henkilöille moniperustaista syrjintää huomioiden. **Tansaniassa (TZ600)** hiv-aiheeseen liittyvää opetusmateriaalia saatiin painoon. **Etiopiassa (ET600)** puolestaan hiv ja aids teema on sisällytetty kuurojen seminaareihin ja kursseihin muiden teemojen ohella.

Tavoite 4: Syrjittyjen ihmisryhmien perusoikeudet toteutuvat

Kehitysyhteistyöohjelma edistää myös muiden syrjittyjen ryhmien kuin naisten ja tyttöjen, vammaisten henkilöiden tai hiv ja aidsin kanssa elävien oikeuksia lukuisilla vaikuttavilla tukitoimilla. Vuonna 2017 näitä muita syrjittyjä ryhmiä olivat **etniset ja -kielivähemmistöt, alkuperäiskansat, siirtolaiset, orjat ja muut hyväksikäytetyt**. Työtä tehdään mm. ihmisoikeustietoisuuden lisäämiseksi, maa-oikeuksien vahvistamiseksi, syrjittyjen verkostoitumiseksi tuloksellisempaa toimintaa varten, sekä toimeentulon ja terveydenhuollon parantamiseksi. Oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin ja näihin perustuvaan opetukseen on myös tuettu.

Opetussektorilla syrjittyjen vähemmistöjen oikeus opetukseen vahvistui edelleen vuonna 2017. **Etiopiassa (ET771)** Addis Berhanin koululle hankittiin mm. 45 pulpettia. Sen seurauksena vähemmistöihin kuuluvat oppilaat ovat pystyneet entistä paremmin keskittymään opetukseen. Yadotan lukion luokkahuoneet saatiin valmiiksi ja ne ovat nyt täydessä käytössä koko koulun n. 400 oppilaalle (ET773). Koulurakennus on paikallisille konkreettinen todiste siitä, että kotikonnuillakin voi kouluttautua. Niistäkin kaukaisista mandsa-vähemmistöjen kylistä, joissa projektilla ei ole toimintaa, tulee nyt opiskelijoita. **Laosissa (LA665)** hankkeen voimaannuttamisprosessin toimesta laadukkaammat julkiset palvelut ovat vahvistuneet. **Nepalissa (NP676)** lähes 1 300 koululaista pääsi opiskelemaan entistä paremmissa oloissa, maanjäristyksen jäljiltä korjatuissa ja kalustetuissa luokkahuoneissa 14 koulussa. Chitwanissa 1 250 koululaista, heidän joukossaan 40 Mushahar-lastat, saivat tukea koulunkäyntinsä jatkamiseen (NP640). 24 lasta pääsi esikouluopetukseen, millä on tärkeä merkitys koulunkäynnin onnistumiselle ja koulun keskeytyksen ehkäisemiselle. Kaikki ylempien luokkien oppilaat saivat opintojen ohjausta, jotta he pystyisivät suunnittelemaan toimeentuloaan yläkoulun päätyttyä. He saivat myös tietoa stipendeistä, joita Nepalissa on tarjolla vähävaraisille opiskelijoille yläasteen jälkeen. **Senegalissa (SN720)** 21 esikoululuokkaa avattiin. Esikoulun käyneiden lasten oppimistulokset ovat olleet kouluissa hyviä.

1 035 lasta hyötyi äidinkielisestä opetuksesta esi- ja peruskouluissa. (Etiopia)

Äidinkielinen opetus ja lukutaito-opetus vahvistuivat niin ikään. **Etiopiassa (ET655)** pilottikouluissa on annettu perusopetusta kaikissa aineissa äidinkielellä luokka-asteilla 1-4. Luokka-asteesta 5 eteenpäin perusopetus on englanninkielistä. Äidinkieltä on opetettu oppiaineena luokka-asteilla 1-7. Yhteensä 715 (tyttöjä 269, poikia 446) oppilasta hyötyivät. Myös äidinkielinen esikouluopetus aloitettiin kahdeksassa pilottikoulussa 320:lle oppilaalle. Huoltajien ymmärrys äidinkielisen opetuksen tärkeydestä on lisääntynyt (Case 7). Opetusviraston työntekijät ovat käyneet säännöllisesti pilottikouluissa ohjaamassa opetusta.

Case 7. (ET655) Huoltajat ymmärtävät äidinkielen opetuksen tärkeyden (Etiopia)

187 esikouluikäisen ja 97 peruskouluikäisen lapsen vanhemmat ymmärtävät nyt entistä paremmin, kuinka tärkeää äidinkielen opetus on, kun he ovat osallistuneet aihepiiristä järjestettyihin keskustelufoorumeihin. Aiemmin vanhemmat suhtautuivat epäilevästi lasten lähettämiseen äidinkieliselle luokalle. Miksi lapsen tulisi mennä kouluun oppimaan kieltä, jonka hän jo osaa? Toivottuja koulunkäynnin kieliä ovat aiemmin olleet englanti ja amhara. Nyt vanhemmat ovat ymmärtäneet, että äidinkielen käyttö opetuskielenä edistää myös amharan ja englanninkielen sekä muiden oppiaineiden oppimista, ja he tukevat äidinkielistä opetusta.

Nepalissa (NP715) Kaikkiaan 480 Kham Magar -vähemmistöön kuuluvaa lasta pääsi äidinkielen alkeisopetuksen piiriin Bhumen alueella Rukumissa 8 koulussa. Myös niiden oppimisympäristöä on parannettu esim. istuinmateriaalin ja kouluhuonekaluin. Kaikkien näiden koulujen oppimistulokset ovat parantuneet 3-8 % äidinkielen opetuksen alettua. Äidinkielen alkeisopetuksen saamiseksi useampiin kouluihin muiden koulujen johtokuntia, vanhempainneuvostoja ja paikallisia kouluviranomaisia rohkaistiin tutustumisvierailuin. Samalla keskusteltiin tietokoneitten tuomista uusista mahdollisuuksista monikielisessä opetuksessa.

Viranomaisiin kohdistui eri toimintamaissa monia hanketoimenpiteitä, joiden tuloksista alla jäljempänä tässä luvussa.

Toimeentulo vahvistui **Etiopiassa (ET771)**, kun koulutetut 145 viljelijää (49 on naista) on oppinut käyttämään alueen luonnonvaroja kestäväällä tavalla, ja he ovat voineet ottaa käyttöön uusien viljelykasvien, kuten perunan, sipulin, porkkanan, kaalin tai punajuuren, viljelyn. Sen seurauksena heidän ruokaturvansa on parantunut ja toimeentulomahdollisuudet monipuolistuneet. Yhteensä 300 banaanipuun taimea tuottaa lisätuloa 25 viljelijälle (11 naista). Koulutusta mehiläishoidosta

**131 henkilöllä
tulot kasvoivat
vähintään 33 %
elinkeinojen
kehittämisen
myötä.
(Mauritania)**

sekä mehiläispesä annettiin 21 työttömälle chab-miehille, mikä lisäsi heidän toimeentuloaan. 30 säästö-lainaryhmän naiselle annettiin yrittäjäkoulutusta, minkä ansiosta he aloittivat pienimuotoista yritystoimintaa. **Kambodzhassa (KH645)** pidettiin säästöryhmyöpäjoja viidessä kylässä. Erityisesti kahden kylän ryhmät toimivat hyvin, ja ne pystyvät lainaamaan rahaa ryhmän jäsenille sekä myös muille kyläläisille. Toisinaan lainan takaisin saanti on tuottanut vaikeuksia, mutta asiat on ratkaistu yhteistyössä kyläpäällikköiden kanssa. Myös **Laosissa (LA655)** vähemmistöjen kotitalouksien toimeentuloa parannettiin perustamalla

kyläkohtaiset säästö- ja lainarahastot, jotka mahdollistivat toimeentulon kehittämistä maa- ja eläintalouden yrittäjyyden kautta. Toisessa hankkeessa (LA695) 27 naista sai ammatillista koulutusta ja 23 aikaisemmin koulutettuun oltiin yhteydessä. 92 naista sai tietoa ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksista sekä ASEAN Women Centerin tarjoamista koulutus- ja uravaihtoehtoista. Yhdeksän naista otti osaa yrittäjyysverkostoon.

Mauritaniassa (MR605) 300 hyödynsaajaa sai taloudellista tukea elinkeinonharjoituksen käynnistämiseen. Aloitettuihin elinkeinoihin kuuluvat mm. karjankasvatus, siipikarjankasvatus, yhteisömyymälä, leipomotoiminta ja käsityöläisyys. 131 hyödynsaajalla tulot kasvoivat vähintään 33 %. Esimerkiksi Hodh El Charghissa 80 % 20 myyntitoiminnan käynnistäneistä hyödynsaajasta kehitti

neljännesvuosittaisia tulojaan. Aiemmin nämä tulot vaihtelivat välillä 50 000-250 000 MRO, nyt heidän tulonsa ovat 150 000-450 000 MRO. 105 hyödynsaajaa säästää kuukausittain 1000-5000 MRO. 212 naista ja 48 miestä saivat myös toimeentulon kehittämiseen tähtäävää koulutusta ennen uusiin elinkeinoihin siirtymistä. Heidän osaamisensa kirjanpidossa, varastoinnissa sekä hankintojen suunnittelussa ja tuotteidensa tuotteistamisessa kasvoi. **Nepalissa (NP657)** kaikkiaan 337 taloutta (62% naisia) pystyivät parantamaan talouttaan ryhdyttyään pienyrittäjiksi hankkeen antamin koulutuksin ja välinein. He pystyivät ansaitsemaan lisätuloja uusilla taidoillaan 15 000-20 000 (130-180 EUR) vuosittain. Toisessa hankkeessa (NP676) 446 maattoman ja pienviljelijäperheen toimeentulo parantui. 830 etnisiin vähemmistöihin kuuluvaa ja dalit-perhettä pystyivät tuottamaan entistä suuremman osan tarvitsemastaan ravinnosta opittuaan viljelemään erilaisia vihanneksia omaan käyttöönsä ja myyntiin sekä saatuaan käyttöönsä entistä parempia maataloustyökaluja.

Etsivällä sosiaalityöllä tavoitettiin usein muulta yhteiskunnalta piilossa olevia syrjittyjä ryhmiä. **Etelä-Afrikassa (ZA610)** kumppaniorganisaation tuella saavutettiin lainsäädännöllinen voitto: leskien ei tarvitse maksaa veroja ja he ovat vapautetut puolisoidensa velkojen maksamisesta. Leskien organisaatio rekisteröitiin myös lailliseksi toimijaksi. Toisessa hankkeessa (ZA620) tavoitetut kodittomat miehet raportoivat, että heillä on parempi käsitys väkivallan vaikutuksista naisia kohtaan. He ovat erityisesti korostaneet, että heillä on tarve keskustella lisää naisten kanssa, että heidän ymmärryksensä vielä kehittyy ja he pystyvät tätä kautta siirtymään kohti tervettä ja väkivallatonta suhdetta naisiin.

Kambodzhassa (KH692) tietoisuus lisääntyi poikien seksuaalisesta hyväksikäytöstä: Yhteisöille suunnatut 35 tapahtumaa ja työpajaa tavoittivat 419 aikuista ja 283 lasta (sis. 31 oli vammaista henkilöä) tavoitteet ylittäen. Kumppaniorganisaation henkilökunta teki 202 tuki- tai seurantakäyntiä yhteisöihin, joissa on ilmennyt lasten tai nuorten haitallista seksuaalista käyttäytymistä. 13 lasta tai nuorta sai erityistä tukea. 38 lasta ja nuorta sai tukea tarpeittensa mukaan ja heidän toipumistaan seurattiin seurantakäynneillä. Kuusi seksuaalista hyväksikäyttöä kokenutta perhettä sai psykososiaalista ja sosiaalityön tukea tarpeittensa mukaisesti, erityisesti autettiin perheitä tukemaan lapsiaan. 51 henkilöä palveltiin puhelimitse tai tapaamisessa. He saivat ohjausta, muuta palvelua tai lähetteen eteenpäin. **Laosissa (LA695)** puolestaan ihmiskaupan uhreja pelastettiin ja muita toimeentulomahdollisuuksia vahvistettiin. Ennalta ehkäisevää suojelua tarjottiin haavoittuville ryhmille, kuten etnisille vähemmistöille sekä naisille aseellisten konfliktien keskellä. Kaiken kaikkiaan 4878 henkilöä sai palvelua vuonna 2017. Näistä 4267 kykenee nyt suojautumaan ihmiskaupalta. 95 naista ja tyttöä, sekä 15 miestä saivat turvallisen kotiutuksen. 12 naiseen jouduttiin kohdistamaan jälkisuojelutoimenpiteitä heidän uudelleen kauppaamisen estämiseksi. Paikallisia vapaaehtoisryhmiä luotiin naisten ja tyttöjen ihmiskaupan ennalta ehkäisemiseksi ja estämiseksi. Naisten ja tyttöjen suojelutoimenpiteet pakkoavioliitoilta kiinalaisten miesten kanssa aloitettiin.

**4 267 henkilöä
kykenee nyt
suojautumaan
ihmiskaupalta.
(Laos)**

Terveydenhuoltosektorilla Etiopiassa (ET760) terveyskeskusten raporttien mukaan sanitaatiopuutteesta johtuvien kulkutautien määrä on vähentynyt hankealueella 25% vuoden aikana. Terveyskeskusten ja kyläyhteisöjen välinen yhteys on vahvistunut, kun kyläterveystyöntekijät ovat saaneet yhteisöpohjaisen terveystyön lisäkoulutusta. Lisääntymisterveyteen liittyvien palvelujen

käyttö on lisääntynyt hankealueen terveyskeskuksissa. **Laosissa (LA665)** Malarian ja Denguen tapaukset ovat olleet vähäisiä. Koulutetut kyläkätilöt ja terveystyöntekijät ovat pystyneet parantamaan äiti- ja lapsiterveyden tasoa. **Senegalissa (SN770)** 350 henkilöä (310 naista) osallistui yhteistyössä paikallisviranomaisten kanssa järjestettyihin 10 keskustelutilaisuuteen lasten ravitsemuksesta. Heidän tietonsa ja osaamisensa lasten hyvän ravitsemuksen takaamiseksi vahvistuivat. Terveysmajoihin 11 kylässä toimitettiin lääkkeitä, minkä ansiosta yhteisöjen saamat terveyspalvelut paranivat kylissä.

Puhtaan veden ja hygienian takaaminen vähemmistöyhteisöissä on haaste monessa toimintamaassa. **Etiopiassa (ET760)** paikallisviranomaisten antamien tietojen mukaan kuivakäymälöiden käyttö on lisääntynyt hankealueella huomattavasti vuoden aikana. Kuivakäymälöitä oli vuoden lopussa hankealueella 40% enemmän kuin vuoden alussa. **Kambodzhassa (KH645 651)** hygieniakasvatus eteni yleisten valitustilaisuuksien sekä koulu- ja kotikäyntien kautta. Tulokset jäivät hieman heikommiksi kuin odotettiin, mutta ilonaiheena yli 100 asukkaan Kamenin kylä saavutti tason, jossa joka perheellä on oma vessa. Useissa muissakin kylissä vessojen määrä on kasvussa, kun ihmiset ymmärtävät paremmin hygienian merkityksen. Myös **Laosissa (LA665)** kymmenen kylää on parantanut vesi-, hygieni- ja sanitaatiotasoaan merkittävästi ja ne on julistettu ulostevapaiksi alueiksi (ODF).

Nepalissa (NP676) Köyhimpien perheitten elinolot ja -tavat muuttuivat terveellisemmiksi 18 toimivan juomavesijärjestelmän, 12 sadevedenkeruu ja astianpesuliuskan rakentamisen ansiosta. Heille annettiin myös tietoa niiden tuomista mahdollisuuksista parantaa perheen hygieniaa ja erityisesti lasten terveyttä. Toisessa hankkeessa (NP657) 18 juomavesi- ja pienkastelujärjestelmää saatiin valmiiksi. hanke edesauttoi kansallisen sanitaatiokampanjan toimeenpanoa. Sen tarkoituksena oli saada jokaiseen talouteen käymälä Mugun, Bajuran ja Kalikotin piirikunnissa. Viranomaisten mukaan tämä saavutettiin vuonna 2017. Myös hankkeessa NP706 viranomaisten vesi- ja sanitaatio-ohjelmaa tuettiin menestyksekkäästi (Case 8).

Case 8. (NP706) Vesi ja sanitaatio parani viranomaisten ohjelman mukaisesti (Nepal)

Hanke tuki viranomaisten vesi- ja sanitaatio-ohjelmaa, jonka tavoitteena oli voida julistaa virallisesti, että kaikissa kunnan talouksissa on käytössä käymälä eikä avoimeen maastoon ulostaminen enää aiheuta terveysriskejä asukkaille, erityisesti lapsille. Etnisten vähemmistöjen alueilla tämä oli erityisen haastavaa. Kampanjoissa oli mukana n. 650 ihmistä. Käymälärakentamisen tuloksiin pääsemistä hidasti se, että paljon hankkeen aiempina vuosina rakentamista käymälöistä vahingoittui tai tuhoutui vuoden 2015 maanjäristyksissä. Monesti käymälät piti rakentaa kokonaan uudelleen. 334 käymälää saatiin perheissä valmiiksi ja käyttöön. Käymälät olivat myös tärkeä kannustin sille, että tytöt voivat käydä koulua myös kuukautisten aikana. Jokaisessa kylässä olevien vesi- ja sanitaatiokomiteoitten toiminta kehittyi 12 kylässä hankkeen tuella. Ne järjestivät 19 yhteisötaphtumaa sanitaation ja puhtaan veden merkityksen korostamiseksi. Kahteen kylään saatiin puhdasta juomavettä hankkeen tukeman juomavesijärjestelmän ansiosta. Käyttäjinä oli n. 225 perhettä.

Kestävä maa- ja metsätalous sekä ruokaturva vähemmistöjen elinpiirissä eteni osana hankkeita. **Etiopiassa (ET773)** kahdentoista naisen vihannesviljelyryhmä on saanut työn hyvään alkuun, vaikka onkin joutunut miettimään toisaalta kasteluveden saantia ja toisaalta hallan vaaraa. Vihannesviljelyn lisääntymisen myötä kyläläisten ravinto on monipuolistunut. **Kambodzhassa (KH645)** Brao- ja Tampuan-yhteisöissä tehty kalankasvatuskoulutus on tuottanut tulosta; kalaa kasvattavia perheitä on nyt 62, kalojen määräksi on arvioitu 33730. Hedelmien ja vihannesten

kasvatus jatkui. **Nepalissa** (NP657) lähes 80% kotitalouksista sai vuoden 2017 loppuun mennessä käyttöönsä erilaisia vihanneksia (porkkanoita tomaatteja, pinaattia, kaalia, kukkakaalia, jne.) aloitettuaan vihannesten viljelyn omaan käyttöönsä ja toisinaan myös myyntiin. 20% hankkeessa mukana olleista pystyi parantamaan ruokaomavarasuuttaan 1-2 kk, mikä on vuoriston ankarissa oloissa hieno saavutus. **Senegalissa** (SN770) kahden myllyn asentaminen Ngékokhin ja Keur Mor Diopin kylissä helpotti yhteisöjen ja varsinkin naisten elämää heidän työtaakkansa kevennyttyä. 3091 pussia rikastettua viljaa valmistettiin ja jaettiin yhteisöissä.

Kestävään maa- ja metsätalouteen sekä ruokaturvaan liittyy usein myös kestävien lajikkeiden hyödyntäminen sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Näistä teemoista lisää luvussa Tavoite 5 alla.

Tietoisuuden lisääminen eri sisältöteemoista sekä vähemmistöjen oikeuksista sisältyy useimpiin hankkeisiin. Esimerkiksi **Boliviassa** (BO702) 148 lasta ja nuorta sai elämäntaitokoulutusta ja johtajuuskoulutusta. Nämä taidot auttoivat heitä rakentamaan elämäänsä ja toimimaan omien ja yhteisten asioiden puolesta. **Etiopiassa** (ET773) koko kunnan alueelta kutsuttiin jälleen kyläläisiä, niin marginalisoituja kuin enemmistöväestöön kuuluvia, keskustelemaan ja arvioimaan eri väestöryhmien välisten suhteitten tilaa ja kehittymistä. 156 henkeä (31 naisia) osallistui ja mukana oli kylien hallinnosta vastaavat henkilöt, nuorison ja naisten edustajat sekä uskonnolliset johtajat ja muut vaikuttajat. Yleiskeskustelun ja puheenvuorojen lisäksi suhteita edistettiin ihan käytännön toimin: Ruokailu järjestettiin niin, että valmistusvastuu jaettiin eri kotitalouksille ja ruoka-aineiden hankkimisesta johtuvat kulut korvattiin tasa-arvoisesti. **Kambodzhassa** (KH645) kumppaniorganisaatio fasilitoi kaikkiaan 21 yhteistä tietoisuuden lisäämisen työpajaa kylien kehityskomiteoille. Työpajoissa ryhmät keskustelivat ja jakoivat menestyksiä ja haasteita toisiltaan oppien. Yhteistyö ja yhteys eri ryhmien välillä on kasvanut jatkuvasti. Kehityskomiteat valistivat omia yhteisöjään mm. lasten koulunkäynnin tärkeydestä sekä hygieniasta ja sanitaatiosta, ja rohkaisivat vessojen rakentamiseen, puhtaan veden käyttöön, kylien puhtaanapitoon. Mondulkirissa pidettiin koulutustilaisuuksia ihmiskaupasta ja siirtotyöläisyydestä. Koulutukset keskitettiin kyliin, joissa on paljon muualta tulleita, erityisesti nuoria ihmisiä. Toisessa hankkeessa (KH690) 352 yhteisöjen jäsentä sai koulutusta lasten oikeuksista kahdessa yhteisöfoorumissa. Myös poliisit osallistuivat yhteisöfoorumeihin, mikä on edistänyt molemminpuolista luottamusta ja tahtoa yhteistyöhön. Yhteisöjen jäsenillä on nyt enemmän tietoa ja ymmärrystä ihmiskaupasta ja ihmisoikeuksista ja he osaavat paremmin arvioida minkälaisilla ehdoilla ja edellytyksillä kannattaa - tai ei kannata - lähteä työskentelemään toiseen maahan.

Nepalissa (NP700) radiolähetykset Palpan yhteisöradioasemalta tavoittivat suuren määrän ihmisiä myös hankealueen ulkopuolella, ympäröivissä lääneissä. Lähetystiä oli monilla vähemmistökielillä, joten ihmiset saivat tietoa mielenterveydestä, yleisterveydestä, lasten ja nuorten kasvatuksesta, toimeentulosta, ravinnosta, vammaisuudesta, hiv ja aidsista ja kansalaisoikeuksistaan niihin liittyen. **Senegalissa** (SN720) vanhemmat ovat nyt tietoisia lastenoikeuksista ja levittävät itse tietoa eteenpäin. He aktiivisesti pyrkivät kirjaamaan lapsensa sosiaaliturvan piiriin. Lasten, naisten ja vammaisten henkilöiden oikeuksista ollaan yhteisöissä paremmin tietoisia ja heidän tarpeensa otetaan paremmin huomioon.

Vastuunkantajien ja muiden vastuullisten toimijoiden kapasiteettiä ja heihin vaikuttamista vahvistettiin laajasti. **Etiopiassa** (ET655) äidinkielen opetusmateriaalin tuottamisessa mukana olevan 34 asiantuntijan tiedot ovat lisääntyneet ja taidot parantuneet heidän osallistuttuaan aihepiiriin liittyvään koulutukseen. Äidinkielisessä esikoulu- tai perusopetuksessa mukana olevan 50 opettajan taidot äidinkielisessä opetuksessa ovat parantuneet heidän opittuaan uusia opetusmenetelmiä. Kolmenkymmenen henkilön taidot radio-ohjelmien käytössä äidinkielen opetuksen vahvistamisessa ovat lisääntyneet heidän saamansa koulutuksen ansiosta. Paikallisen radioaseman kanssa on tehty sopimus, että ohjelma-aikaa voidaan käyttää äidinkielen opetuksen merkityksestä kertomiseen. Bench-Majin maakunnan ja alueen kuntien 92 viranomaisen tietoisuus äidinkielen opetuksen ja paikalliskielten kestävän kehittämisen tärkeydestä on vahvistunut heidän saamansa koulutuksen ansiosta. Raportointivuoden aikana on valmistettu äidinkielen oppilaan kirja ja opettajan opas 7. luokka-asteelle neljällä kielellä. Niistä on otettu 1350 kappaleen painos ja kirjat ovat oppilaiden ja opettajien käytössä. Esikouluille on tehty äidinkielen oppilaan kirja ja opettajan opas.

**50 opettajan ja
92 viranomaisen
tietoisuus
äidinkielen
opetuksen
tärkeydestä
lisääntyi.
(Etiopia)**

Kambodzhassa (KH645) viranomaiset myönsivät luvan käyttää Khmerin kielen aakkosia Jarain kirjoittamisessa. Jarain kielellä on kehitetty ensimmäisiä lukutaitokirjoja, ja niiden käyttöön valittiin ja koulutettiin opettajia. Krung-kielen opetusohjelman kirjat 1-5 päivitettiin vastaamaan paremmin tämän päivän yhteisöjen tarpeita. Myös Tampuan-kielen sanakirjaan lisättiin uusia sanoja ja sanontoja. Sanakirjasta löytyy nyt yhteensä 900 nimikettä ja se on saatavana myös sähköisenä. Vuoden aikana painettiin yhteensä 457 kirjaa, jotka jaettiin yhteisöihin opetuskäyttöön. Mondulkirissa ja Ratanakirissa toteutetuissa opettajankoulutuksissa keskityttiin lukutaidon opettamisen menetelmiin, matemaattisten käsitteiden ymmärtämiseen, lapsen oikeuksiin, oppijakeskeisiin opetusmenetelmiin sekä hyvään käyttäytymiseen.

Myös hankkeessa (KH690) edistettiin lasten oikeuksia. 63 paikallispoliisia sai koulutusta niihin liittyvistä laeista ja prosesseista. He saivat myös valmiuksia kohdata ihmiskaupan uhreja. Paikallisfoorumien kautta vahvistettiin luottamusta ja yhteistyötä yhteisöjen ja poliisin välillä. Hanke teki vaikuttamistyötä kansallisella tasolla osallistumalla ihmiskaupan vastaisen komitean sekä lasten oikeuksien komitean työskentelyyn. Lastensuojeluun ja hyväksikäytön uhrien oikeuksiin liittyviä huolia ja tapauksia viedään komitean kautta eteenpäin kansallisen tason linjauksista ja politiikasta päättävien tahojen tietoisuuteen. Vastaavasti **Laosissa** torjuttiin ihmiskauppaa vastuunkantajien kanssa yhteistyössä ja kehitettiin järjestelmiä, jotka ennalta ehkäisisivät ja suojelisivat ihmiskaupalta. 80 johtajaa sai koulutuksen, miten suojella muita ihmiskaupalta sekä ajankohtaista perehdytystä (LA695). Hanke mahdollisti myös turvallisen maahanmuuton mallin kehittämisen, jonka Laosin hallitus otti sen kansalliseen suunnitelmaansa. Toisessa hankkeessa (LA703) hankkeen kaikki neljä opettajaa Rhsin kielisissä kylissä puhuvat Rshiä ja kolme neljästä opettajasta puhuu yhteisön kieltä, jossa he ovat opettajina. Opettajat ovat käyttäneet lasten äidinkieltä kouluvuoden alussa noin 80 prosenttisesti, 70 prosenttisesti puolivaiheilla ja 50 prosenttisesti loppuvuodesta tavoitteena lasten riittävä Laon kielen taito ensimmäiselle luokalle siirtyessä.

Mauritaniassa (MR605) vaikuttamistyön suunnitelma pistettiin täytäntöön ja 10 kylässä Braknassa yhteisöjen tietoisuus oikeuksissaan on lisääntynyt, mikä on tehnyt heille mahdolliseksi analysoida alueen ongelmia ja maanriistoon liittyviä kysymyksiä sekä valmistella viranomaisiin vaikuttamista näihin teemoihin liittyen. **Nepalissa (NP760)** virkamiehet ymmärtävät paremmin lapsiystävällisten opetusmenetelmien ja -ympäristön eduista sekä psykososiaalisen tuen tarpeesta kouluissa (Case 9). Paikallisviranomaiset osoittivat budjetistaan yli 4 000 euroa psykososiaalisen tuen ja lapsiystävällisten luokkatilojen mahdollistamiseksi 8 koulussa. Hankealueen terveydenhoidossa lääkärit, sairaanhoitajat ja apuhoitajat saatiin koulutuksin antamaan mielenterveyshoitoa kouluista lähetetyille lapsille ja nuorille. Piirikuntien koulutussektorin virkamiehet olivat vakuuttuneita ohjelmakoulujen tuloksista ja ovat pyytäneet Nepalin opetusministeriöltä, että kumppaniorganisaatio kehittäisi psykososiaalisen tuen ja -ohjauksen käsikirjan kaikkien valtion koulujen käyttöön.

Case 9. (NP760) Lapsiystävälliset opetusmenetelmät lisäävät oppimistuloksia (Nepal)

Ryhmäopetukseen perustuva oppiminen, vaihtuva istumajärjestys sekä kannustavat ja positiiviset kurinpidolliset menetelmät luokkatiloissa otettiin käyttöön 55 hankekoulussa. Näihin kuuluvat muun muassa huomioiminen ja palkitseminen onnistumisista sen sijaan, että epäonnistumisista rankaistaisiin. Vuoden 2017 aikana oppimistulokset ovat parantuneet keskimäärin 10 prosentilla, ja koulunkäyntiaste 15 prosentilla hankekouluissa. Vastavuoroisesti koulupudokkaitten määrä on vähentynyt 4% ja koulun keskeyttäneiden määrä 7%. Yhteensä ohjelmakouluissa on oppilaita lähes 13 000. Yksi huomiota herättävä muutos on myös se, että opiskelijoiden määrä on kasvanut 50-120 oppilaalla 14 ohjelmakoulussa hankkeen alusta lähtien. Tämä on hyvin harvinaista valtionkouluissa, mikä kertoo koulujen suosiosta. Lisäksi hanke on kouluttanut yli 30 muun alueen koulujen opettajaa lapsiystävällisistä luokkahuoneista ja -opetusmenetelmistä, myönteisestä kurinpidollisesta lähestymistavasta ja psykososiaalisen tuen tarpeesta kouluissa.

Senegalissa (SN770) viranomaiset on saatu mukaan työhön. Soumin kaupunki tuki rikastetun viljan jakoa 75 000 ceefalla ja osallistui tietoisuuden lisäämiseen juomaveden käytöstä. Vastuunkantajat ovat myös huomanneet äidinkielen opetuksen tärkeyden, levittivät siitä tietoisuutta ja ilmoittivat itsekin lapsensa äidinkielisille esikoulutusluokille (SN720). Myös koulujen hallintokomiteat osallistuivat tietoisuuden levittämiseen ja opetuksen kehittämiskomiteoihin yhteisöissään.

Tavoite 5: Ympäristöystävällinen kestävä kehitys mahdollistuu

Ympäristön kannalta kestävä kehityksen tukemiseksi ja erityisesti ilmastonmuutoksen seurausten vähentämiseksi yhteistyömaissa on toteutettu monin eri tavoin. Nämä toiminnot kohdistuvat yleensä koko yhteisöihin.

Ilmastonmuutos uhkaa yhteistyömaiden paikallisyhteisöjen elinolosuhteita ja toimeentuloa. Siksi **ilmastonmuutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen** liittyvää työtä tuettiin hankkeissa laaja-alaisesti. Esimerkiksi **Boliviassa (BO700)** 48 perhettä teki riskienhallintasuunnitelmat ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumiseksi. Yhteisöt saivat jatkokoulutusta ja materiaalia ilmastonmuutoksesta hanketyöntekijöiden seurantamatkojen yhteydessä. **Laosissa (LA665)** otettiin käyttöön tarvittavat rakenteet ja määräykset kestävä veden ja metsänkäytön varmistamiseksi ja

katastrofeihin varautumiseksi. Hankkeen puitteissa perustettiin komiteat metsien suojelemiseksi, vesivarojen varmistamiseksi, sekä katastrofivalmiuden ylläpitämiseksi. **Nepalissa** (NP657) kuudessa yhteisössä ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin vastattiin mm. istutusmenetelmin (metsäpeltoviljely, rinnemaan sitominen kasvein), metsänistuksin, luonnonmetsien suojelulla, pienkastelujärjestelmiä rakentamalla ja kansalaiskasvatuksella ympäristö- ja ilmastonmuutoksen haasteista. Toisessa hankkeessa (NP640) ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseksi hankeyhteisöt tekivät puuistutuksia mikroilmaston parantamiseksi ja varautuivat tulviin suojavallein. **Tansaniassa** laaja-alainen ilmastonmuutokseen sopeutuminen on vahvistanut myös ruokaturvaa (Case 10).

Case 10. (TZ740, TZ720) Ilmastonmuutokseen sopeutuminen vahvistaa ruokaturvaa (Tansania)

Perheistä 55% (3175/5776 perheestä, alun perin 28%) sai turvattua ruoansaannin koko vuoden ajaksi viljelemällä kuivuutta kestäviä lajikkeita. Nämä perheet syövät kolme ateriaa päivässä. Naisten ja lasten aliravitsemus väheni. Yhteensä 140 henkilöä oppi viljelemään kasviksia joenpohjissa (*seasonal rivers*), joissa vettä on saatavilla myös kuivalla kaudella. Yhteisön jäsenet oppivat myös yksinkertaisen kastelujärjestelmän (*drip irrigation*) käyttöä. Suurin osa perheistä (3176 / 5776) istutti vähintään 20 puuta pihapiiriin. (TZ705)

Maanviljelyn tuottavuus on kasvanut, sadot ovat parantuneet. Kuivuutta kestävien lajikkeiden tuotanto on lisääntynyt katastrofivalmiusryhmien toiminnan ansiosta. Yhtä eekkeriä kohden saadaan nyt keskimäärin 30 säkin sato (aiemmin 10 säkkiä / eekkeri). Yhteensä 45%:lla kotitalouksista on nyt varaa kolmeen ateriaan päivässä, kun hankkeen alkaessa tähän oli varaa vain 7%:lla kotitalouksista. Lisäksi 35% kotitalouksista pystyy säästämään sadosta pahan päivän varalle, noin 8 kk tarpeisiin. (TZ703)

Kestävää energiantuotantoa tuettiin osassa hankkeita. **Mauritaniassa** (MR605) 18 kotitaloutta sai kokeillakseen aurinkokeittimiä ja nyt he käyttävät niitä ruoanlaittoon. Nämä kotitaloudet käyttävät aurinkovoimaa myös valaistukseen sekä kännyköiden lataamiseen. Myös muut kyläläiset hyötyivät heidän paneeleistaan. 125 henkilöä Braknassa ja Hodh El Charghissa ovat oppineet aurinkovoimasta. **Nepalissa** (NP7640) hankkeen aiemmin rakentama pienkastelujärjestelmä valjastettiin tuottamaan öisin 10KW sähköä lähikylien käyttöön. **Senegalissa** (SN770) 100 puuta säästävää liettä on jaettu kylissä, joita käyttävät erityisesti pienet kotitaloudet.

Kestävä maanviljely ja metsätalous edistyi monella hankealueella ja tukee usein myös ruokaturvan ja toimeentulon hanketoimintoja. **Boliviassa** (BO700) kylissä, joihin on rakennettu kasvihuoneita, pidettiin 10 työpajaa kasvihuoneviljelystä, huollosta ja kunnossapidosta sekä viljelytuotteiden kierrättämisestä. Osallistujat saivat koulutusmateriaalia, jota he voivat hyödyntää myös jatkossa. 22 perhettä hyötyi ekologista viljelyä kehittävästä toimenpiteistä, joiden ansiosta he pystyivät kasvattamaan viljelytuotantoaan ja parantamaan ruokavaliotaan. **Etiopiassa** (ET772) ruoantuotanto kasvoi ja perheiden ruokaturva parani köyhien pienviljelijöiden ja haavoittuvassa asemassa olevien, erityisesti naisjohtoisten talouksien, keskuudessa. Vihannesviljely- ja kompostointikoulutuksen sekä siementen jaon seurauksena vihannesten kasvatus monipuolistui. Lasten terveydentila on parantunut ja luonnonvaroja osataan käyttää kestävämmiin. **Laosissa** (LA665) Hanke on voimakkaasti edistänyt luonnollisten lannoitteiden käyttöä osana maanviljelyä ja jakanut tietoisuutta kemiallisten lannoitteiden vaaroista ja haittavaikutuksista.

Mauritaniassa (MR605) 125 henkilöä Braknassa ja Hodh El Charghissa oppivat ympäristöystävällisistä ja luonnonvaroja säästävistä agro-pastoraalisista käytänteistä, joita käyttää nyt 50 henkilöä. Oppimansa ansiosta koulutetut osaavat paremmin hoitaa viljelyksiään ja karjaansa. Opetuksen aiheisiin kuuluvat myös kestävä vedenkäyttö, siementenkeruu sekä sateiden seuranta.

Tansaniassa (TZ730) kotitalouksien ruokaturva parani vuoden 2017 aikana parempien viljelytekniikoiden, lajikkeiden ja kastelujärjestelmien käyttöönoton ansiosta. Kotitalouksien lukumäärä, joilla oli riittävästi ruokaa ympäri vuoden, kasvoi vuodessa 108 kotitaloudesta 365 kotitalouteen.

Kestävää veden käyttöä ja turvallisen juomaveden saantia on edistetty, sillä yhteistyömaissa lisääntynyt kuivuus rajoittaa veden saatavuutta. **Boliviassa** (BO700) 48 perheen elämänlaatu ja terveyden edellytykset paranivat vesijärjestelmän saannin ansiosta.

Perheet muodostivat kolme vesihuoltokomiteaa ja tekivät vesihuoltosuunnitelmat. **Etiopiassa** (ET772) aiemmin rakennetun 200 taloutta hyödyttävän kastelujärjestelmän hoitokuntien 50 johtajalle järjestetty koulutus vahvisti johtajien osaamista kanavan huollossa sekä oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen vedenkäyttöön liittyen.

Koulutuksen ansiosta johtajien tapa johtaa ja hallinnoida ryhmiensä

toimintaa sekä kirjanpito parantuivat. Kaikki ryhmien jäsenet alkoivat käyttää järjestelmää oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti. **Laosissa** (LA665) tarvittavat rakenteet ja määräykset otettiin käyttöön kestävän vedenkäytön varmistamiseksi ja perustettu komiteat vesivarojen kestävän käytön varmistamiseksi.

**603 kotitaloudella
ja 868 oppilaalla
on nyt puhdasta
vettä saatavilla.**

(Tansania)

Nepalissa (NP640) yhteisön juomaveden saantia parannettiin pienvesijärjestelmiä lisäämällä.

Tansaniassa (TZ730) vesikomiteoiden toiminta vahvistui vuoden aikana ja tietoisuus puhtaan veden merkityksestä hygieniaan parani. Kaikkiaan 603 kotitaloudella on nyt puhdasta vettä saatavilla suositellun etäisyyden päässä, kun vuoden alussa tämä toteutui vain 205 kotitalouden osalta. Myös Ilobin peruskoulun 868 oppilailla on nyt puhdasta vettä, kun koulun pihalle rakennettiin sadeveden keruuseen tarkoitettu tankki (TZ740). Kotitaloudet mukaan lukien puhdasta vettä saa nyt kyseisessä

hankkeessa yhteensä 6 932 henkilöä. **Senegalissa** (SN770) 12 kaivoa kaivettiin ja kolme vedenkeruuallasta rakennettiin. Kaivettavien kaivojen syvyyttä lisättiin, sillä suolainen pohjavesi on noussut niin, että syvät kaivot olivat vaarassa suolaantua.

**94% perheistä on nyt
rakentanut käymälän
ja he tuntevat
suurempaa vastuuta
ympäristön
puhtaudesta
(Nepal)**

Ympäristötietoisuus ja ympäristönsuojelu kasvoi yhteistyömaissa ja kumppaniorganisaatioissa koulutusten ja monipuolisten hanketoimintojen kautta. **Nepalissa** (NP700) ympäristötietoisuuden vahvistuminen näkyi muun muassa siinä, että käsienpesu kuului hankkeen lopussa yhä useampien

ihmisen rutiineihin. 94% perheistä oli rakentanut käymälän (61% ennen hanketta). Ihmisten näkemys omasta vastuustaan ympäristönsä siisteydestä ja hygieenisyydestä nousi 56 prosentista 98 prosenttiin. Ympäristön puhtaudesta huolehditaan entistä paremmin tietoisuuden lisääntyttyä terveyden ja puhtauden välisestä suhteesta (NP640). Lisäksi ympäristön suojelemiseksi hankkeen yhteisöissä järjestettiin jätteidenkeräyspaikat. **Senegalissa** (SN770) ympäristöstä huolehtiminen on lisääntynyt (Case 11).

Case 11. (SN770) Ympäristötietoisuudella laaja-alaisia vaikutuksia (Senegal)

Viljelyyn ja sadon käsittelyyn ja säilöntään sekä kierrättämiseen ja ympäristönsuojeluun liittyvä tietoisuus ja osaaminen on lisääntynyt viljelijöiden kesken ja laajemminkin yhteisöissä. Hanke on osallistunut luonnonvarojen vaalimiseen ja ympäristönsuojeluun puunistutuksella, ympäristöystävällisiä käytänteitä ja jätteiden käsittelyä sekä puuta säästävien liesien käyttöönottoa edistämällä yhteisöissä. Yhteistyö yhteisöjen jäsenten ja paikallisviranomaisten välillä on vahvistunut. Myös vesi- ja metsäviranomaiset osallistuvat toimintoihin ja niiden seurantaan. Haasteena on kuitenkin yhä kierrätyksen mahdollistavan infrastruktuurin puuttuminen Foundiougnessa.

Soumissa yhteistyössä viranomaisten, terveystieteiden, vesi- ja ympäristöpalveluiden sekä Foundiugnen ja Fatickin medioiden kanssa järjestetty teematapahtuma maailman ympäristöpäivänä lisäsi ympäristötietoisuutta kylässä ja eri toimijoiden verkottumista. 47 asennettua kompostia parantavat jätteiden käsittelyä kylissä. Myös kahdessa koulussa oppilaiden tietoisuus puista, puiden hoidosta ja niiden hyödyistä lisääntyi.

Katastrofivalmius ja riskien vähentäminen kytkeytyy myös moneen hankkeeseen. **Etiopiassa (ET760)** katastrofivalmiuskomiteat ovat vahvistuneet kunta- ja kylätasolla. Tietoisuus katastrofeihin varautumisesta, ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja kuivuudesta selviämisestä lisääntyi viranomaisten, uskonnollisten johtajien yhteisöjen vanhimpien ja naisten keskuudessa koulutusten kautta. Koulutuksen käyneet ovat alkaneet levittää tietoisuutta laajemmalle yhteisöihinsä. Myös kouluissa ympäristökerhoissa mukana olevien lasten ja opettajien tietoisuus teemasta kasvoi. **Laosissa (LA665)** luotiin tarvittavat rakenteet katastrofeihin varautumiseksi ja katastrofivalmiuden ylläpitämiseksi. **Mauritaniassa (MR605)** yhteisöjen katastrofikestävyys on vahvistunut ja avaintoimijoiden kapasiteetti reagoida katastrofitilanteisiin on parantunut (Case 12).

Case 12. (MR605) Katastrofeihin vastaaminen parantui yhteisöissä (Mauritania)

Braknan alueella perustettiin 15 katastrofiriskien vähentämiseksi ja katastrofien varhaiseksi tunnistamiseksi työskentelevää yhteisöryhmää 15 kylässä. Ryhmät ovat verkostoituneita kyläkomiteoiden, Punaisen ristin ja eri paikallisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Ryhmät ovat tuottaneet kullekin kylälle varautumissuunnitelman yhteistyössä Punaisen Ristin ammattilaisten kanssa. Ryhmät on myös varustettu tarvittavilla välineillä. Varautumissuunnitelma pistettiin käytäntöön syyskuussa Dar El Aviassa Braknassa, kun kylässä riehui myrsky, joka tuhosi maan tasalle taloja ja kouluja. Kylän varautumisryhmän jäsenet osasivat antaa yksityiskohtaista tietoa myrskystä humanitaarisille työntekijöille, jotka tulivat avustustehtäviin alueelle.

Myös pääsy hätäavun piiriin on parantunut. 5206 henkilöä (3782 naista, 1424 miestä) sai hätäapua (NFI, non-food items). 817 henkilöllä näistä oli erityistarpeita ja he saivat tarvikkeita niihin liittyen. Näihin henkilöihin kuuluivat muun muassa 147 imettävää ja 63 raskaana olevaa naista sekä 59 vammaista miestä.

Vastuunkantajien ja muiden vastuullisten toimijoiden kapasitointi ja heihin vaikuttaminen edistyi raportointivuoden aikana. **Boliviassa (BO700)** paikallisviranomaisten tietoisuus ilmastonmuutoksesta lisääntyi muiden hanketoimintojen kautta. **Laosissa (LA665)** kylän ja valtion eri tasojen viranomaisten ymmärrys rooleista ja vastuista kasvoi. He ovat pystyneet parantamaan omaa hallinto- ja viestintäjärjestelmäänsä ja ovat tätä kautta paremmin valmiita tarttumaan

paikallisiin haasteisiin. **Mauritaniassa** (MR605) 75 yhteisöjen johtajaa (22 naista; 53 miestä) 15 kylässä Braknassa oppivat perustiedot katastrofien ehkäisystä ja niihin reagoimisesta. He osallistuivat aktiivisesti varautumisryhmien kokoamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen yhteisöissä. 105 varautumisryhmien jäsentä (55 naista ja 50 miestä) omaavat välineet ja perustiedot katastrofeihin varautumisesta ja riskienhallinnasta sekä ja standardikäytännöistä katastrofitilanteissa. **Kambodzhassa** (KH657) kunnallisiin investointisuunnitelmiin sisällytetyistä 54:sta katastrofiriskeihin liittyvistä toimenpiteistä 46 toteutettiin vuoden loppuun mennessä. **Senegalissa** (SN770) yhteisön katastrofivalmius vahvistui 20 naisen ja 27 miehen osallistuttua koulutukseen katastrofiriskeihin liittyen. Heissä oli mukana viranomaisia, palokuntaa sekä Punainen risti.

Ympäristö- ja ilmastoasiat huomioitiin myös läpileikkaavana teemana aikaisempien vuosien tavoin. Ohjelmatasolla kaikkiin hankesuunnitelmiin sisällytettiin ympäristö- ja ilmastosensitiivisyyttä käsittelevä tarkastuslista, jossa myös tunnistettiin toimenpiteitä teeman edistämiseksi käytännössä. Lähetyseura edisti myös aiemmin käynnistämänsä ympäristövastuusuittoumuksen toimeenpanoa. Lähetyseura on sitoutunut vähentämään lentämisestä johtuvia päästöjään 25% vuoteen 2022 mennessä ja kompensoimaan loput lennot metsityshankkeiden kautta täysimääräisesti. Kompensaatiota varten Lähetyseura on perustanut ilmastorahaston vuonna 2017. Lähetyseuran rahastoima ensimmäinen kompensoitiosumma vuodelta 2017 on 62 443,01 euroa, puun hintana on käytetty 2 euron hintaa talousosaston toimesta. Lentojen vähennystavoitteen laskenta aloitetaan vuoden 2017 lähtötasosta, kun Lähetyseuran sisäinen lentojen seuranta on saatu kehitettyä loppuun.

Vuonna 2017 Lähetyseuralla oli yksi ilmastorahastosta rahoitettu hanke Tansaniassa Kishapun alueella. Vuonna 2017 hankkeessa istutettiin 28 800 puuta (11 800 metsään, 15 000 ihmisten pihalle ja 2000 kouluille). Hankkeen tuloksena erityisesti yhteisöjen tietoisuus ilmastonmuutoksesta on lisääntynyt ja yli 80% kahden kylän asukkaista on istuttanut puita myös kotipihaansa. Lisäksi yhteisöjä on koulutettu mehiläisten hoitoon, puuta säästävien hellojen käyttöön ja yhteistyötä kylän vanhimpien kanssa maan ympäristölainsäädännön toteuttamiseksi on kehitetty. Yllättävä positiivinen vaikutus on ollut myös vanhan metsän luontainen uusiutuminen, joka on ollut nopeaa. Vuonna 2017 istutetuilla puilla kompensoidaan taimikuolleisuus huomioon otettuna laskennallisesti yhteensä 3 836 160 Lähetyseuran lentokilometriä (92% vuoden 2017 lentokilometreistä).

Vuosittaisten ulkomaanosaston neuvottelupäivien järjestäminen sähköisillä alustoilla ja videoneuvottelulla vähensi lentokuormitusta merkittävästi, kun työalueiden kehitysyhteistyökoordinaattorit ja muu henkilökunta ei lentänyt Suomeen.

Hankesuunnitelmissa valtavirtaistamisen lisäksi esimerkiksi **Nepalissa** (NP676) kumppaniorganisaatio kiinnitti entistä enemmän huomiota ympäristön ja ilmastonmuutoksen huomioimiseen hankkeissaan. Erityisesti panostettiin siihen, että hankeyhteisöt täyttäisivät Nepalín valtion Climate Smart Village -sertifikaatin kriteerit. Osa yhteisöistä ehti saada todistuksen jo vuoden loppuun mennessä. Felm-Nepal palkkasi myös ympäristö- ja ilmastonmuutosasiantuntijan vuonna 2017 tukemaan kumppaneita ympäristö-, ilmastonmuutos- ja katastrofivalmiusasioiden valtavirtaistamisessa. Vuoden 2017 Nepalín kumppanuuskonferenssissa yksi kumppaniorganisaatio

piti esityksen työnsä ilmastonmuutos- ja ympäristöaspektista ja tuloksista, jonka pohjalta kumppanuusjärjestöt keskustelivat ympäristö- ja ilmastonmuutosasioista keskenään samalla vertaisoppien. Tämän lisäksi alueellinen kehitysyhteistyökoordinaatio linkitti kumppanin toisiin järjestöihin, jotta järjestöt voisivat keskenään jakaa tietoutta ja oppia toisiltaan mm. ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvissä teemoissa (NP657). **Senegalissa** (SN770) puolestaan hankesuunnitelman tarkastuslistan myötä kumppani alkoi entistä selkeämmin ja syvemmin pohtia hankkeen ympäristövaikutuksia sekä sitä, miten tulevilla hankekaudella voidaan entistä paremmin huomioida ympäristö ja ilmastonmuutos. Asiantuntija-avun myötä laadittiin myös laajempi ilmastoarviointi suunnittelun taustamateriaaliksi. **Zimbabwessa** (ZW670) Lähetysseuran työntekijän vierailun yhteydessä käsiteltiin hankkeen hyödynsaajien, paikallisviranomaisten ja perinteisen johdon edustajien kanssa ilmastonmuutosta, sen syistä ja ilmenemistä (erityisesti paikallistasolla), sekä mahdollisuuksista estää sitä. Lisäksi keskusteltiin ilmastonmuutoksen vaikutusten minimoimisesta paikallistasolla ja erilaisista mahdollisuuksista sopeutua siihen.

5.2 Kumppanin kapasiteetin vahvistaminen

Kapasiteetin vahvistaminen on ollut keskeinen osa Suomen Lähetysseuran ohjelmatoteutusta ja se on todennetusti hyödyttänyt kumppaniorganisaatioitamme. Kapasiteettia vahvistettiin monin eri tavoin. Yllä esitettiin kohdeyhteisöiden, kumppanin ja vastuunkantajien kapasitointiin liittyviä sekä läpileikkaavien teemojen valtavirtaistamisen tuloksia luvussa 5.1. Näiden lisäksi Lähetysseura vahvisti kumppaniorganisaatioiden kapasiteettia esimerkiksi hallinnollisissa teemoissa. Lisäksi asiantuntija-avulla vahvistettiin kumppaniorganisaatioiden kapasiteettia. Näiden tuloksia esitellään seuraavaksi alla.

Suunnitteluun liittyvää osaamista vahvistettiin enimmäkseen osana Lähetysseuran kehitysyhteistyökoordinaattoreiden perustyötä. Tämä käsitti uusien hankesuunnitelmien, tulostamatriisien, seurantasuunnitelmien ja muiden työkalujen käyttöön liittyvää neuvontaa sekä kumppaneiden tuottamien luonnosten laatucommentointia. Erityisesti tulosketjujen tarkastelu ja yhdessä työskentäminen kumppaniorganisaatioiden kanssa tuotti hedelmää niin, että viimeistään tässä vaiheessa kaikki loputkin loogista viitekehystä (LFA) aikaisemmin käyttäneet kumppanit pystyivät siirtymään tulosperustaiseen (RBM) hankesuunnitteluun. Lisäksi kumppaneiden kapasiteetti vahvistui eri tausta-analyyysien tuottamisessa pakollisena osana hankesuunnittelua.

Yleishallinnon ja johtamisen saralla aikaisempien vuosien tapaan vahvistettiin kumppaneiden osaamista eri sisältöteemoissa, erityisesti projekti- ja taloushallinnossa. Esimerkiksi **Tansaniassa** (TZ730) hankehenkilöstön projektinjohtotaidot kasvoivat vuoden aikana. Seitsemän työntekijää osallistui tavoitteenasetantaan keskittyvään sekä projektinjohtokoulutuksiin. Myös hankekylien 40 vapaaehtoisen (20 naista, 20 miestä) motivointi-, verkostoitumis- ja vaikuttamistyön taidot sekä sosiaalisuojelun taidot paranivat vuoden aikana. Toisenkin hankkeen (TZ720) henkilöstön (7; 2 naista, 5 miestä) ja vapaaehtoisten (38; 15 naista, 23 miestä) osaaminen ja suoriutuminen tehtävistä parani koulutuksen ansiosta, ja esiin nousseet haasteet saatiin ratkaistua sujuvasti. Myös hankkeen TZ740 henkilöstö on nyt aiempaa taitavampi hankehallinnossa, ja osaa ottaa vammaiset aiempaa paremmin mukaan hankkeen toimintoihin. **Kolumbiassa** (CO600) järjestöt saivat ohjausta taloushallinnosta. Miinaonnettomuuksissa vammautuneiden oman järjestön vahvistamistoimiin kuului koulutusta viestinnästä ja kirjanpidosta (CO621).

Johtajuuteen liittyvää kapasiteettia vahvistettiin esimerkiksi **Etelä-Afrikassa** (ZA645) jossa kirkot ovat nyt tiedostaneet tarpeen puuttua haitallisiin asenteisiin ja uskomuksiin vammaisuuteen liittyen ja muuttaa niitä teologisen opetuksen ja johtajuuden kautta. Pastoreiden innostunut osallistuminen työpajoihin ja pyyntö niiden lisäämiselle osoittavat tämän. Kolumbiassa (CO600) paikalliskumppaneita, yhteisöjen johtajia ja jäseniä koulutettiin rauhansopimuksen toimeenpanoon liittyvistä teemoista sekä riskienhallinnasta ja ilmastonmuutokseen varautumisesta. **Tansaniassa** (TZ720, TZ730, TZ740) piirikunnan johtokomitean jäsenten johtotaidot ja tehtävistä suoriutuminen parani vuoden aikana. Tämä oli seurausta hankekylään tehdystä tutustumiskäynnistä sekä koulutuksesta, jossa käytiin läpi sosiaalisuojelua, verkostoitumistaitoja ja vaikuttamistyötä. Jäsenet ymmärtävät hankkeiden toteutusta ja tuloksia paremmin käytyään kylävierailulla ja osallistuttuaan aktiivisesti neljännesvuosikokouksiin. Myös hankkeiden eteneminen sujui aikaisempaa paremmin.

Tulosperustaisuuden, seurannan ja raportoinnin kehittyminen oli merkittävää ja vuonna 2017 se tapahtui pääasiassa osana ohjelman suunnitteluprosessia ja siihen sisältynyttä tulosperustaista lähestymistapaa. Esimerkiksi **Kolumbiassa** (CO600) vuoden aikana 9 paikallisjärjestön hallinnollinen kapasiteetti kehittyi PME- ja hallintokoulutusten ansiosta. **Tansaniassa** (TZ720) hanketoteutus ja tulokset ovat parantuneet, sillä hankehenkilöstö ymmärtää nyt aiempaa paremmin, kuinka hankkeen tuloksista raportoidaan ja kuinka niitä seurataan laadukkaasti. **Nepalissa** (NP706) edistyi seurantatiedon keräämisessä ja analysoinnissa kumppanin kanssa käydyn vuoropuhelun ansiosta. Kumppaniorganisaation johtaja, hankekoordinaattorit ja talouspäällikkö oppivat myös tulosperustaisen hankehallinnon perusteita kaikille kumppaneille järjestetyssä koulutuksessa.

Asiantuntija-apu on aina ollut merkittävässä osassa Lähetysseuran kumppaneita ja kansalaisyhteiskuntaa vahvistavassa työssä. Vuonna 2017 sitä toteutettiin aikaisempien vuosien tapaan työalueiden kehitysyhteistyökoordinaattoreiden sekä hankkeissa työskentelevien temaattisten asiantuntijoiden kautta. Esimerkiksi **Mekongin** alueella muun muassa alueellisten kehitysyhteistyökoordinaattorien koulutuksen ja muiden kapasiteetin vahvistamistoimien ansiosta kumppaniorganisaatiot pystyivät laatimaan Lähetysseuran hankemanuaalin mukaisia projekteja, asettamaan selkeämpiä tavoitteita työlleen sekä kehittämään organisaatiotaan tavoitteellisesti. **Kambodzhassa** (KH657) asiantuntija-avulla toteutetun konsultoinnin seurauksena organisaation johto pystyi myös asettamaan selkeämpiä tavoitteita työlleen, rakentamaan selkeämpiä työnkuvia ja refleктоimaan omaa työtään paremmin.

Etiopiassa (ET600) asiantuntija-apu on tuottanut koulutuksia ja luonut eri tahoihin, viranomaisiin, yliopistoihin ja muihin asiantuntijatahoihin. Kuurojen asema maassa ja tietoisuus heidän oikeuksistaan on parantunut merkittävästi. Mahdollisuudet yhä useampien kuurojen koulutukseen ja työntekoon ovat lisääntyneet. **Nepalissa** (NP705) asiantuntija-avulla koulutettiin kumppanin henkilökuntaa ja toimittiin heille konsulttina vammaistyön kehittämisessä. Myös **Senegalissa** (SN770) asiantuntija-avulla on vahvistettu kumppanin gender- ja vammaistyötä oikeusperustaisemmaksi ja vammaiskartoitus laadittiin. Tulosperustainen ajattelutapa vahvistui, vastuita ja työtehtäviä on eritelty, toimintoja vaiheistettiin sekä uudenlaisia pohjoinen-pohjoinen- ja etelä-etelä-kumppanuksia luotiin. **Tansaniassa** (TZ600) asiantuntija-avulla saatiin kaksikymmentä alun perin heikohkoa koulua mukaan yläkoulujen perusopetuksen kehittämiseksi. Yksi kouluista sai

opetusministeriön kunniakirjan tuloksien parantamisesta. Hankkeessa tehostettiin oppimisvaikeuksien huomaamista ja niissä auttamista hankekouluissa sekä koulujen tekemää hiv ja aids -valistusta. Opettajakoulutusta järjestettiin, ja koulutettu ympäristön suojelussa sekä esimerkiksi vesivarojen hyvässä käytössä.

Tässä luvussa on esitelty keskeisimpiä tuloksia ohjelmataavoitteittain. Yksityiskohtaisempia hankekohtaisia tuloksia raportoidaan kunkin hankkeen omissa vuosiraporteissa.

5.3 Vuoden 2017 vuosisuunnitelman toteutuminen

Vuosisuunnitelma 2017 perustui alkuperäiseen ohjelmadokumenttiin 2011-2016 sitä toiminnallisesti tarkentaen, eikä sisältänyt varsinaisia sisällöllisiä muutoksia. Kehitysyhteistyön toteutus seurasi pääasiallisesti laadittua vuosisuunnitelmaa ja tuenkäyttösuunnitelmaa. Vuoden 2017 toteutuksessa keskityttiin vuosisuunnitelman mukaisesti hanketoteutukseen, kansalaisyhteiskunnan kapasiteetin vahvistamiseen, suunnitteluprosessien loppuunsaattamiseen, kehityskysymysten ja tulosten viestimiseen sekä Lähetysseuran oman osaamisen vahvistamiseen.

Vuonna 2017 toimintamaita oli 25 % vähemmän (2016: 16/2017:12) ja hankkeita 28 % vähemmän (2016:72/2017:52). Vähennykset liittyvät kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksiin, joiden vuoksi Lähetysseura päätti vuoden 2016 aikana yhteistyön Angolassa, Kiinassa, Palestiinalaisalueilla ja Vietnamin. Kehitysyhteistyöohjelman tuenkäyttösuunnitelman 2017 eri budjettiosioiden suhteelliset osuudet säilyivät edellisvuoden tasolla. Vähiten kehittyneiden maiden (LDC) osuus niin hankemäärästä kuin hankerahoituksesta on noin 78 %⁵ vuonna 2017. Lisää ohjelman kokonaisuudesta luvussa 3 yllä.

Tavoite 1: Hankkeiden vuosisuunnitelmien ja – budjettien tarkennetut tavoitteet saavutetaan ja ne edistävät Lähetys-seuran ohjelma-tavoitteita suunnitelman mukaisesti. (Globaalitavoitteet 1-5; Aluetavoitteet).	Kuvaus: Hankkeiden toteutus jatkuu suunnitelmallisesti. Vuositason tulokset syöttävät ohjelmataavoitteisiin ja niiden tavoitearvojen kehitykseen. Ohjelman tuloksellisuutta ja edistymistä seurataan sekä toimintaa ohjataan Lähetysseuran vuosisyklin mukaisten prosessien kautta. Vuoden aikana akuutteihin katastrofeihin reagoidaan tarvittaessa vastaamalla vetoomuksiin suunnitelmallisesti ja arvioiden. Ohjelmatulosten kestävyuden vahvistamiseksi huomioidaan ohjelmaevaluaation tulokset. Päätyvien hankkeiden exit-suunnitelmat päivitetään ja ne toteutetaan kumppani- ja hankekohtaisesti hanketulosten kestävyuden varmistamiseksi.
--	---

Toteutus: Toteutui kuten suunniteltu. Hankkeiden toteutus sujui odotetusti. Suurimmassa osassa hankkeita (58 %) toteutus eteni täysin vuosisuunnitelman hankeaktiviteettien mukaisesti. Lopuissakin hankkeista tehtiin vain pieniä muutoksia vuosisuunnitelmiin ja toteutumistaso oli lähellä 100 % alkuperäistä suunnitelmasta. Merkittävimmät poikkeamat esitetty jäljempänä alla. Myös jatkovuoden aikana toteutuneet tulokset syöttivät ohjelmataavoitteisiin ja niistä on raportoitu tämän raportin luvussa 5. Tuloksellisuutta ja edistymistä seurattiin normaaliin tapaan, painopisteenä nykyisten hankekausien loppuun saattaminen ja uusien suunnitteluprosessit. Katastrofiapua toteutettiin osana ohjelmaa. Sitä on tarkemmin kuvattu luvussa 3.3. Ohjelmaevaluaation tulokset huomioitiin uuden ohjelman laatimisessa ja siihen viitattiin ohjelmadokumentissa. Vuonna 2017 päätyneiden hankkeiden tilanne on kuvattu jäljempänä alla.

Tavoite 2: Henkilöapu ja muu yhteistyö vahvistaa kansalaisyhteiskunnan kapasiteettia yhteistyömaissa	Kuvaus: Lähetysseuran kansainvälinen henkilöstö vahvistaa kumppaneiden osaamista läpileikkaavissa teemoissa sekä hallinnollisten käytäntöjen parantamisessa. Temaattisesti henkilöapu kohdentuu, vammaistyyöhön, vähemmistöjen oikeuksiin, ruokaturvaan, opetuksen kehittämiseen ja johtamiseen. Lähetysseura vahvistaa kumppaneiden kapasiteettia osana normaalia työtä sekä erillisillä temaattisilla koulutuksilla kuten vammaisten oikeuksien valtavirtaistaminen ja PME (hankkeiden suunnittelu ja seuranta).
---	---

⁵Luku ei sisällä kehitysyhteistyökoordinaatiota.

Toteutus: Toteutui kuten suunniteltu. Kansainvälinen henkilöstö jatkoi kumppaneiden osaamisen vahvistamista kuten kuvattu yllä luvussa 5 Etiopian vammaistyössä toinen henkilötyövuosista lyhentyi eläköitymisen vuoksi.

Tavoite 3: Ohjelmasuunnitteluun liittyvät suunnittelu- ja arviointitoimenpiteet saatetaan loppuun	Kuvaus: Osana ohjelmasuunnittelua käydään neuvottelut uusista hankkeista sekä tehdään kumppaniarvioinnit uusien strategisten painopisteiden mukaisesti. Kehitysyhteistyöohjelman 2011-2016 loppuevaluaatio toteutetaan Uusi kehitysyhteistyöohjelma viimeistellään sidosryhmäkonsultaation pohjalta. Hanke-evaluaatiot toteutetaan
---	--

Toteutus: Toteutui kuten suunniteltu. Kumppaniarvioinnit laadittiin ja uusien kumppanuusien kartoitukset toteutettiin strategian mukaisesti. Vuoden 2016 lopussa alkanut ohjelma-arviointi saatiin loppuun keväällä 2017 ja sen tulokset hyödynnettiin ohjelmasuunnittelussa. Myös hanke-evaluaatiot saatettiin loppuun ja sisällytettiin ohjelmaevaluaation kokonaisuuteen. Uusi ohjelma saatiin valmiiksi määräaikaan mennessä kumppaneiden ja muiden sidosryhmien kanssa käytyihin neuvotteluihin pohjaten.

Tavoite 4: Tavoite 4: Veronmaksajat saavat tietoa kehitys-kysymyksistä ja – tuloksista	Kuvaus: Monikanavaisen median hyödyntäminen kehitysyhteistyöohjelmien tulosten raportoinnissa sekä ajankohtaiskysymysten nostamisessa; mm. sosiaalinen ja muu media, radiokanavat, Lähetysseuran Mission – lehti, muut artikkelit ym. julkaisut Naiset ja rauha teema: Keskutelupaneeli SuomiAreenassa Tasaus-seminaari naisista rauhantekijöinä, Muu Tasaus-viestintä Vammaisnäkökulma kehitykseen: asiantuntijakeskustelu Maailma kylässä-festivaaleilla vammaisinkluusio yrityssektorin kehitysyhteistyössä – Suosituksia Suomelle –selvityksen laatiminen.
--	---

Toteutus: Toteutui pääosin kuten suunniteltu. Monet panostukset osoittautuivat jopa tehokkaammiksi kuin arvioitiin, esim. videot osoittautuivat hyväksi kehitysviestinnän muodoksi välittäen Etelän todellisuutta suoremmin kuin pelkät kuvat ja teksti. Samoin julkisuuden henkilön mukanaolo videoissa tuo aina enemmän mukaan kiinnostavuutta. Kehitysviestintää on kuvattu tarkemmin yllä luvussa 3.5.

Tavoite 5: Lähetysseuran oma osaaminen vahvistuu	Kuvaus: Ohjelmatoiminnan kehittäminen; uusien kumppanuusien ja yhteistyömuotojen identifiointia sekä oman organisaation osaamisen lisäämistä yritysyritysohjelmaan, EU-hakuihin ja konsortioiden rakentamiseen. Lähetysseura kehittää ohjelman suunnittelua ja seurantaan tukevia sähköisiä tiedon- ja dokumentinhallinta-järjestelmiään. Uusi raportointijärjestelmä valmistuu ja käynnistyy Henkilökunnan kouluttaminen tulosperustaisuudessa ja konfliktisensitiivisyydessä. Vuoden aikana vahvistetaan myös tulosperustaisuuden osaamista. Työryhmytyöskentelyä muiden kansallaisjärjestöjen kanssa sekä kotimaassa että kansainvälisesti hyvien kehitysyhteistyökäytäntöjen jakamiseksi ja oppimiseksi.
--	--

Toteutus: Toteutui pääosin kuten suunniteltu. Ohjelmatoiminnan kehittäminen vuonna 2017 keskittyi enimmäkseen Lähetysseuran sähköisen järjestelmän valmistumiseen (lisää luvussa 6) sekä hanketasolla hankesuunnitteluprosessien laadun varmistamiseen. Erilliset tulosperustaisuuden ja konfliktisensitiivisyyden koulutukset jouduttiin siirtämään myöhemmäksi. Hankesuunnitteluprosessien yhteydessä vahvistettiin kuitenkin niin henkilökunnan kuin kumppaniorganisaatioiden osaamista tulosperustaisen lähestymistavan vahvistamisessa kumppanien neuvontana, teknisenä laadun varmistamisena ja palautteina luonnossuunnitelmiin ja tulostamatiiseihin niin ohjelma- kuin hanketasoilla. Lähetysseura osallistui aikaisempien vuosien tapaan aktiivisesti ohjelmataukea saavien järjestöjen toimintaan koordinaation ja hyvien käytäntöjen lisäämiseksi. Lähetysseuran kehitysyhteistyöpäällikkö valittiin Kehys-Kepan yhdistymisvaiheen väliaikaiseen hallitukseen Kepan syyskokouksessa 2017. Lähetysseuran vaikuttamistoiminnan päällikkö toimi Kehyksen puheenjohtajana koko vuoden.

Uusien kumppanuusien ja kansainvälisen rahoituksen kehittäminen (aiemmin KUTO-hanke) vakiintui vuoden aikana kansainvälisen rahoituksen koordinaattorin positiossa. Haimme vuoden aikana EU-rahoitusta niin Botswanan, Nepalin kuin Kolumbian EU-delegaatioista. Erityisesti Nepalin ja Kolumbian tapauksissa taustalla oli laajempi konsortio, joista saimme hyvää verkostokokemusta ja pystyimme linkittämään myös eri yhteistyökumppaneitamme yhteen. Valitettavasti hakemukset eivät menneet kuitenkaan läpi. Lisäksi Lähetysseura oli konsortioissa hakemassa rahoitusta NORADista, DFID:stä, NDF:stä, Suomen Akatemialta sekä Koneen Säätiöltä. Erityisesti teimme yhteistyötä hauissa yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa (Luonnonvarakeskus, Helsingin ja Turun yliopistot). Kansainvälisen rahoituksen koordinaattori osallistui vuoden aikana muun muassa Kepan yritysyritysohjelma -työryhmän työskentelyyn sekä oli Lähetysseuran yhteyshenkilö yritysyritysohjelma FIBR ry:n suuntaan.

Vuonna 2017 päättyneet hankkeet

Laos/AAT-Thaimaan ihmiskaupan ehkäiseminen -hanke päättyi. Lähetysseura teki keväällä 2017 päätöksen, että lopetamme yhteistyön AAT-Thaimaan kanssa. Lähetysseuralla oli siinä vaiheessa järjestön kanssa yksi hanke Thaimaan ja Laosin rajalla, jossa oli meneillään hankekauden viimeinen vuosi. Päätös yhteistyön lopettamisesta tuli ehkä kumppanille yllätyksenä, mutta oli ollut Lähetysseuran sisäisissä keskusteluissa agendalla jo pitkään. Päätöksen loppuun asti vieminen tuli ajankohtaiseksi uuden ohjelmakauden hakemusta tehdessä. AAT-Thaimaan tärkeä - mutta hieman kustannustehoton – toimintamalli ei ollut ohjelmamme ytimessä ja linjassa Lähetysseuran uusimman strategian linjausten kanssa. Lähetysseura pyrki lieventämään takaiskua AAT-Thaimaalle ja heille suunnattiin vuoden loppua kohden 15 000 euron lisärahoituksen normaalin projektirahoituksen lisäksi. Tällä Lähetysseura pyrki varmistamaan, että hankkeen lopetus sujuu hallitusti. Lisäksi Lähetysseura pyrki tukemaan AAT-Thaimaata verkostoitumaan uusien mahdollisten rahoittajien kanssa. Lao Federation of Trade Unions'in kapasiteettia vahvistettiin, jotta he voisivat jatkaa tekemäänsä työtä International Labour Organization (ILO) alaisuudessa. Thaimaan vastaanottokeskuksissa puolestaan kehitettiin Thaimaan valtion henkilöstön kapasiteettia. Lisäksi samaan aikaan työtä tekemään yritettiin etsiä verkostoista ulkopuolisia toteuttajia. Hankkeelle laadittiin exit-suunnitelma loppuvuotta kohta, jonka toimeenpanoa kehitysyhteistyökoordinaattorit seurasivat tiiviisti.

Church World Servicen (CWS) ruokaturvahanke ja Chab Dain ihmiskaupan uhrien tuki -hanke Kambodzhassa siirtyivät vuoden 2017 päätyttyä pois ohjelmattujen rahoituksen piiristä toteutettavaksi Lähetysseuran muulla rahoituksella. Hankkeet olivat kaiken kaikkiaan onnistuneita ja niillä olisi ollut kaikki mahdollisuudet pysyä ohjelmattujen rahoituksen piirissä. Suunnitteluvaiheessa tuli kuitenkin indikaatiota, että CWS olisi laittamassa maatoimistonsa kiinni 2018 jälkeen ja , että Chab Dain hanke ei jatkuisi. Myöhemmin molemmat järjestöt pyörsivät aiemmat suunnitelmansa, mutta Lähetysseuran ohjelmattujen suunnittelun kannalta muuttuneet kannat tulivat liian myöhään. Osana ohjelmattua Chab Dai kouluttaa muita alueen yhteistyökumppaneita ihmiskauppatematiikasta.

Kolumbian evankelisluterilaisen kirkon (IELCO) Ecovida -hanke päättyi alueen uusien painopisteiden vuoksi. Samoin IELCON vammaistyön hanke päättyi. Myös yhteistyökumppanin organisaatiossa tapahtui vuoden aikana muutoksia, jolloin asiantuntemukseen ja hallinnolliseen kapasiteettiin tuli rajoitteita. Tästä syystä Kolumbian hankkeiden portfoliota painotettiin hieman toisin ja vastaamaan paremmin uutta kehitysyhteistyön ohjelmaa. Päättyneet hankkeet olivat budjeteiltaan kovin pieniä, joten taloudellinen tappio ei ollut kumppanille suuri. Toki pienelle tukisummalla oli saatu hyvää vaikuttavuutta ja esimerkiksi vammaishankeella saavutettiin positiivisia tuloksia liittyen perheiden päätöksentekoon sekä vammaisten henkilöiden ja perheiden tai huoltajien yhteisymmärrykseen että itsetuntoon. Vertaisryhmissä annetun psykososiaalisen tuen suurin merkitys on ollut siinä, että ihmiset oppivat tuntemaan toisensa ja näkemään, että on muitakin samassa tilanteessa olevia, joiden kanssa yhdessä voidaan vaatia ja saada aikaan enemmän.

Nepalissa UMN:n (United Mission to Nepal) hanke terveydenhuoltotyö (CHD) Palpan alueella päättyi. Kumppanuus Tansen Mission Hospitalin kanssa loppui vuoden 2017 loppuun. Vuoden 2017 aikana hankkeessa keskityttiin lähinnä työn uudelleen organisointiin ja uusien rahoittajien

etsimiselle terveysneuvolalle. Näillä toimilla pyrittiin varmistamaan, että Lähetysseura vetäytyminen hankkeesta on hoidettu hallitusti ja yhteistyössä yhteistyökumppanin kanssa.

Tansanissa hanke TZ653 Changing cultures päättyi. Hankkeen päättyminen oli strateginen valinta, kun haluttiin keskittää hankeyhteistyötä. Myös maantieteellisesti hanke sijaitsi maan eteläisissä osissa, jossa Lähetysseuran kehitysyhteistyöllä ei ole muuta toimintaa.

Seuraavalle ohjelmakaudelle jatkuvien ja uudelleen suunniteltujen hankkeiden osalta kestävyyttä huomioitiin mm. niin, että uudet hankesuunnitelmat rakentuvat jo saavutettujen tulosten päälle ja niitä vahvistaen. Strategiset valinnat päättyneistä hankkeista tai päättyneistä kumppanuuksista tehtiin hyvissä ajoin informoiden yhteistyökumppaneita. Täten kumppaneille annettiin aikaa varautua tuleviin muutoksiin. Jos hanketyö päättyi kokonaan, niin vetäytyminen tehtiin hallitusti. Osaa kumppaneita tuettiin taloudellisesti exitointivaiheen erityistoimissa. Lisäksi joitakin kumppaneita pyrittiin auttamaan uusien kumppanuuksien ja rahoittajien löytämisessä.

Poikkeamat vuosisuunnitelmaan

Käyttötarkoituksen muutokset

Vuodelta 2016 siirtyi varoja ennätys vähän vuodelle 2017; vain 45 198 €. Varsinaisia käyttötarkoituksen muutoksia ei vuoden 2017 aikana tehty, vaan noudatimme vastuuvirkamiehemme suosituksesta omaa harkintaamme ja kompensoimme loppuvuodesta 2017 budjettipoikkeamat hankkeelta toiselle parhaaksi katsomalla tavalla ja siten, että ne istuivat parhaiten strategian mukaisiin linjauksiimme.

Väärinkäytöstopaukset ja toimenpiteet

Jo vuoden 2016 aikana ilmi tullut väärinkäytös Nepalissa saatettiin vuoden 2017 aikana loppuun takaisinmaksun myötä. Suomen Lähetysseura maksoi kesäkuussa 2017 ulkoministeriölle takaisin kehitysyhteistytukea 11 400 €.

Botswanassa Thuson vammaistyön kuntoutushankkeessa tuli esiin epäilyjä väärinkäytöksestä alkusyksyllä 2016. Tuki hankkeelle lopetettiin välittömästi ja tarkemmat selvitykset laitettiin vireille. Botswanan väärinkäytöstapausta käsiteltiin jo Lähetysseuran ja UM:n välisessä neuvottelussa 21.12.2016. Prosessin eteenpäin vieminen ja siitä informoiminen jäi Lähetysseuran vastuulle. Vuoden 2017 aikana prosessissa tapahtui edistymistä, mutta asteittain, koska paikallisviranomaisten selvitystyö eteni hitaasti. Lähetysseura on suullisesti pitänyt vastuuvirkamiestä informoituna prosessin kulusta. Joulukuussa 2017 saatiin päätökseen hankkeen hallinnollisten toimintojen ja omaisuuden alasajo. Virallinen raportti aiheesta ja lopullisesta palautettavasta summasta on Lähetysseuran toimesta tekemättä, koska lopullisia tilintarkastusraportteja vielä odotetaan.

Yhteistyö ja koordinaatio muiden toimijoiden kanssa

Vuoden aikana käytiin yhteistyöneuvottelut Suomen Kathmandun suurlähetystössä kahdenkeskistä opetushanketta hallinnoivien virkamiesten, paikallisen opetusministeriön ja opetusviraston kanssa mahdollisuudesta linkittää yhteistyökumppanimme CMC osaksi hankkeen comprehensive school counselling -komponenttia. CMC toimii nyt konsultatiivisessa ja neuvoa-antavassa roolissa

suhteessa kahdenkeskisen opetushankkeen ohjaustiimiin, Nepalin opetusvirastoon ja opetusministeriöön. Felmin, CMC:n ja kahdenkeskisen hankkeen välinen MoU kirjoitettaneen alkuvuodesta 2018. Keskustelua suurlähetystön WASH-asiantuntijan kanssa ja SAHAS:n hankkeiden esittely. UMN:n johtajan ja Suomen suurlähetystön koulutuksen asiantuntijan kanssa käytiin yhteinen keskustelu mahdollisista synergiamahdollisuuksista tulevaisuudessa. Keskustelu KIOS:n kanssa mahd. yhteistyöstä aloitettiin.

LML:n Kolumbian maaohjelma on luonut yhteydet vuoden toisella puoliskolla avattuun Suomen suurlähetystöön Bogotassa. Etiopiassa kuurojen opetuksen tukihankkeen koordinaattori tekee tiivistä yhteistyötä Suomen suurlähetystön erityisopetuksen edustajan kanssa erityisopetukseen liittyvistä asioista. Yhteistyön lopputulos oli yhteistä oppimista kuurojen opetuksen tilanteesta Etiopiassa.

Alueellinen KYT-koordinaattori tapasi Suomen Thaimaan ja Kambodzhin suurlähettilään kesäkuussa 2017 ja kertoi hankkeistamme ja työmme sisällöistä. Erityisesti keskusteluissa nousi esiin Kambodzhin ruokaturvatilanne, vammaisten lasten ja nuorten tilanne sekä orpokotien tilanne. Lisäksi keskusteluissa sivuttiin ihmiskauppaan ja vähemmistökansoihin liittyviä haasteita niin Kambodzhassa kuin koko Mekongin alueella.

Vuoden 2017 aikana allekirjoitettiin yhteistyösopimukset Abilksen ja Vammaiskumppanuuden kanssa erityisestä etelä-etelä -yhteistyöstä. Yhteistyö Abilksen kanssa kohdistui nimenomaan Tansaniaan ja Nepaliin vammaisvaikuttamistyön aloittamiseksi ja yhteistyön parantamiseksi vammaisinkluusiossa. Vammaiskumppanuuden kanssa teemme koulutusyhteistyötä Etiopiassa

Tansanian osallistavan opetuksen hankkeessa kehitettiin yhteistyötä ja allekirjoitettiin MoU Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan kanssa. Yhteistyö konkretisoituu uuden hankevaiheen 2018-2021 aikana.

Etelä-Afrikkalaisen Kumppanimme valmisteleva tapaustutkimusaineisto Lähetysseuran ihmisoikeusasiantuntijalle esteistä, joita vammaiset henkilöt kohtaavat poliittiseen elämään osallistumisen kanssa; tämän perusteella Etelä-Afrikan tapaus esiteltiin syyskuussa 2017 OSCE/oDIHR Human Dimension Implementation -kansainvälisessä kokouksessa Varsovassa.

6. Seuranta ja arviointi

6.1. Ohjelman seurannan ja arvioinnin toteutuminen

Seuranta

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelman seuranta ja arviointi perustuvat ohjelmadokumentissa esitettyyn tavoitematriisiin ja mittareihin sekä ohjelman seurannan ja arvioinnin (M&E) suunnitelmaan. Mittarilaskentaa ei kuitenkaan enää tehdä, sillä ohjelmalle asetetut tavoitearvot saavutettiin ja tulokset raportoitiin vuoden 2016 loppuraportoinnin yhteydessä.

Hankeseurantaa toteutettiin vuonna 2017 normaaliin tapaan osana hankehallinnon rutiinivaihtelua mm. eri hankeraporttien, kommunikaation, hankeseurantamatkojen ja ulkoisten tilintarkastusten ja arvioiden kautta niin Helsingin kuin alueellistenkin kehitysyhteistyökoordinaattoreiden toimesta. Vuonna 2017 hankeseurantamatkoja tehtiin yhteensä 28 eri kumppani- ja hankekohteisiin. Ohjelman ja vuosisuunnitelman toteutumista seurattiin säännöllisesti vuosikalenterin mukaisten tapaamisten ja prosessien kautta. Vuosiraportista saatiin palautetta loppusyksystä ja se hyväksyttiin vuosineuvotteluissa alkuvuodesta 2018 ulkoasiainministeriön kanssa.

Erityisesti seurannassa vuonna 2017 korostuivat hankekausien toimintojen loppuunsaattaminen, päättyvien hankkeiden exit-suunnitelmien seuranta ja suunnitteluprosessien laadun varmistaminen.

Yleiset seurannan prosessit ja työkalut on esitelty tarkemmin ohjelman seuranta- ja arviointisuunnitelmassa. Hankeseurannasta vastaa myös kumppaniorganisaatio hankemanuaalissa kuvattuja prosesseja ja toimintatapoja noudattaen.

Arviointi

Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelma arvioitiin ulkoisen **välisarvion** muodossa vuonna 2014 sekä vuosina 2015-2016 osana ulkoasiainministeriön tilaamaa ulkoista **arviointia ohjelmataukea saavien järjestöjen kehitysyhteistyöstä**. Arvioinnin päälöydökset esiteltiin vuoden 2016 vuosiraportissa ja niitä hyödynnettiin uuden ohjelman suunnittelussa. Lähetysseura laati myös johdon vastineen arviointituloksille. Vuonna 2017 valmistui **kehitysyhteistyöohjelman ulkoinen 2011-2016/7 loppuarviointi**, joka hyödynsi ohjelman vuosiraporttien 2011-2015 lisäksi yllä mainitun ohjelmataukea arvioinnin tuloksia sekä mm. kävi läpi kaikki ohjelmakaudella 2011-2016 toteutetut **hanke-evaluaatiot tuloksineen**. Myös tämän arvioinnin tulokset esiteltiin vuoden 2016 vuosiraportissa. Osana suunnitteluprosesseja myös kumppanuudet arvioitiin vastaamaan uuden ohjelmakauden kriteereitä.

Vuonna **2017 hankearviointeja** tehtiin yhteensä 26 seuraavista hankkeista:

Sumak Kawsay: Yhteisöjen tie hyvään eläm.	BO700
Kolumbian vammaistyö	CO620
IELCO:n ympäristöhanke Ecovida	CO650
LML: Miinauhrien tuki Araucassa	CO621
Kuurojen opetuksen tukiohjelma	ET600
Katastrofivalmiuden kehittäminen Leg.	ET705
Shabuyen yhteisönkehittämishanke	ET771
Mersan alueen naisten toimeentulom.	ET772
iBCDE - alkuperäisyhteisöjen kehittäminen	KH645
First Step: Poikien hyväksikäytön ehkäis.	KH692
LML: Yhteisöjen vahvistaminen	MR605
Sahas CEFALS yhteisön ruokaturva	NP657
Sahas: vuoristoyhteisön kehityshanke	NP676
Yhteisön terveyshuoltohanke	NP700
Sanjal rauhantyö	NP656
Forward Looking vammaistyön kehittäminen	NP705
Shanti: Dhading yhteisön terv.huolto	NP706
CMC-N koulumielen terveyshuolto	NP760

Sanjal: HIV ja AIDS läntisellä rajaseudulla	NP761
Ruokaturva-asiantuntija	SN770
Changing Cultures - Kulttuurista kiinni	TZ653
PITA: Osallistava opetus	TZ600
Rainbow-koulun avo-ohjelma	TZ750
SEKOMU: oikeus koulutukseen	TZ751
Sukupuoleen perustuvan väkivallan torjunta	ZA620
Etelä-Afrikan vammaistyö	ZA645

Hankearviointien tulokset käydään läpi hankkeista vastaavien Lähetyseuran työntekijöiden ja kumppaniorganisaation henkilöstön kanssa, ja jatkotoimenpiteistä sovitaan. Tiivistelmä evaluaatioista ja niiden päähuomioista ovat liitteessä 9.

6.2. Ohjelman seurannan ja arvioinnin kehittäminen

Kehitysyhteistyökoordinaattorit jatkoivat normaaliin tapansa kumppaneiden kapasiteetin kehittämistä myös PME-asioissa yhteydenpidon, koulutusten, palautteiden ja neuvonnan keinoin erityisesti ohjelmakausien siirtymävaiheeseen liittyvissä asioissa. Lähetyseuran kehitysyhteistyöhenkilöstö teki kapasiteetin vahvistamistyötä kouluttamalla ja ohjaamalla kumppaniorganisaatioita erityisesti tulosperustaisuuden vahvistamiseksi sekä läpileikkaavien teemojen integroimiseksi yhteistyöhön. Ohjelman PME-vastaava antoi asiantuntijatukea muille kehitysyhteistyökoordinaattoreille hankesuunnitteluun liittyvissä asioissa. Vuonna 2017 painottui seuraavan kehitysyhteistyöohjelman seuranta- ja arviointisuunnitelman päivittäminen sekä tekninen ja laadun varmistamisen tuki hankesuunnitelmien viimeistelylle. Kehitysyhteistyökoordinaattorit kävivät vuoden aikana aktiivista keskustelua kumppaniorganisaatioiden edustajien kanssa.

Toinen suuri seurannan ja arvioinnin kehittämisen prosessi liittyi Lähetyseuran sähköisen hankehallinta- ja raportointijärjestelmän teknisen toteutuksen loppuun saattamiseen ja käyttöönottoon ensimmäistä kertaa. Järjestelmän kehittämisessä huomioitiin ohjelmamittari-instrumentin edellyttämät tarpeet. Vuoden 2017 raportointitiedot, joita tässäkin raportissa esitellään, saatiin ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan sähköisen järjestelmän kautta. Tähän päästiin vuoden 2017 kehittämistoimenpiteiden jälkeen, joihin kuuluivat tarvemäärittelyiden loppuunsaattaminen, järjestelmäkoodauksen ohjaaminen, järjestelmätestaus sekä kouluttaminen. Kehittämistoiminta jatkuu kerättyjen kokemusten pohjalta ja automatisoituja toimintoja pyritään lisäämään.

Suunniteltu kehitysyhteistyön hankemanuaalin päivitys siirrettiin vuodelle eteenpäin ja sen suunnitellaan tapahtuvat syksyllä 2018. Päivityksen yhteydessä huomioidaan ulkoasiainministeriön ohjelmamittari-instrumenttiuudistuksen tuottamat muutokset. Manuaalin liitteenä olevat lomakkeet päivitetään tarvittavin osin, jotta tiedonkeruu yhdenmukaistuu ja se palvelee sähköisten järjestelmien käyttöä. Uusien ohjelmamittareiden tiedonkeruun lomakkeet viimeisteltiin ja jalkautettiin kumppaneille vuoden 2017 lopussa. Ohjelmamittareiden ensimmäinen raportointi sähköisen järjestelmän kautta tapahtuu keväällä 2019.

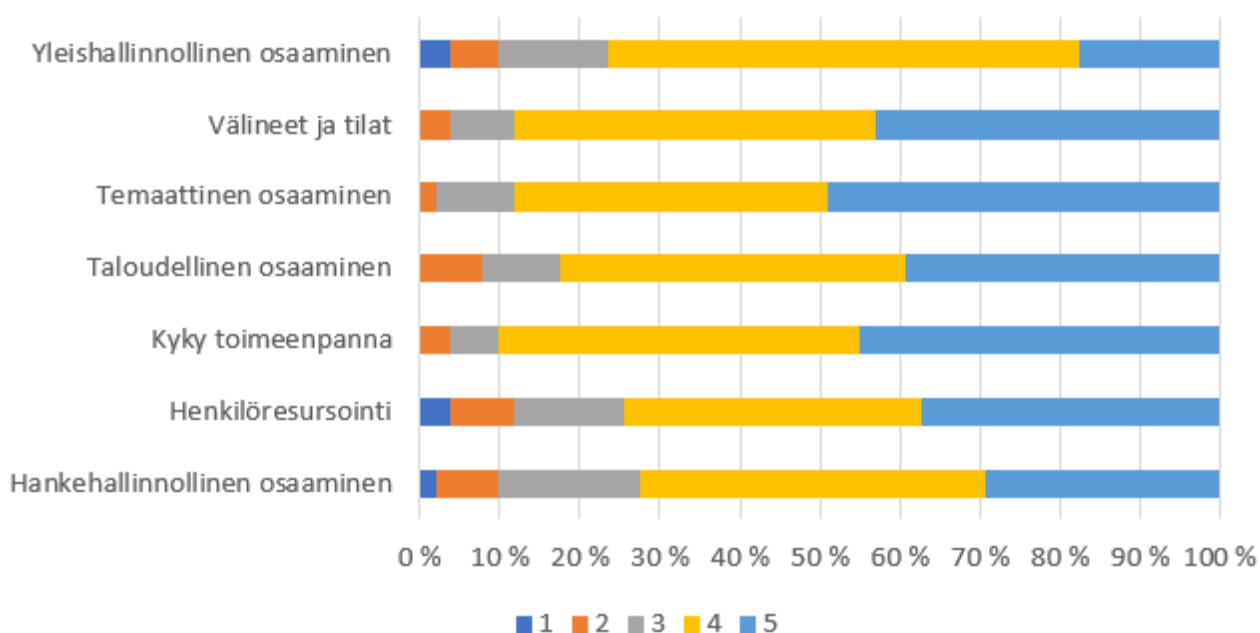
Kahdenvälistä yhteistyötä tehtiin muiden ohjelmataukea saavien järjestöjen kanssa. Lähetysseura osallistui myös aktiivisesti ohjelmataukea saavien järjestöjen eri työryhmiin, kuten PME-asioihin keskittyvään työryhmään (laatu- ja vaikuttavuustyöryhmä).

6.3. Kumppanin kapasiteetin seuranta ja arviointi

Osana hankeseurantaa ja vuosiraportointia Lähetysseuran alueelliset kehitysyhteistyökoordinaattorit tai heidän puuttuessaan Helsingin kehitysyhteistyökoordinaattorit arvioivat kumppaneiden kapasiteetin eri osa-alueiden tasoa oman ammatillisen kokemuksensa ja toteutusvuoden aikana ilmenneiden seikkojen valossa.

Kapasiteettia luokitellaan asteikolla, jossa luku 1 kuvaa heikkoa kapasiteettia, 2 tyydyttävää kapasiteettia, 3 keskivertokapasiteettia, 4 hyvää kapasiteettia ja 5 erinomaista kapasiteettia. Eri työalueita kuvaavat luvut perustuvat kunkin työntekijöiden omaan arvioon. Kokemukset kumppaneiden kapasiteetista vaihtelevat eri työalueilla sekä saman alueen eri kumppaneiden kesken.

Seuraavassa pylväsdiagrammissa esitetään yhteenveto eri alueiden kumppaniorganisaatioiden arvioidusta kehitysyhteistyöhallinnon kapasiteettitasosta. Yksittäisten kumppaneiden kapasiteettia seurataan, arvioidaan ja kehitetään yksityiskohtaisemmin osana kunkin hankkeen hallintoa yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Käyttöön otettu sähköinen järjestelmä mahdollistaa myös tarkemman kumppanikohtaisen trendiseurannan.

Lähetysseuran työntekijöiden arvioiden perusteella suurimmassa osassa hankkeita kumppaneiden kapasiteetti kaikissa eri osa-alueissa on joko hyvä tai erinomainen. Kyky toimeenpanna, välineet ja tilat sekä temaattinen osaaminen ovat vahvimmat kapasiteettialueet.

Lähetysseura tuki kumppanin kapasiteetin vahvistamista eri keinoilla: 1. Kapasiteetin vahvistamiseen keskittyvillä erillishankkeilla, 2. Osana muun hankkeen toteutusta omana

kapasiteetinvahvistamisen hankekomponenttina (esim. output), 3. Henkilöavulla/teknisellä tuella, 4. Erillisillä räätälöidyillä koulutuksilla, 5. Osana Lähetysseuran eri työntekijöiden rutiiniväilyä integroidusti. Kunkin kumppanin tilanteeseen ja tarpeeseen pyritään löytämään siihen sopivat keinot. Kapasitoinnissa pyritään myös laajempaan organisaation kehittymiseen sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistumiseen. Kapasitoinnin tuloksia on esitelty luvussa 5.2.

7. Ohjelman riskit

Lähetysseuran kehitysyhteistyökoordinaattorit arvioivat ohjelma- ja hanketavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä vuosiraportoinnin yhteydessä. Eri alueiden tilanteesta koostetaan ohjelmatasoisen riskimatriisi. Riskimatriisin tietojen perusteella on alla esitetty koosteet ulkoisista ja sisäisistä riskeistä. Riskiarvion luvut kertovat, kuinka eri työntekijät kokevat alueidensa kumppaneiden riskitasoisen raportointihetkellä suhteessa ohjelman tavoitteisiin ja toteutukseen. Riskitasoa tarkasteltiin arvioimalla ensin työalueen riskien todennäköisyys ja vaikutustaso asteikolla 1-5. Tämän jälkeen todennäköisyyden ja vaikutuksen kertolaskulla kokonaisriskitasoa esiintyi välillä 1-25, joista 25 on korkein riskitaso (punainen). Riskimatriisi löytyy liitteestä 10.

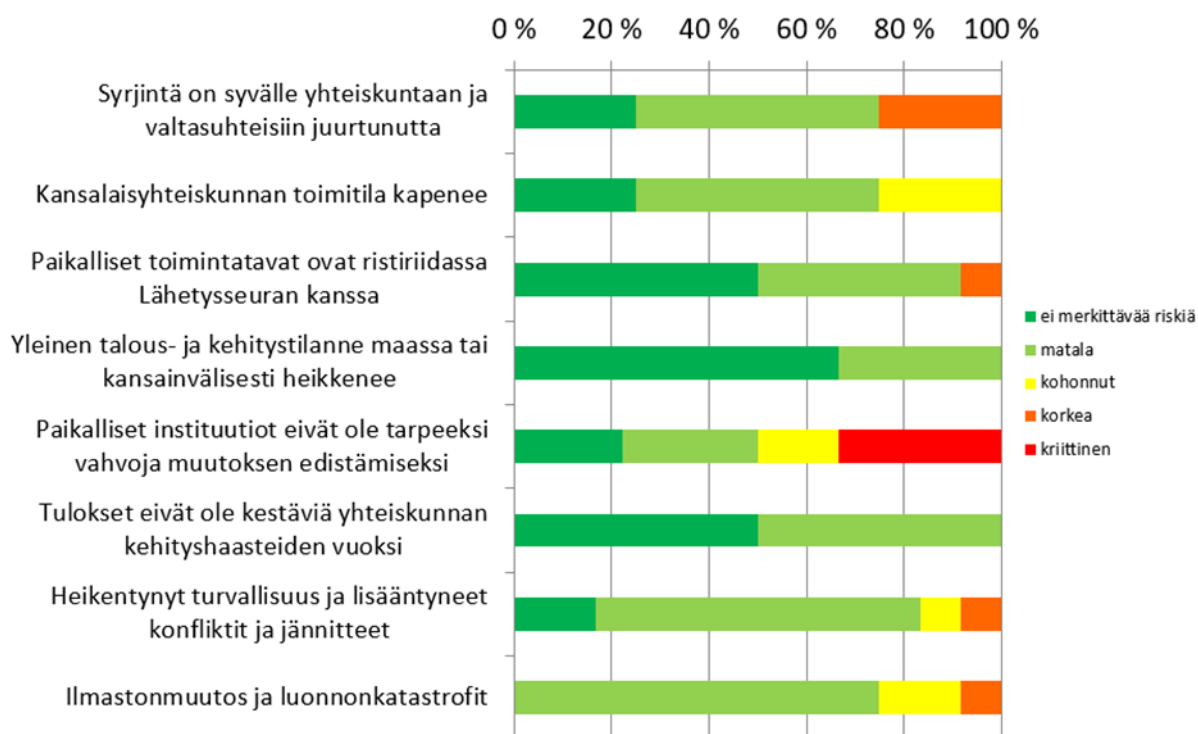
Tarkemmat hankekohtaiset riskiarvioinnit ja varautumistoimenpiteet laaditaan osana hankesuunnitelmia ja niiden vuosiraportteja. Lisäksi Lähetysseurassa arvioidaan riskejä koko organisaation tasolla sisäisen valvonnan prosesseissa sekä työalueiden vuosiraportoinnissa. Riskejä seurataan siis neljällä eri tasolla Lähetysseurassa. Riskien seuranta sisältyy sähköiseen raportointijärjestelmään.

Ohjelmatasolla yleisesti tarkasteltuna koetut riskitasot pienentyivät aikaisemmasta toimintavuodesta.

7.1. Toimintaympäristön muutosten aiheuttamat ulkoiset riskit

Vuonna 2017 merkittävimmät kehitysyhteistyön ulkoiset riskit liittyivät, kuten aikaisempanakin vuonna, ilmastonmuutokseen ja luonnonkatastrofeihin sekä kohdemaan yhteiskuntaan ja valtasuhteisiin syvälle juurtuneeseen syrjintään. Yhteiskunnan syrjivän ilmapiirin kohonnut riski sivusi myös kohonnutta riskiä liittyen paikallisten instituutioiden, kuten vastuunkantajatahojen ja viranomaisten heikkouteen saada aikaan laajempaa yhteiskunnallista muutosta.

Koettu riskitaso: Ulkoiset riskit

Ilmastomuutokseen ja luonnonkatastrofeihin oli varauduttu yhteisöjen DRR-koulutuksella (*Disaster risk reduction*), temaattisella asiantuntijalla, verkostoitumalla yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa, käyttämällä ilmastokestävyyden työkaluja sekä ilmastomuutokseen sopeuttavalla työllä hankealueilla (mm. Nepal ja Tansania).

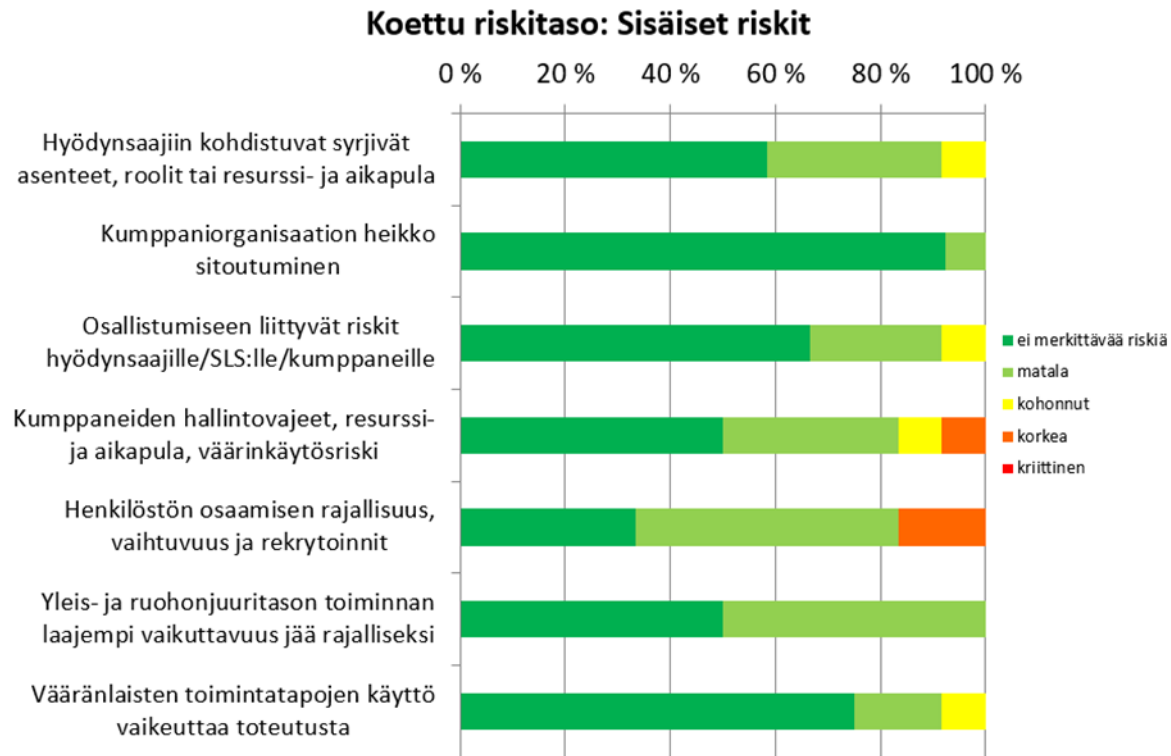
Syvälle yhteiskuntaan ja valtasuhteisiin juurtuneeseen syrjintään ja sen hanketyön tuloksellisuutta haittaaviin vaikutuksiin varauduttiin esimerkiksi siten, että miehet ja pojatkin osallistetaan hanketoimintoihin, jotta pysyvä muutos yhteiskunnassa ja yhteisöissä voidaan saada aikaan. Lisäksi paikallisviranomaisten kanssa tehtiin yhteistyötä monella tasolla heitä kouluttaen ja osallistaen hankeaktiviteetteihin (mm. Tansania, Nepal). Latinalaisessa Amerikassa koulutuksilla ja vaikuttamistyön lisäämisellä varauduttiin syrjintää ehkäisevästi niin alueellisella kuin kansallisellekin tasolla.

Heikentynyttä turvallisuutta ja lisääntyneitä konflikteja ei nähty muilla Lähetysseuran työalueilla erityisen suurena riskinä, poikkeuksena Kolumbia, Mauritania ja Nepal. Kolumbiassa turvallisuusmekanismit ovat kuitenkin jo YK:n tasolla. Nepalissa taas alueellinen KYT-koordinaatio on jo nyt paikallisten kumppaneiden tukena luomassa ja ylläpitämässä suhteita päättävissä asemassa oleviin kunnallis- ja läänitason valtuutettuihin sekä päättäviin valtion viranomaisiin. Paikallisten päättäjien kapasitointia on suunniteltu yhdessä kumppanien kanssa. Puolivuositaiset palaverit tukevat hyvien yhteyksien ylläpitoa.

7.2. Kumppaneihin ja toimintaan liittyvät sisäiset riskit

Kumppaneihin liittyviä sisäisiä riskejä nousi muutamia, ja niihin vaikutetaan pääsääntöisesti suoraan yhteistyöllä kumppaniorganisaatioiden kanssa. Suurimpina sisäisinä riskeinä koettiin resurssivajeet,

mikä heijastuu osaltaan myös yllä kapasiteettiarvioissa. Kokonaisuudessaan ohjelman sisäiset riskit koettiin hankkeissa kuitenkin suurimmalta osin mataliksi tai ei merkittäviksi.

Henkilöstön osaamisen rajallisuuteen, vaihtuvuuteen ja rekrytointeihin puututtiin kouluttamalla uusia työntekijöitä hankehallinnossa ja PME:ssä, käymällä keskusteluja niiden kumppaneiden kanssa, joilla riski on realisoitunut tai todennäköinen sekä tukemalla kumppaneita Lähetyseuran omilla työntekijöillä tai uusien rekrytointien tekemisessä.

Kumppaneiden hallintovajeisiin tai yleiseen resurssipulaan oli varauduttu muun muassa Lähetyseuran omien työntekijöiden tuella hallinnollisissa ja hankkeiden toteutuksellisissa tehtävissä sekä mahdollisesti palkkaamalla hankehallinnollinen osaaja Lähetyseurasta tukemaan juuri PME-työskentelyä.

8. Toteutus ohjelmavuosina 2017-2018

Vuosi 2017 oli jatkovuosi ja samalla viimeinen toteutusvuosi kehitysyhteistyöohjelmalle 2011-2016. Vuosisuunnitelman mukaisesti toiminnalliset vuositavoitteet 2017 olivat 1) hankkeiden vuosisuunnitelmien ja –budjettien tavoitteiden saavuttaminen, 2) henkilöapu ja muu yhteistyö toimintamaissa vahvistaa paikallista kansalaisyhteiskuntaa, 3) uuden ohjelmakauden (2018-2021) suunnittelu – ja arviointitoimenpiteet saatetaan loppuun, 4) veronmaksajat saavat tietoa kehityskysymyksistä ja –tuloksista sekä 5) järjestön oma osaaminen vahvistuu esim. uusien yhteistyömuotojen kautta (yritysyhteistyö, EU-haut) ja ylipäättään ohjelmatoiminnan kehittäminen.

Vuoden 2017 toteutuksessa korostui erityisesti ohjelmakauden loppuun saattaminen sekä uusien hankekausien suunnittelu vuodesta 2018 eteenpäin. Lähetyseuran yhteistyökumppanit

suunnittelivat hankkeet yhteistyössä paikallisyhteisöjen kanssa. Samalla saatettiin loppuun hankkeiden evaluaatiot, joista monet aloitettiin vuoden 2016 loppupuolella.

Vuoden 2017 suuri hetki oli ohjelmatusi-instrumentin alustavan ennakkotiedon saaminen joulukuun alussa. Lopullisten, virallisten päätösten saaminen ja valtion rahoituspäätöksen lopullinen formaatti tuli kaikille järjestöille vasta helmikuussa 2018. Ennakkotiedon varassa Lähetysseura teki strategiset sopeutustoimet jo joulukuun lopulla, sillä hakukierroksella haettu reilu 10 %:n vuosittainen kasvu koko uudelle ohjelmakaudelle ei realisoitunut. Lopullinen valtionavustuksen tukisumma vuodelle 2018 oli siis samalla tasolla kuin vuonna 2017. Pääpaino leikkauksissa oli uusien avausten poisjäänti, kahden Etelä-Afrikassa toimivan hankkeen lopettaminen sekä henkilöapu.

Ensimmäisenä sopeutettiin henkilöavun osalta siten, että muutaman position ajanjaksoa lyhennettiin ja 2 positiota jäi toteutumatta; Zimbabwen ruokaturva-asiantuntija sekä toinen vammaistyön asiantuntija Etiopiaan. Lisäksi strategisesti koettiin tärkeäksi vetäytyä jostain ei-vähiten-kehittyneestä maasta. Lopputuloksena kahden Etelä-Afrikan hankkeen tukeminen lopetettiin. Etelä-Afrikan hankepalettiin jäi kuitenkin vielä vammaishanke, josta vetäydytään tämän ohjelmakauden aikaan. Vetäydyttävien hankkeiden osalta tarkoituksena on toteuttaa hallittu exit-vaihe vuoden 2018 aikana edelliseltä vuodelta siirtyvien erien turvin. Suunnitelluista uusista kumppanuuksista ja hankeavauksista kaksi jää toteutumatta. Lisäksi Länsi-Afrikan Senegal-Mauritania -yhteishankkeen sekä neljän Nepalin hankkeen budjetteja leikattiin.

Suomen Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelma 2018–2021 keskittyy syrjittyjen ryhmien oikeuksien vahvistamiseen, oikeudenmukaisuuden edistämiseen sekä rauhanomaisen kehityksen tukemiseen yhteisötason rauhantyöllä. Työssä korostuvat marginalisoitujen ryhmien kuten naisten ja tyttöjen, vammaisten henkilöiden, etnisten ja sosiaalisesti heikossa asemassa (mm. dalitit) olevien ryhmien ihmisoikeudet. Lähetysseuran kehitysyhteistyön läpileikkaavat teemat ovat ympäristö ja ilmastonmuutos, vammaisinklusiivisuus, sukupuolten välinen tasa-arvo ja konfliktisensitiivisyys. Läpileikkaavat teemat pohjautuvat Lähetysseuran toimintaympäristöanalyysiin, strategiakauden 2017–2022 tavoitteisiin sekä kehitysyhteistyöohjelman painopisteisiin. Lähetysseura vahvistaa erityisesti ympäristö-, ilmastonmuutos- ja kestävien luonnonvarojen hallintakysymysten valtavirtaistamista tällä ohjelmakaudella ja samalla vastaa Ohjelmatusijärjestöjen CSO -evaluoinnin nostamiin huomioihin.

Lähetysseuran käytännön ohjelmatoiminnan toteutusstrategiat toiminta-alueilla ovat myös vuonna 2018 hanketyö, katastrofityö, asiantuntija-apu (henkilöapu) sekä suunnittelu, seuranta, arviointi ja kehittäminen. Vuoden 2018 osalta hanketyölle jakautuu ohjelmasta 72 %, suunnitteluun, seurantaan, arviointiin ja kehittämiseen 2,5 %, henkilöapuun 12,5 % ja hallintoon 10 %. Hanketyö on suurin ja pääasiallinen toteutusstrategia ja sillä vastataan paikalliskonteksteihin sopivalla tavalla syrjinnän, oikeudenmukaisuuden ja rauhan esteiden juurisyihin. Kehitysyhteistyöhankkeidemme kokonaisbudjetista vähiten kehittyneisiin maihin suuntautuu hieman yli 80 %. Lähetysseuralla on ohjelmakaudella yhteensä 33 kumppaniorganisaatiota, jotka toteuttavat 38 hanketta. Näistä 12 on vammaishankkeita. Kehitysyhteistyöhankkeiden kokonaisbudjetista vammaishankkeisiin kanavoituu yli 24 %.

Syksyn 2017 aikana on päivitetty ja tarkennettu kumppaneiden kanssa edelleen hankesuunnitelmia, hankkeiden tulostatriiseja ja M&E-suunnitelmia. Toteutettavien hankkeiden lukumäärä on vähentynyt 38 hankkeeseen esimerkiksi vuoden 2017 52 hankkeen sijaan. Lähetysseura on tietoisesti pyrkinyt yhdistämään hankkeita saman yhteistyökumppanin alla ja Läntisessä Afrikassa yhteisellä hankkeella pyritään edistämään etelä-etelä -oppimista. Näillä toimilla pyritään keventämään hallintoa ja tähtäämään tulosten suurempaan vaikuttavuuteen.